

# Armen Töugu

## 7 előadás Izraelben, 2008. október

*Találkozások Armen Töuguval Izraelben*

*7 előadás 2008. októberben*

*2008. október 14-21. Harduf - Rehovot (Orosz nyelven, héber fordítással) (1)*

*Eredetei cím: А Тыгу: 7 лекций в Израиле в октябре 2008 г.*

### Tartalomjegyzék

1. A szociális változások művészete Harduf, 2008.október 14. este.....	1
2. Szívlogika Harduf, 2008.október 15. este.....	8
3. Az emberiség fejlődésének modern szakasza: a kultúrák és népek találkozása Rehovot, 2008 október 17. este.....	17
4. Szociális hármas tagozódás. Rehovot, 2008. október 18. reggel.(6).....	26
5. Gyakorlatok Rudolf Steiner „Hogyan jutunk a magasabb világok megismeréséhez?” c. könyvéből. Rehovot, 2008. október 18. este.....	31
6. A modern ember és a szexualitás. Rehovot, 2008. október 20.....	38
7. Hogyan találjuk meg a viszonyunkat a Krisztus-impulzushoz? Rehovot, 2008. október 21.....	49

#### **1. A szociális változások művészete Harduf, 2008.október 14. este**

A mai előadásunk témája – „A szociális változások művészete”, vagy ahogy én értettem, nem nagy hiba, ha így mondjuk: „A szociális változások mestersége”. Alapjában, ez is, az is helyes. Rudolf Steiner *szociális művészetről* beszélt, és *királyi művészetnek* (2) is nevezte. Ma megpróbálok röviden felvázolni a *királyi művészet*(3) alapjait.

Most olyan tapasztalatról beszélek, amit lehetséges, hogy már sokan megélték a saját életükben. Képzeljék el, hogy valamilyen szociális helyzetben vannak, valakivel beszélgetnek, valami zajlik, amiben részt vesznek. Hirtelen jön egy impulzus, és megértik, hogy ez álmom. Azaz az *álomban* értik meg, hogy ez álmom. A tudatban fellobban valami, és hirtelen az, ahol belül voltak, csak egy álomképpé válik. Ha pontosan megfigyelik, mi változik az ilyen álomban való ébredéskor, akkor az egyik első fontos változást akkor veszik észre, ha megkérdezik: ha kezdetben magának az álomnak a terében voltam, a kép belsejében ültem, beszélgettem, valamilyen szociális folyamatban voltam – akkor hol vagyok most? Már nem mondhatják: teljességgel az álomképben vagyok, inkább ezt mondják: a tudatom hirtelen egy másik, kiegészítő dimenzióba került. Lehet, hogy maga a kép is úgy változik, hogy magukat itt a széken

ülőnek látják, és a tudatuk még valahol lesz – és mindez valami titokzatos módon. Ha kezdetben a tudatukkal a kép belsejében voltak, és az önöket körbevette, akkor most a tudat fogja ezt a képet körbevenni, és a kép a tudat belsejébe kerül. Akkor még ezt is mondhatják: ez hasonlít ahhoz, mintha felépítettem volna magamnak egy elképzelést, és most azt magam meg tudom változtatni. Mi, embereként, az elképzeléseinket tudjuk változtatni: valamit elképzelünk, aztán elképzeljük, hogy ez mássá vált, hogy valami megváltozott, stb. Az álom is olyan képpé változhat, amit már tovább tudok nézni. Néha van olyan, hogy amikor a gyerekeket felkeltik, azt mondják: várjál, végig akarom nézni az álmomat. Ez már olyan határállapot, amikor mintha nem teljesen az álomban lennénk, hanem a másik oldalon, szinte még magát az álmot is meg tudom változtatni. Ha ilyen tudati impulzus, ilyen ébredés történik, és a környezet csak képpé válik, akkor az ember olyan képességet kap, hogy ezt a képet tisztán szellemi erőfeszítéssel meg tudja változtatni. Akkor nem kell azt mondania: ahhoz, hogy ez a szék arrébb kerüljön, újból el kell aludni, ideülni, aztán elmozdítani; akkor csak meg kell feszítenie a képzelőerejét, és a szék arrébb megy. Azaz, szellemi erőfeszítést kell tenni, és ebben az álomban egy mágikus változás történik – abban az értelemben mágikus, hogy a beszélgetőtárs, ha az álomban saját tudata lenne, akkor csodálkozna, hogy a szék hirtelen sétára kelt. De az ilyen álmokban, amiből később felébredünk, a beszélgetőtársunknak nincsen saját tudata, ők, ahogy mondjuk, szintén az álombeli fantáziánk szülöttei. De mégis, ha felébredünk, valamiféle mágikus hatalmat kapunk az álomnak az eseményei felett.

És most feltehetjük a kérdést: ha az álmok világával kapcsolatban ilyen tapasztalatok lehetségesek, hogy ott az ébredés egyidejűleg az alkotóképesség növekedéséhez vezet, nem lehet-e egy még magasabb fokú ébredés, amikor ez a szituáció, amiben most vagyunk, szintén mindössze képzetté válik? /Azaz, ha/ a tudat,/felébredvén/ kimegy ebből a térből, akkor minden mindössze képzetté válik? Ez körülbelül ugyanazt jelentené, hogy az ember hirtelen látja: a test itt van, még más résztvevők is vannak, a tudat pedig ezt egy másik dimenzióból veszi körbe. Alapjában, ez a megvilágosodási tudat is, amikor az ember valamilyen szituáció viszonyában felébred, s amiben ő belül volt, most kívülre kerül, a perifériára, és onnan nézi azt a helyzetet. Sok minden abból, ami akkor végbemegy, hogy megváltozik az embernek a helyzethez való viszonya, nagyon hasonlít ahhoz, amikor akkor történik, amikor az ember felébred. És valóban, a tudat elhagyja ezt a képet, és köré kerül, a perifériáról nézi, és valóban, lehetőség nyílik mágikus módon hatni arra, ami magában ebben a képzetben zajlik. Azaz akkor, hogy a térben valamiféle változtatásokat tegyünk, nem feltétlenül szükséges a fizikai testünket használni. A többiek számára, akik ebben a képzetben vannak, és alszanak benne, ez mágikus esemény lesz.

De különbség is van. Abban van különbség, hogy az ember még sok más színészt észlel, akik ugyanabban a képben szerepelnek. Míg az átlagos álomképek gyakran a lelkünknek a teremtményei, addig az olyan ébredésnél, ahol a fizikai világ szintén egy képpé, a tudat tükröződésévé válik, az ember azt veszi észre, hogy nemcsak az ő tudata teremti meg ezt a képet, hanem a többi színész tudata is. Mivel ott sok a résztvevő, akik – jelképesen mondva – ugyanazt a képet rajzolják, akkor az a kérdés keletkezik, hogyan lehet ezt úgy tenni, hogy ne rombolás legyen, hanem egy harmonikus kép álljon össze. Vannak olyan szociális gyakorlatok, amikor vesznek egy nagy vásznat, és valamilyen képet együtt rajzolnak. Akkor van egy nagy a különbség: valaki vagy csak letörli, amit mások csináltak, és a sajátját viszi fel, vagy mintegy kiegészíti azt, ami már van, és folytatja. Azaz, vagy töröl, mondván: megsemmisítem, ami festéket a másik idehelyezett, és a sajátomat teszem felülre, és akkor úgy hat, mint a megsemmisítő erők; vagy azt mondja: ami már itt van, azt megpróbálom kiegészíteni, a saját alkotói potenciálomat adom abba, ami már megvan, és kiegészítem azt. A szellemi irány értelmében ezek eléggé ellentétes irányok.

És másik kérdés – hogyan lehet ilyen ébredéshez eljutni? Rudolf Steiner, a „Hogyan jutunk a magasabb világok megismeréséhez” c. könyvében ad ilyen módszert. Ott 7 lépcsőfok van leírva. Röviden felvázolom:

1. Az első lépcsőfokot *előkészítő lépcsőfoknak* hívja. Ezen a lépcsőfokon az a képesség fejlődik ki, hogy lelkileg bele tudjuk magunkat élni más lényekbe, amelyek a térben körülvesznek minket. Azaz, bizonyos értelemben, elhagyjuk a saját pozíciókat, és a másik pozícióban elhelyezkedve beleéljük magunkat abba, ami ott érződik. Erről egy kicsit többet fogok beszélni holnap, amikor a szívlogika lesz a téma. Röviden annyit, hogy ennek a fő akadályja, hogy nagyon erősen kötődünk a szimpátiáinkhoz és antipátiáinkhoz. De a szívlogika lehetővé teszi, hogy a lélekben a szimpátiának és antipátiának ezt a hatását semlegesítsük, s akkor megnyílik a környezetünkben lévő szellemi világ érzékelésének a szerve. Ez az *előkészítéshez* tartozik – annak a képességnek a kidolgozása, hogy megtapasztaljuk azt, mit élnek meg a környezetünkben más lények.

2. A második képességet „*megvilágosodásnak*” nevezzük – ez annak a képessége, hogy amit tapasztaltam, azt *felismerjem*, mivel ez szintén valamiféle művészet. Ha valakit például megkérdezek, „Mit érzel most?” – akkor az ember tudja, hogy valamit érez, de gyakran nem tudja megmondani, mi ez az érzés. S amikor arra törekszik, hogy megértse és lassan felismeri, akkor ez ugyanaz a folyamat, mint amit *megvilágosodásnak* nevezünk: az, amit átélek, felismerni, a tudatba emelni. Ezt *megvilágosodásnak* nevezzük, és nem *felismerésnek*, mivel szellemi értelemben ezek szinonimák. A tudat számára az, amit felismerünk, az ezzel a tudattal megvilágítottá válik. A felismerés fényt vet rá, és akkor az világossá válik.

3. A harmadik minőséget Steiner így nevezi: „*tűzpróba*”. Ez nem egyszerűen azt jelenti, hogy látni valamit és kívülről megérteni, amit láttunk, hanem azt is, hogy helyes módon látni. Ez azt jelenti, hogy *helyes nevet* találunk a látottnak. Ez még azt is jelenti, hogy megtanuljuk megkülönböztetni az illúziót a valóságtól. Ez a minőség – megkülönböztetni az igazat a hamistól, vagy az illúziót a valóságtól – az életben úgy fejlődik ki, hogy amikor az ember sok komoly nehéz tapasztalaton ment át, sok csalódáson, és annak köszönhetően, hogy gyakran csalódást tapasztalt, magában kidolgozta annak a képességét, hogy ne essen illúziókba. Mivel az illúzió karmája a csalódás. *Ábrándozás – kiábrándulás*. Akkor már felébred az a képesség, hogy ne kerüljünk az első hatása alá, hogy ne kapjuk a másodikat. S akkor ébred fel az a képesség, hogy minden tapasztalatot *valódi névvel* illetünk. Arra, akiben megvan ez a képesség – a dolgokat a maguk nevével nevezni, és nem idegen néven – arra mondhatjuk, hogy kiállta a tűzpróbát. De itt nem külső nevekre gondolunk, hanem szellemi lényekre.

És íme, ez egy meghatározott határ, ami után, ha az ember továbbmegy, már nem tud visszatérni. Eddig a pillanatig el lehet jutni a hét lépcsőfoknak ezen az útján, hogy az ember megtanulja a dolgokat a saját nevükön nevezni, és ezután megáll. Steiner azt mondja: aki ezen az úton megy, eddig a képességig el tud jutni, és utána megállni, visszatérni az élethez, használni ezeket a kidolgozott minőségeket, s élni tovább a megszokott életben.

4. Ha most a következő lépést megteszi, amit így hívunk: „*megtanulni az okkult levelet olvasni*”, akkor mindezekből a lényekből, amiket a saját nevükön nevezünk, mintha egy ábécé betűje keletkezne. Akkor már nem egyszerűen azt mondjuk, hogy ez – íme ez, az pedig – íme az, hanem ezt: ez és az – mint két betű, milyen módon kapcsolódnak egy szóvá? Lehet, hogy ez az első betű, de lehet hogy a másik az első. Ha felcseréled a sorrendet, más szó keletkezik. Az *okkult levél olvasása* azt jelenti, hogy a betűk helyes sorrendjét megtaláljuk, mivel ettől függ, milyen szót olvasunk. Bizonyos értelemben, ez az *olvasás* olyan módon történik, hogy az ember *kapcsolatba* kerül a különböző betűkkel. Először is, mindegyik kapcsolatot meghatározott feladatként kell megtapasztalni: az ember keresi ennek a feladatnak a megfogalmazását, és ebből a megfogalmazásból megtudja az ő bizonyosfajta kötelezettségét az ehhez a lényhez való viszonyban. S észre tudja venni, hogy én, ha van öt betűm, akkor csak egy konkrét betűnél tudom megtalálni a feladatomat – az elsőnél, s amíg ezt meg nem teszem, nem férek hozzá a többi betűhöz – azok nekem semmit sem mondanak. Csak ha az első betűt elolvastam – mondhatjuk, ha a feladatot megtaláltam – lehet a második betűt megtalálni. Ha ennek a szituációnak az összes lényeges tagja, az összes betű, el van olvasva, akkor egy feladat-sort

kapunk, és ez a szellemi szó. Tulajdonképpen az ember megtalálja a saját feladatait egy valamilyen szituáció viszonyában, ha ezt a szituációt, mint okkult levelet olvassa. S ekkor érthető, miért mondja Steiner: ha elkezdted az okkult levél olvasását, akkor megismered a feladataidat, és ha megismered azokat, köteles vagy teljesíteni. Amíg nem ismered a kötelességeidet, megteheted, hogy nem teszed meg. De ha már ismered, akkor visszatérés nincs – ezt mondani: „ezt az egészséget elfelejtem”.

5. A következő lépés – gyakorolni ezeknek a feladatoknak a végrehajtását. Ehhez szükséges egy helyes technika, módszer. Ezek a gyakorlatok gyakran nem külsők, azaz, menjél valahová, mondjál valamit, vagy tegyél valamit; ezek gyakran nem láthatóak, okkult, belső gyakorlatok. S mivel a mi civilizációnk nagyon kívülre irányul, és „praktikusnak” a külső tevékenység nyilvánul, nem a belső, a belső tevékenységet praktikátlan nevezik, így gyakran az ilyen feladatok végrehajtása tisztán pszichológiai nehézségbe ütközik: azt akarom előbb tenni, ami külső, és azt, ami belső, későbbre halasztani. Mivel az, ami külső, az kemény talajon állónak látszik, s ami belső, az valami érthetetlenben, a levegőben lebeg.

De említek egy példát. Volt egy ilyen helyzet: fiatalember, kb. 30 éves, nagy adóssága keletkezett – legalábbis számára nagy. Jelenleg kb. 30.000 euró az adóssága, és gyorsan nőtt, mivel még a kamatok is hozzáadódtak. Az adóssága onnan lett, hogy fiatal korában kissé beteg volt, magánorvosokhoz járt, és nem fizette ki a számlákat. A számlák összegyűltek. Ezen kívül, a fiútestvérevel egy zenei projektet is csináltak, amelyik csődbe jutott, ott szintén adósságok voltak. Most, 30 évesen, családja van, két kisgyermek, és ha dolgozni fog, szinte a teljes fizetése az adósságok törlesztésére megy. Ha kívülről nézzük a helyzetet, minden világos: azt kell neki mondani: menjél, dolgozzál öt évig futószalagon, add meg az adósságodat, beszélj egy adóssági szakértővel, mit tanácsol, hogyan lehetne kevesebb a kamat, hol kell felvenni, hol kell visszafizetni. Ezt ő mindet megpróbálta, de nem tudta, nem sikerült. A lelkében nagy ellenállás volt, hogy ezen az úton végigmenjen. Azt mondta: „nem tudok 5 évig futószalagon dolgozni, ott halok meg.” Azaz észrevehetjük, hogy az úgynevezett „praktikus” gondolkodás itt értéktelen. A feladatai szavának az első betűi, amit el kell olvasni, nem ott vannak, hogy el kell menni valahová dolgozni, és megadni a tartozást; ezek lehet, hogy ebben a szóban az utolsó betűk. Az első betűt egészen másképp kell olvasni. Amikor fiatal volt, elvesztette az édesanyját, az anya meghalt, és ezt a gyermekkori traumát úgy élte meg, hogy tőle mások valamit igazságtalanul elvettek, hogy az egész világ vette el tőle a legdrágábbat. Amikor kezdett felnőtté válni, elkezdte elvenni a világtól a dolgokat, anélkül az érzés nélkül, hogy ha elveszek, adnom is kell – mivel „a világ tartozik nekem”. Nincsen az az érzésem, ami az embereknek általában megvan, hogy ha valamit elvettem, akkor én is adok valamit, vagy visszaadom. Az ilyen ember a helyzetét úgy tudja feloldani, ha az első betűt helyesen olvassa, és azt mondja: az első feladat – okkult, belső feladat: a gyermekkori lelki tapasztalaton kell dolgoznom. Amíg a múltamhoz való kapcsolatomat nem tudom megváltoztatni, a többi sem változik. De ez még egy egyszerű példa, minden bizonyos érthető is.

Vannak ravaszabb kapcsolatok, amikor valamilyen szituáció feloldásához belső cselekedeteket kell tenni, melyek az értelem számára úgy látszanak, mintha abszolút nem állnának kapcsolatban ezzel a szituációval. Akkor olyan érzés keletkezik, hogy a kemény talajt elhagyom, olyannal foglalkozom, ami egyáltalán nem a földön van – *úszik a vízben*. Steiner ezt a képességet – minden feladatot helyesen végrehajtani – így nevezi: *vízpróbát* tenni. S azt mondja: ha a vízpróbát megállta, akkor az ember látja, hogy valójában az egész helyzet megoldódott. A szituáció olyan sokáig ismétlődik, amíg nem leszek teljesen biztos ezekben a lépésekben, amelyeket teszek, amikor megtanultam ezt.

6. A következőnek ez a neve: „levegőpróbát tenni” – ezt mondjuk a zenei előadás művészetével lehet összehasonlítani. Például, ha az ember gyakorolja a zenei előadást, akkor először tanul valamilyen koncertre, és utána a megtanultat előadja a színpadon. Ez az okkult levél áll előtte: a

hangjegyek, ezt megtanulta, és most eljátssza. Ezt olyan sokáig teszi, amíg jól nem sikerül. Akkor már nem kell többet gyakorolnia.

7. A mesterség magasabb szintje, amikor már mesterré vált, hogy már nem kész kotta alapján játszik, hanem kimegy a közönség elé, érzékeli a helyzetet, és improvizál. Nem a megtanult cselekedeteket hajtja végre, hanem az „itt és most” helyzetből kiindulva, rátalál a helyes cselekedetekre. Ezt a minőséget – szociális helyzetekben megtalálni valamilyen tetteket – úgy nevezzük, hogy „*levegőpróbát tenni*” – az ember valamilyen helyzetbe kerül, nincs ideje valamit elolvasni ebben az ügyben, aztán gyakorolni – rögtön a helyes cselekedetet találja meg, és rögtön megteszi. Steiner így írja le ezt a minőséget: Önök valamilyen helyzetbe keverednek, egyáltalán nincsen idejük sokáig gondolkozni rajta, rögtön helyesen kell cselekedniük. Tudják, hogy ha csak egy pillanatra meginognak és lassítanak – kész, már elkéstek. S ha van olyan minőség, hogy rögtön megtalálni a helyes cselekedeteket – ez azt jelenti, hogy az ember *levegőpróbát tesz*. Ez már a *szociális művészet mesteri szintje*.

*Szociális művészet* alatt az embernek azt a képességét értjük, amikor az élet minden helyzetét képnek vagy vászonnak tekinti, amire fel kell valamit rajzolni, kiegészíteni olyan módon, hogy az harmóniában legyen az egész világgal. *Királyinak* nevezte ezt a művészetet azért, mert a művészetnek az ilyen fogalmában az ember maga a teljes lényével benne van az alkotásban, belül. Azaz, nem vagyok elválasztva a saját alkotásomtól, nem tudom valahová odahelyezni, és elmenni, hanem a lényemnek minden része az alkotáson belül van, mintha egy művész festett volna egy képet, és maga is a kép belsejében, a képen belül lenne.

Mondhatjuk, hogy a drámaművészet nagyon közel áll a szociális művészetnek ehhez a fogalmához. Habár megint van különbség, mivel a drámaművészetben van forgatókönyv és vannak jegyzetek, melyek alapján játszanak. Ha nem lenne forgatókönyv, közönség és színpad, akkor ez már teljes egészében szociális művészet lenne, akkor az ember mondhatná: az, ahol jelenleg tartózkodom, és az, amit teszek – ez a közönség is, a mű is, és a forgatókönyv is. Na és egy másik az euritmia volt, mint közeledés a szociális művészethez.

Az emberiség fejlődése alapvetően ezen az úton megy, lehet, hogy a szociális művészet minőségeinek az elsajátításában már az első lépéseket tesszük: előkészítés, megvilágosodás. Például a XX. században nagyon sokan kezdtek beszélni az olyan minőségről, mint az empátia. Az empátia együttérzési képességet jelent, együtt érezni azzal, amit mások éreznek. A szociális művészet értelmében ez az első lépés, az előkészítés. S ha az ilyen együttérzés imaginációvá, látható képpé válik, akkor ez megvilágosodás lesz. A német nyelvben vannak ezek a fogalmak: „*tisztánérzők*” és „*tisztánlátók*”.

Van még valami. Ez az út, amit Steiner felvázol, ez egy individuális út. Kezdetben azt várta, hogy sok ember, akik antropozófiával foglalkoznak, a szociális művészetben el tudnak érni valamilyen szintet, legalább a tűz-, vagy vízpróbát. De alapjában, meg kell mondanunk, a környezetében nem voltak ilyen emberek. És a 20-as években Rudolf Steiner egy másik utat is javasolt a szociális művészethez: bevezette a *megfordult, megfordított kultusz* (??понятие *обращенного культа, обратного культа*) fogalmát(4). A *második felébredésről* is beszél ott. (5). Az a helyzet, hogy a felébredés, amelyről beszélt, gyorsabban bekövetkezhet, ha az emberek csoportban dolgoznak. Alapjában ez a felébredés csoportmunkában, mondhatjuk, hogy hasonló az individuum felébredésére, amikor a megvilágosodás útján megy, de egyszerűbb ezt elérni, ha a munkát másokkal együtt végezzük. Steiner nem ad módszereket, hogyan tegyünk ezt, csupán ennyit mond: ez akkor lehetséges, ha két feltétel teljesül. Az első feltétel – lehetőség szerint elhatárolódnunk a saját szimpátiáinktól és antipátiáinktól, azaz az empátia állapotát elérni. A második feltétel – egy olyan nyelvet venni, amelyik már tartalmazza a helyes megnevezéseket, az antropozófiai nyelvet használni. S ha ez a két feltétel teljesül, akkor lehet különböző módszereket fejleszteni, amikor a csoport, mint egész, a megvilágosodás állapotára ébred. Az,

amit ma napközben, mint intuitív drámát játszottunk, ott ez az összes lépés megtalálható, mind a hét lépés.

Az egy helyzet átélésével kezdődött, amikor a képviselők valamilyen pozícióba helyezkedtek, és törekedtek átélni, amikor a csoport, mint egész, valamilyen témába beleélte magát, valamilyen lénybe, és akkor a csoport mint egész, átment az előkészítésen, az első lépcsőfokon.

Utána ecseteltük ezeket az átéléseket és a térben láthatóvá tettük, mivel láttuk ezeket a pozíciókat – ez volt a megvilágosodás lépcsőfoka. Ma ezen a lépcsőfokon megálltunk, de ha folytatjuk, akkor a következő fokozatra jutunk – tűzpróba –, akkor elkezdődnek a dialógusok, és keresni fogjuk a helyes megnevezéseket a kép minden részére. Megpróbáljuk meghallani a különféle lények neveit, igazak-e azok.

Ha még messzebbre megyünk, akkor ezekben a dialógusokban az Előkészítő Csoport Képviselője meghatározza a feladatait a kép különböző részeivel kapcsolatban, és ez lesz az okkult levél olvasása.

Ha ezek a feladatok teljesítve lesznek, akkor ez azt jelenti, hogy az egész szituáció harmonizálódik. De lehet, hogy lesznek olyan feladatok, amelyek nem egy életre szólnak – ez már látható lesz.

Utána kezdődik a gyakorlás – azaz a gyakorlati életben meg kell találni azokat a módszereket, amelyek segítenek ezeket a lépéseket végrehajtani. S akkor minden alkalommal, amikor az ember egy olyan szituációba kerül, amelyikről észreveszi, hogy ugyanaz, mint ami a drámában volt, tudni fogja, mit kell benne tennie. S ha ő helyesen tett – a vízpróbát megállja – észreveszi, hogy a szituáció feloldódott, harmonizálódott.

Azaz, ez a folyamat ilyen: játékkal kezdődik, bizonyos értelemben egy mesterséges helyzettel, és étellel fejeződik be. Ebben az értelemben ez szintén egy gyakorlás a szociális művészetben – mint csoport-folyamat.

Vannak-e kérdések?

*- Két folyamatot mutatott be, az egyik csoportos, a másik egyéni. A mi munkákban, „A béke hetei Izraelben” előkészítése kapcsán csak csoportosan dolgozunk. Mehet-e ez a két folyamat együtt? Ön a saját munkájában valahogy összekapcsolja-e ezt a két módszert, vagy azok a munkák, amelyeket Ön vezet, csak a csoportos folyamattal kapcsolatosak?*

- Azt gondolom, két aspektus van. Egyik oldalról, a „Hogyan jutunk ...” c. könyv, és ez már Steiner tapasztalata volt, mégiscsak még elzártnak minősül. És ez a második út, amit Steiner később átmeneti útnak javasolt. *A csoportos út, mint az egyéni úthoz való kulcs* – mondhatjuk ezt; és a saját gyakorlatomban azt vettem észre, hogy gyakran éppen így van: azok az emberek, akik korábban semmit sem tudtak ezzel a könyvecskével kezdeni, mondjuk néhány év intuitív dráma-foglalkozás után egyszer csak azt mondták: „Úgy olvasom ezt, mint egy lebilincselő thrillert”. Mivel hirtelen felismered a saját tapasztalataidat a könyv leírásaiban – ez nem egyszerűen absztrakció, hanem össze tudsz vele kapcsolódni. Azaz, egyik oldalról lehet mondani: valóban, a csoportmunka – ez híd lehet az individuális munkához. A másik oldalról pedig, szintén Steiner írta, hogy létezik egy csoport, melyet ő így nevez: *a Bölcsesség Mesterei és az Érzékelések összhangjai*. Ennek a csoportnak a tagjai már régen végigjárták ezt az egyéni utat, és mégis, a csoportban dolgoznak. Steiner maga szintén mondta, hogy ha egy ember egy másikkal dolgozik, akkor mindketten, a szintjüktől függetlenül, egy magasabb szintre emelkedhetnek. Azaz még a Mesterek is, egymással párbeszédben magasabb Mesterekké válnak. Ezért az egyedi munka nem helyettesíti a csoportmunkát, hanem kölcsönösen kiegészítik egymást.

- *Lehet-e egy kicsit részletesebben az okkult betűkről?*

- Lehet, hogy holnap az intuitív dráma munkája közben ez érthetőbbé válik, ha ezekre a pozíciókra, mint betűkre nézünk. Ott kilenc pozíciónk volt és nyolc betű belőlük, a kilencedik – ez az Előkészítő Csoport, ez nem betű, hanem az, aki olvas. De mi még nem kezdtünk el olvasni, éppen csak összegyűjtöttük a betűket. Fontos, hogy ne veszítsünk el egy betűt sem, különben nem tudjuk a szót elolvasni. Utána fogjuk keresni ezekre a betűkre a helyes megnevezést. Például, ott volt egy betű, amit „Megbocsátásnak” nevezünk. De lehet, hogy az igazi neve valami más. Ellenőrizni kell. Egy párbeszédben ellenőrizhető, ez látható lesz már technikailag. S az összes többi – szintén így.

- *Vannak e valamilyen veszélyek ezen az úton? Ha igen, milyenek? Kinek való ez az út?*

- Nos, én így mondanám: ez egy csoportos út, úgy kezdődik, mint egy művészet. Egy kis tudomány, egy kevés művészet. De a művészet megragadja az embert. Ebben az értelemben a tapasztalatok erősebbek lesznek, mintha egyszerűen távolról nézném. Vannak olyan emberek, akik a művészetet lehet, hogy nem viselik el, alkatuk miatt. Például, amikor a saját fiamat kereszteltük, egy ének hangzott el, egy nagyon szép Schubert-dal, s egy ember kifutott a teremből. Azt mondta, hogy annyira mélyen ül benne egy megélés, mivel a háború idején fogságban volt, és a fogságban egy nehéz helyzetben hallotta ezt az éneket. Azaz, ha voltak ilyen esetek, akkor az én tapasztalatom azt mutatta, hogy akkor mindig ilyen egyedi minőségek voltak, amelyek, *ezt* az embert túl erősen megrázták. Több speciális veszélyt nem észleltem, ugyanúgy, mint a művészet más ágaiban.

- *Én mégis rá akarok mutatni egy lehetséges veszélyre (nem tudom, hogy ez állítás vagy kérdés lesz). Sok olyan ember van, akinek a felépítése nagyon gyenge, a burkaik nem elég erősen ülnek egymásban. S akkor ők a másikat nem a saját szellemi erőfeszítésükből kiindulva fogják megtapasztalni, hanem csak mint adottságot. Szerintem az ilyen embereknek először a saját középpontjukat kell megtapasztalni, mielőtt ilyen munkához fognak.*

- Nos, igen, azt gondolom, hogy éppen ez lesz a holnapi előadás témája – az egyensúly individuális központja. De ez egy globális kérdés, nemcsak az intuitív dráma művészetével áll kapcsolatban. Akkor az euritmia-foglalkozással és mással is probléma lehet.

Most 10 óra van, az volt a kérdés, hogy 10-kor fejezzük be. Köszönöm.

## 2. Szívlogika

*Harduf, 2008.október 15. este*

Van-e valami, ami nem világos a tegnapi előadás témájában? Lehet, hogy egy nap elteltével valamilyen kérdéseket már meg lehet fogalmazni? Akkor ezzel kezdhethetnénk, és utána fogok még a konkrét gyakorlatokról beszélni, melyeket „szívlogikának” nevezünk.

- *Beszélné még nekünk a saját személyes útjáról?*

- Ez majd a mai témánk, a „szívlogika” keretein belül lesz.

- *A tegnapi előadásban volt, hogy a „tűzpróba” - ez az, amikor a helyes nevet megtalálják – azt szeretném kérdezni, hogyan kapcsolatos ez a tűzzel?*

- A mai előadásban mindezt megpróbálom mindezt konkrétan említeni.

A mai előadás címe „szívlogika”. Ezzel a fogalommal Rudolf Steinernél találkozunk, de ha megkérdezzük, mit lehet ez alatt érteni – „szívlogika” –, akkor tudjuk, hogy a gondolkodásnak van logikája, ami Arisztotelész 4 törvényén alapszik; ezeket a törvényeket, még az is lehet, hogy a jelenlevők többsége nem ismeri, azonban ezek alapján a törvények alapján gondolkodunk logikusan. Sőt, észre sem vesszük, hogy használjuk őket, de ha nem használnánk, nem lennének logikus érvelések, nem lennének helyes következtetések. Azaz a gondolkodás törvényei teszik lehetővé, hogy helyes következtetésre jussunk. De ismert az életből, hogy a logikailag helyes következtetések gyakran nem igazak. Saját idejének az egyik legnagyobb gondolkodója volt Immanuel Kant. S ő tökéletesen helyes módon két bizonyítást hozott fel, melyek egymás ellenkezőjét bizonyítják. Azaz helyesen bebizonyította, hogy nincs Isten, majd szintén helyes módon, hogy van. Mindkét bizonyítása logikailag tökéletesen hibátlan. A különbség az axiómákban, a kiinduló helyzetben van. Az axióma az, amit már nem lehet logikusan bizonyítani. Tétélezzük fel, ha azt mondom, hogy ez a függöny sötétkék, akkor ez nem logikai bizonyítás, tapasztalaton alapszik, hogy ez kék. Ebben az értelemben ez axióma. S az embernek ahhoz, hogy valamilyen logikai következtetést végezzen, mindig axiómákra van szüksége, azaz arra, hogy mindig válasszak egy kiindulási helyzetet, ami nem bizonyított, de amiben hiszek. Nincs semmilyen logika, ami axiómák nélkül boldogulna, mindig vannak valamiféle helyzetek, amiket nem bizonyítunk, ezeket el kell hinnünk.

Akkor felmerül egy kérdés, hogy melyik axiómák *igazak*? Nem az, hogy melyek logikusak vagy bizonyíthatóak, hanem hogy melyik igazak bizonyítás nélkül? Azaz, a gondolkodás logikája arra a kérdésre végződik, hogy hol van az igazság, és hol a hazugság, és ott kezdődik a szívlogika. Arra a kérdésre kell választ adnia, hol van az igazság és hol a hazugság, melyik helyzet igaz, és melyik hamis, melyiket kell axiómának vennem. Az axióma azt jelenti, hogy még nincs bizonyítva, de el kell fogadni kiindulásnak. S íme, itt szintén négy törvény van, melyek lehetővé teszik az embernek megtanulni megkülönböztetni az igazat a hamistól. De akkor ez nem gondolati tevékenység, ez valamiféle érzékelés, tapasztalat. Ugyanúgy, mint ahogy korábban mondtam, hogy a kék tapasztalata – ez nem logikai gondolkodás folyamata, ugyanúgy fel lehet nyitni az *igazság érzékelésének szervét*, és ez az igazság vagy hamisság *tapasztalata*. S alapvetően Steiner „Hogyan jutunk ...” első fejezetei leírják ezt az utat.

Az első fejezetben nagyon röviden beszél arról, hogy a beavatás további útjához az előkészület ez: megtanulni szabaddá válni a szimpátiától és az antipátiától. Steiner nem ezt mondja:

megtanulni megszabadulni a szimpátiától és az antipátiától – a kritikával és lelkesedéssel való belső munkáról beszél. A kritizáló hangulatban az antipátia erői találják meg a kifejeződésüket (melyek helyett áhítatos hangulatot kell magunkban fejleszteni), és az, ami a lelkesedéssel kapcsolatos, az a szimpátia erőivel kapcsolatos, természetesen – az ezekhez az erőkhöz való viszonyban is belső szabadságot kell elérni.

De alapjában Steiner keveset beszél arról, *hogyan* kell ezt tenni. Azaz mégis, egy helyen, ott még rámutat: ha önökben, feltételezzük, a türelmetlenség érzése megszületik, valahogy *le* kell azt *gyűrni*, nem kell hagyni erősödni. Íme ez egy példa az antipátia erőitől való megszabadulásra.

Ha valaki megpróbálja – én próbáltam – legyűrni magában az antipátia erejét – ez szintén az én személyes utam volt. Íme szó szerint vettem Steinernél a „Hogyan jutunk ...” c. könyvből ezt a helyet, ahol mondja: ha türelmetlenség-érzés keletkezik, próbáljuk meg legyűrni. S mit jelent „legyűrni”? Már maga ez a kifejezés, mozgásra utal, igaz? Ilyen gesztus lesz: ha önöknél valamilyen érzés – a türelmetlenség általában itt van (a gyomor területén) – így tesznek belsőleg: lenyomják. Ez természetesen szellemi erőfeszítés, de azt vettem észre, hogy ez *nem* hasznos. Először is, ilyen módon magától a türelmetlenségtől nem szabadulok meg: legyűröd, és a legalkalmatlanabb pillanatban a felszínre bukkan, mint az orosz „ványka keljfel” (magyar „keljfeljancsi”). Vagy még rosszabb is lehet, tételezzük fel, hogy valóban sikert értünk el ebben – lenyomni valamilyen érzést – de utána pszichoszomatika keletkezik. Azaz, a gyomorban türelmetlenség helyett gyomorbetegség lesz, vagy valami más. Ma már ismert tény, hogy az egészség fiziológiai rendellenességei, az ún. pszichoszomatikus megbetegedések gyakran elnyomott érzésekkel kapcsolatosak. A pszichoterápia gyakran azzal foglalkozik, hogy ami valamikor mint átélt dolog a tudatalattiba ment, újból előszedjük, és valamit tegyenek vele, hogy ne ártson tovább a testnek. Ezért egyszerűen azt mondani, hogy a „legyűrtem” azt jelenti, hogy megbirkóztam vele – ez illúzió. Legyűrhetem, de ez a testemben betegségként fog csücsülni.

Steinernél különös módon egy másik kifejezés is van – azt mondja: „kihelyez magából”. Ugyanennek a könyvecskének a második fejezetében beszél a belső nyugalomról, és ott alapjában véve ezt mondja: az érzésekre kívülről nézzünk. Azaz, ne küldjük el őket oda, ahol nem látszódnak, hanem fordítva – állítsuk őket magunk elé. Ezt a kihelyezési folyamatot szintén nem írja le részletesen. Én most egyszerűen megkísérlem leírni ennek a folyamatnak a kis lépéseit, és azt, hogy ezek hova vezetnek.

A szimpátiától és antipátiától való megszabadulás első változatát senkinek sem tanácsolnám. A második változatot viszont mindenkinek tanácsolom, mivel ott egy ellenkező folyamat megy végbe. Feltételezzük, hogy valamilyen lelkiállapotot tapasztalnak, vegyünk – feltételesen – a félelem állapotát. Ha legyűrik a félelmet, akkor önöknél fiziológiai rendellenesség lép fel. De ha kihelyezik, akkor önöknek a következő tapasztalatuk lesz: minél pontosabban látják ezt a félelmet, annál kevésbé hat önökre. De felmerül egy kérdés: hogyan lehet látni az érzést, például a félelmet?

Ami a szimpátia és antipátia területét érinti – ez az érzelmek egy meghatározott területe – ahhoz, hogy meglássák őket, az ilyen érzések vizualizációjára, mindennél jobban a *szín* felel meg. Azt mondhatjuk, a kérdés ez: ha van valamilyen lelki érzés, akkor az ilyen érzés milyen színt hívna elő bennem? Világos, hogy a fehér szín másképpen hat az emberre, mint a fekete, vagy a sárga másképpen, mint a kék. S a színek különböző hatása olyan állapotokat idéz elő, melyek hasonlítanak arra, amit a szimpátia és antipátia erői idéznek elő a lélekben. Ebben az értelemben, feltételesen mondhatjuk: minden szimpátiához és antipátiához választható szín. Ez nem azt jelenti, hogy ilyen színű, hanem azt, hogy a kívülről szemekkel látható fény bennem ugyanilyen érzést hívna elő. De mivel ilyen kapcsolat létezik: a szimpátia és antipátia erői között és azok között az érzések között, melyeket a színek előhívhatnak, ezért lehet azt mondani, hogy *feltételesen* ki tudom fejteni a szimpátiát és az antipátiát színek segítségével.

A kihelyezésben az első lépés abból áll, hogy először is, meg kell érteni, a lelkemben most milyen szimpátia és antipátia érzések hatnak, hol található ennek hatásnak a területe: a szívben vagy a napfonatban, s aztán megkeresni a színeknek azt a kombinációját, amelyik ennek a hatásnak megfelel.

Ekkor a második lépés az lenne, amit Rudolf Steiner a második fejezetben leírt, ahol ezt mondja: tanulj meg kívülről magadra nézni az összes szimpátiával, antipátiával, hangulataival... Egyszerűen nézd kívülről magadat. Elképzeld magadat a széken ülni, stb., elképzelni, hogy valahonnan nézem ezt. De az érzéseinket is kívülről látni – ez azt jelenti, hogy valójában vizualizálom őket az ilyen módon helyesen megválasztott színekkel. Akkor egy valamilyen képre néznék, amelyik hasonlít rám, és meglátnék ott valamilyen helyen, ott, ahol ezeket az érzéseket érezni, egy fény-aurát. Az, aki így csinál, azaz az érzést ilyen módon vizualizálja, a tudata számára láthatóvá teszi – azt veszi észre, hogy hogy ennek a folyamatnak az eredményeképpen ez az érzés *belül* gyengül, a lelki tekintet előtt fényesebbé válik. S ha valaki ki akar szabadulni a félelem érzése alól, akkor neki egy ilyen eljárás tud segíteni: nézze saját magát a félelem ilyen színeurájával. S éppen ez az értelme a *szívlogika első törvényének, hogy azok az érzések, melyeket magad számára láthatóvá, tudatossá teszel, nem fognak már annyira erősen hatni rád.*

De az, aki ezt a gyakorlatot végzi, azt veszi észre, hogy tényleg, valójában, amíg *magam előtt* tartok egy ilyen érzést, *belül* szabad vagyok tőle. Mindamellet, van egy de: ha abbahagyom az érzéssel való foglalkozást, gyakran visszatér, mintegy visszatér a gazdájához. Ezért egy kihelyezéssel valamilyen érzéstől hosszú időre megszabadulni általában nem sikerül. S itt segít a *szívlogika második törvénye*. Azt mondja, hogy *minden lelki megélés egy kiegészítő megélést hív elő* – ez a kiegészítés törvénye. Ez a külső érzékelésekkel is így van: ha élénk piros fényt nézek, akkor a szemben a kiegészítő zöld szín jelenik meg: ezt a zöld színt lehet észlelni, ha abbahagyom a piros szín nézését, akkor a szemben zöld folt lesz. Ez a kettő kiegészítő, mondjuk így, folyamat: az egyik kívülről jön, ahhoz hasonlóan, ahogy a piros szín hat a lélekre, a másik belülről ellentétesen hat, mint zöld folyamat – ezek olyan módon hatnak, hogy amikor intenzitás alapján egyensúlyba kerülnek, kioltják egymást. Ez ismert. Különböző kísérletekben a hangokkal ugyanezt lehet csinálni: ha egy ember egy kamrában ül, ahol végig egy hang hallatszik, akkor 20 perc múlva, vagy kicsit később, megszűnik ezt a hangot hallani, mivel a fülében már egy kiegészítő folyamat működik, amit észreveszel, ha kikapcsolod a hangot a kamrában – akkor a fülben megszólal. Ez a kiegészítő hang a 20 perc alatt erősödik, és olyan erőssé válik, hogy kiolthatja a külső hangot, és az ember már nem hallja. Ugyanígy van a szimpátia és antipátia érzésekkel is: ha egy ember pl. félelem állapotot él meg, akkor a lélekben egy kiegészítő folyamat kezd el hatni, amelyik általában, ha kellőképpen megerősödik, kioltja a félelem érzését. A kérdés egyszerűen az, hogy ez mennyi ideig tart. De íme, alapvetően leírtam a szívlogika újabb kettő törvényét. *A második törvény azt mondja, hogy minden elementáris szimpátia vagy antipátia-átélés, a lélekben kiegészítő átélést, kiegészítő folyamatot kelt életre. A harmadik törvény azt mondja, hogy a kiegészítő átélés érzés kioltja az elsődleges átélést.*

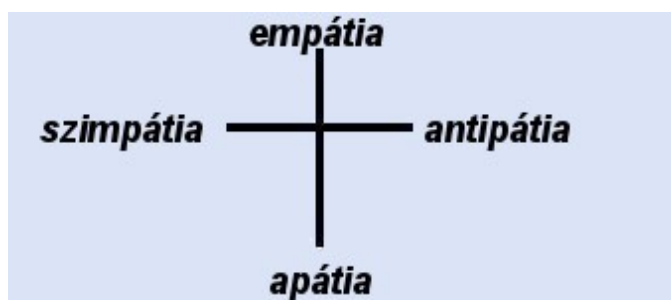
Azaz valójában azt mondhatjuk, hogy az ember néhány állapoton megy át, ha mondjuk kihelyezést végez. Tegyük fel, hogy félelmet érez. Most azt kihelyezi – már ismertettem, milyen módon. Akkor a félelem érzése megszakad, de a szemei előtt, úgymond a félelem képe lesz. A félelem érzése helyett ugyanazon a helyen valamilyen kiegészítő érzés jelenik meg. Ez lehet erős vagy gyenge, attól függ, hogy milyen sokáig erősödött már ez a kiegészítő érzés. Ha a kihelyezésnek a második lépését megtesszük: a kiegészítő érzést szintén kihelyezzük, és látjuk, mint képet, akkor elementáris szinten egy bizonyos alkímiai folyamat megy végbe. Tegyük fel, hogy az az erő, ami a félelemmel kapcsolatos (erről mondhatjuk, hogy antipátia-erő), és a kiegészítő erő (ami minden bizonnyal szimpátia-erő lesz) – kölcsönhatásra lépnek, és minden bizonnyal semlegesítik egymást. Ez megközelítőleg ugyanaz, mint ami a kémiában a sav és a lúg kölcsönös semlegesítése: ha egybeöntünk savat és lúgot, akkor kölcsönhatásra lépnek, egy semleges só képződik, s az leülepszik. Ugyanígy módon a szimpátia és antipátia

szubsztanciákból, melyek asztrálisan aktív szubsztanciák, egy semleges szubsztancia keletkezik, egy új minőségű szubsztancia. Az ember számára ez azt jelenti, hogy már nem kerül a félelem erőinek hatása alá. De amíg nem kötődik a kiegészítő erőhöz, mindig visszatérhet, és újra elkezd nyugtalanítani az embert. De ha már kötődésben van, akkor a lélekben más állapot keletkezik, amit nem nevezünk szimpátiának vagy antipátiának, hanem empátiának.

Az *empátia* fogalma viszonylag új fogalom. Az empátia állapota az a pont, amiből kiindulva érezhetjük az igazat és a hamist. S akkor az ember észre veheti: újból ránézhetek arra a szituációra, ami félelmet idézett elő benne. De a félelem-erő már kötésben áll a kiegészítő erővel, és nem lesz már félelem. De ez nem jelenti, hogy közömbösség lesz, hanem bizonyára ilyen tapasztalat lesz: látom ezt a szituációt, a szívemben olyan érzékelés keletkezik, amit nem lehet színekkel összehasonlítani, hanem inkább zenével, hangzással, harmóniával vagy diszharmóniával. Sőt mondhatjuk pontosan ezt: ha a szituáció összhang vagy harmónia érzékelését hívja elő, akkor ez igazság, ha disszonancia, diszharmónia érzékelését, azt jelenti, hogy valahol valami nem igaz. A igazság érzékelésének kezdetleges, tompa, intuitív érzékelése keletkezik. *S éppen ezt mondja a szívlogika negyedi törvénye, hogy az empátia állapotában, ami a szimpátia és antipátia erők összekapcsolásával érhető el, az ember elkezd az igazat és a hamist intuitív módon tapasztalni.*

Még egy lehetőség van annak meghatározására, hogy az empátia állapotában vagyok-e vagy még nem, vagy lehet, hogy vannak még bennem szimpátia és antipátia erők, amikor nézem a szituációt. Ezt nagyon egyszerű ellenőrizni: elegendő, ha azt az érzést, ami a szívben keletkezik, ismét kihelyezem, akkor elméletben egy kiegészítő érzésnek kell keletkeznie, és ha ez az érzés – ugyanolyan, mint a kihelyezett érzés, akkor ez azt jelenti, hogy már az empátia állapotában vagyok. Az empátia állapota önmagának kiegészítője. Ebben az értelemben hasonlít a nulla fogalmához a matematikában: plusz nulla és mínusz nulla – ugyanaz, nincs különbség. Ha az egyes elé, vagy bármely más szám elé pluszt vagy mínuszt helyezünk, a különbség nagy, de a nulla előtt – ez az egyetlen hely, ahol nincs különbség. Ha a szimpátia állapota elé mínuszt helyeznek, egészen más lesz. Empátia állapotában változás nem lesz – ekkor abban a pontban helyezkednek el, amit *belső nyugalomnak* lehet nevezni. Ebben az értelemben a belső nyugalom (az emberi lélek számára) olyan, mint ahogy a számsornak a nulla a nyugalompontja vagy középpontja.

Van még egy negyedik lelki állapot, amit *apátiának* nevezünk – nem szabad az empátiával összekeverni. Feltételesen egy ilyen keresztet állíthatunk: az egyik oldalról szimpátia, a másiktól antipátia, az empátia állapota nem középen található, hanem *fent* – ez egy magasabb szellemi állapot. Az apátia állapota a szimpátiánál és antipátiánál lejjebb helyezkedik el. Ha az empátia állapotában a lélek éberebb, mint a szimpátia és antipátia állapotában, akkor az apátia állapotában a lélek halott. Az apátia állapotába kerül az ember, ha elnyomja az érzéseit – úgy, ahogyan kezdtem. Ismeretes, hogy ha elnyomunk valamilyen nehéz veszteség-érzést, akkor depresszió állapotába kerülhetünk. A depresszió az ilyen elnyomott állapota már közel áll az apátiához – az ember azt érzi, hogy a lelke meghal. A lelki halálnak vagy ahhoz hasonlóknak az ilyen állapota elviselhetetlen.



Az empátia állapota előbb, mint a szimpátia és antipátia állapota. Egyik oldalról, egy képesség keletkezik az igaz és hamis intuitív érzékelésére, azaz, rögtön intuitívan érezni a világharmóniát vagy diszharmóniát. Ezen kívül, egy belső szabadságom ébred, hogy saját akaratomból egyesüljek valamilyen szimpátiával vagy antipátiával: ki lehet emelkedni a szimpátia és antipátia világából, és bele lehet újból merülni. Bele lehet merülni egy másik lélek szimpátia és antipátia-világába. Akkor a másik emberrel való együttérzés képessége keletkezik, kulcs a másik ember, vagy általában a világban más lények megértéséhez. Ha elolvassák, milyen gyakorlatokat javasol Rudolf Steiner a „Hogyan jutunk...” következő fejezeteiben, akkor ezek mind azon alapulnak, hogy valamilyen világfolyamattal érezzünk együtt. Ezért az empátiának vagy belső nyugalomnak ez az állapota mindig kiindulási pozíció az összes gyakorlat végzéséhez, melyeket ebben a könyvében ad.

Például van ott egy gyakorlat: nézni kell egy növényt, amelyik virágzik vagy hervad. Ha előzetesen nem jutunk az empátia állapotába, csak egyszerűen nézünk valami virágot, ami virágzik, akkor bennünk lehet, hogy szimpátia-érzés keletkezik, mivel tetszik nekünk a növény, vagy antipátia – mivel nem tetszik. Egyik érzés sem kapcsolatos a virággal, ezek csak a mi személyes viszonyulásaink hozzá. Tegyük fel, hogy észrevették ezt a személyes szimpátia-érzést, kihelyezik és egyensúlyba hozzák, s utána újból megnézik a virágot. Megpróbálhatják beleélni magukat a virág formájába, felvenni a formáját. Akkor önöknél egy egészen más belső élmény tűnik fel. Újból érezni fognak egy erőt, amit szimpátiához vagy antipátiához lehet hasonlítani, de pontosan tudni fogják, hogy ez nem az Önök szimpátiája vagy antipátiája, hanem egy olyan szimpátia és antipátia, amelyik egy másik lényben él, ebben a virágban. Ezt is leírja ott Rudolf Steiner. De bármelyik másik gyakorlat is az empátiának ettől a pontjától indul.

Ebben az értelemben mondhatjuk, hogy a „Hogyan jutunk...” c. könyv magában nem bonyolult, ha az *előzetes feltételeket* helyesen teljesítettük. Íme a szívlogika négy törvénye:

- 1) *kihelyezés törvénye*: ha kihelyezek valamilyen érzést, láthatóvá teszem, akkor ebben az időben megszűnik rám hatni;
- 2) *kiegészítés törvénye*: minden lelki szimpátia és antipátia érzés a lélekben egy kiegészítő érzést ébreszt;
- 3) *semlegesítés törvénye*: ha kihelyezem ezt a kiegészítő érzést is, akkor ezek mindketten semlegesítődnek, mindkét erő;
- 4) *empátia törvénye*: a szimpátiáim és antipátiáim semlegesítésén keresztül egy belső nyugalomhoz jutok, a belső egyensúlypontomhoz, ennek köszönhetően már egy objektív lelki világ nyílik meg nekem, olyan képesség ébred bennem, mellyel egyrészt a lelki erőket – szimpátiát és antipátiát – mint valós objektumokat tudom megfigyelni, másrészt az igazat és a hamist intuitív módon tudom érezni;

– ez ilyen értelemben egy kulcs a tudat magasabb szintjéhez. A mi időnk éppen olyan, hogy valójában az emberiség tanulja a szívlogikát. Az emberek tanulják, tanulniuk kell, mivel észreveszik, hogy az érzelmeik világa kilépett az egyensúlyból – ez gyakran előfordul. Ennek a következménye a pszichológusok, pszichoterapeuták nagy száma, akik úgyszintén azzal foglalkoznak, hogy a lelket egyensúlyra vezessék. Ez éppen annak a ténynek a következménye, hogy a lelkek kiléptek az egyensúlyból, és ez arra kényszeríti őket, hogy megtanulják egyensúlyra vezetni magukat. Ebben az értelemben az emberiség jelenleg tanulja a szívlogikát. Ennek az útnak a végén sok olyan ember lesz, akik szív-intuícióval és tisztánlátással rendelkeznek. Azok a lelkek, akik néhány inkarnáció leforgása alatt teljesen végigjárták ezt az utat, éteri tisztánlátással és szív-intuícióval fognak rendelkezni. Pontosán ugyanúgy, ahogy azok az emberek, akik a korábbi inkarnációik folyamán megtanultak logikusan gondolkodni, most a logikus gondolkodás született képességével rendelkeznek.

Azután az akarat-logika tanulásának az ideje következik. S ott is meg lehet alkotni a négy alaptörvényt. S ott is egy egész korszak lesz szükséges a megtanulásukhoz. Ha valaki teljesen megtanulta az akarat-logikát, akkor rendelkezni fog azzal a képességgel, amelyet az elmúlt előadásban a szociális művészet mesterségének hívtam, azaz a társadalomban olyan módon tevékenykedni, hogy teljesen tudatosan fogja harmonizálni a helyzeteket. S ehhez az akarat törvényeit fogják tanulmányozni.

De a szív logikája, mint ahogy mondtam, segíti a gyógyítást is. Azaz, a pszichoszomatikus betegségek gyógyíthatók lesznek a szívlogika segítségével. S ezt Rudolf Steiner szintén leírja, mint a jövő képességét, hogy az embernél megjelenik a gyógyítás valódi képessége.

Vannak-e kérdések?

Lehet, hogy ez nagyon bonyolult hangzott. Valójában nem annyira bonyolult a gyakorlatban, mint elméletben. Azaz, a saját gyakorlatomban tudnék mesélni néhány példát, ahol a szívlogika segítségével segíteni lehetett az embernek, különösen, ha ez szülőket és gyerekeket érintett.

- *Tudna-e mondani néhány szót, hogy ezek a képességek segíthetnek-e a pénzügyek aspektusában, mivel úgy tűnik, hogy az utóbbi időben a pénzügyek vonatkozásában a világ elveszítette a kontrollt – természetesen, ha ez lehetséges.*

- A lélekben a szimpátia és antipátia erők, továbbá a pénzügyi folyamatok közötti kapcsolatot a *pénzügyek alkímiájának* nevezem. Az a helyzet, hogy jelenleg az ember a sorsával alapjában a szimpátia és antipátia erőkön keresztül áll kapcsolatban. Azaz a karma kérdései az életben azon keresztül nyilvánulnak meg, amit szimpátiaként és antipátiaként tapasztalok meg. Ez nem teljesen van így, nem 100%-osan, régebben ez még erősebb volt, de jelenleg is van még ez a kapcsolat. Ezek az erők a vérkeringésünkben, a vérben is hatnak, igaz? A másik oldalról, a pénzfolyamatok a lélekben szintén hatalmas szimpátia és antipátia erőket ébresztenek. Nevezetesen: ismert, hogy ha valakivel pénzügyekről beszélünk – ez nagyon erős szimpátia és antipátia erőket hív elő, erősebbet, mint ha a matematikai törvényekről beszélünk. S azokkal a törvényekkel, melyek mentén a pénzügyi folyamatok folynak, pontosan ugyanúgy, mint a sors törvényeivel, összekapcsolódnak a szimpátia és antipátia megéléseink. Ezért az Evangéliumokban sok példázat van, ahol a sors törvényeit magyarázzák, de a példát a pénzügy területéről veszik. Például, van egy történet, ahol a gazdag emberek a templomnak sok pénzt áldoznak, aztán jön egy özvegy, és két fillért áldoz. Jézus magyarázata az, hogy ő többet áldozott, mint a gazdag. Az értelem számára ez a gondolkodás abszurd, mivel ha számba vesszük, mennyi az értéke a gazdag aranyának, és mennyi a filléreknek, a különbség óriási. De a karma számára pont fordítva van: ezzel a két fillérral karmikusan nagyobb dolog megy végbe az emberiségben, mint azzal az arannyal, amit a feleslegből adtak. S ha így beszélünk, akkor természetesen, amíg az ember a szimpátia és antipátia erőkön keresztül vesz részt a pénzügyi folyamatokban, addig nem szabad. Ha a pénzügyi folyamatokban tevékenykedve az empátia szintjére emelkedik fel, akkor ennek a tevékenységnek más következményei lesznek a karma nézőpontjából. Nos, egy ilyen általános kérdésre így lehet válaszolni. Ha konkretizálják a kérdést, akkor konkrét válasz lesz.

- *Ezeket az elméleteket, a szív-logikáról és az akarat-logikáról, melyeket most elmondott, saját maga fejlesztette, vagy még más emberek is vettek részt benne?*

- Nos, ezek az elméletek Steinernél alapvetően megtalálhatók. Ő a jövő emberiségét kétezer éven át írja le, hogy akkor lesz meg az a képesség, hogy valóban együtt érezzünk a másik emberrel – amit empátiának hívunk. Ezt ő a testvériség kultúrájának hívja, amikor senki sem lehet boldog, ha mellette a másik szenved – mivel az empátia állapotából érezni fogja annak fájdalmát. Ebben az értelemben, amiket felvázolok, ezek nem az én ideáim.

- *De a szívlogikának ezt a négy törvényét én nem láttam Steinernél, és ami a tegnapi előadásban volt a szociális művészetéről, azt sem.*

- Nos, minden megvan Steinernél, de nála ez egyszerűen különböző helyeken van, és nincs így szisztematizálva, mint ahogy ezt én szisztematizáltam. Különböző helyekről, különböző kontextusokból kellene összegyűjteni, és ha összegyűjtjük, akkor elmondható, hogy ez ugyanaz. A szimpátia és antipátia *kihelyezése* szót aránylag nem régen találtam meg Steinernél, két hónappal ezelőtt, de megvan nála. Szó szerint ezt mondja: ha az ember megtanulta a szimpátia és antipátia erőit kihelyezni, akkor megkapja azt a képességet, hogy hasson a növények növekedésére. A „semleges lények” fogalmát, ahogy az megneveztem, (amikor a szimpátia és antipátia összeolvadnak, egy semleges lény keletkezik), Steinernél szintén nem régen találtam meg. Az elementáris természeti lények semleges lényeiről beszél, melyek az ember segítségével jönnek létre. Azaz, vannak ilyen helyek. Sok mindent abból, amit elmondtam, a saját tapasztalatomból vettem, de később ezeket Steinernél is megtaláltam.

- *Lehetséges-e ezt a tapasztalatot, amikor az érzést kihelyezzük, és utána a kiegészítő érzés kihelyeződik – lehet-e ezt az életben valódi módon érezni – mint pl. a színnel és a kiegészítő színnel? Milyen módon lehet átélni ezt a kiegészítő érzést? Azért, mert amikor pirosat nézek, nem élem át a zöldet közvetlenül – kell-e tennem valamit, hogy tapasztaljam, én nem érzem a zöldet a pirosban. Milyen módon keletkezik ez a kiegészítő érzés?*

- Ugyanolyan titokzatos módon keletkezik, mint amilyen titokzatos módon keletkezik a szemben a zöld érzékelése. Egyszer csak felismerem, hogy már megvan. Gyakori hiba, hogy az értelem kombinálni kezd és kiszámítja ezt a kiegészítő érzést. Tétélezzük fel, hogy az értelem ezt mondja: aha! Milyen is lehet a félelem kiegészítő érzése? Tegyük fel hogy bátorság vagy merészség. Amikor az értelem ezt már tudja, bátorságot próbál magában létrehozni, hogy a félelmet semlegesítse. Az ilyen út valójában csak rövid időre segít. Mivel a szimpátia és antipátia *minden* állapotának egy nagyon *specifikus* kiegészítő állapota van. S a félelem egyik állapotának a kiegészítése a tisztelet, a félelem más állapotának a saját méltóság érzésének az átélése. Ha sémák összeállítására törekszünk, akkor végtelenül sok lesz, és mégis az lesz, hogy egy következő állapothoz teljesen specifikus lesz az övé. Itt leginkább azt kell megtanulnunk, hogy *észrevegyük*, milyen most a kiegészítő állapot. De hogy hol van ennek a *forrása* – ez, úgymond, az okkult megismerés kérdése. Ugyanott helyezkedik el – a kiegészítő érzés forrása – mint ahol a karma forrása. Mert a karma szintén úgy viselkedik: létrehozok valamilyen helyzetet, és utána már a karma vezet bele a kiegészítő helyzetbe. Létrehozza nekem a kiegészítő helyzetet, amelyik lehetővé teszi a megalkotott helyzetet kiegyensúlyozni. Az érzéssel és a kiegészítő érzéssel kapcsolatban pedig azt mondhatjuk, hogy ez karma, kicsiben.

- *Őn azt mondta, hogy a saját gyakorlatából sok példája van ebben a témakörben. Szeretnék meghallgatni valamilyen példát. S mivel azt mondta, hogy ez alapján a szülők és gyermekek esetén segít – lehetne ilyen példát felhozni?*

- Tudom, hogy az itt ülők közül is tudnának felhozni ilyen példát – lehet, hogy ők teszik ezt meg?

- *Én mondok egy példát. Sok éve van dolgom lovakkal. Ott van vakmerőség tapasztalata is, és vannak dolgok, amik félelmet idéznek elő. Minden esetben a kettő közül az egyik történik. Ha fiatal vagy és merész, akkor gyakran a félelem állapotához jutsz: vagy kapsz egy ütést a lótól, vagy a te lovaddal minden rendben van, de egy másik ló ledob magáról, vagy amikor eléred a vakmerőség állapotát eléred, akkor meglátod a félelmet magad előtt, vagy lehet, hogy a lovak kezdenek el félni tőled. Ezután eljön egy olyan állapot, amikor nem érzel sem bátorságot, sem félelmet a lovakkal való munkában. S kimész és közöttük forgolódsz, és ez másképpen van, mint a gyerekeknél, akik kezdetben bátornak érzik magukat. Majd bizonyos értelemben eléred az egyensúly és nyugalom állapotát, és akkor a valóban az új helyzetek is harmonikusnak vagy*

*diszharmonikusnak tekinthetők. Ezt én magam éltem meg, nem elmélet vagy tankönyv. S ezek 100 %-ban alátámasztják azt, amit ön mondott.*

- Mivel 3 perccel múlt 10 óra, és az volt a kérés, hogy 10-kor befejezzük, nagyon röviden hozok egy példát – éppen szülők és gyermekek vonatkozásában, amelyik rám nagy hatással volt, és ezzel befejezzük. A helyzet az volt, hogy fiatal szülőknél három gyerekből kettő kullancs encephalitisben megbetegedett, azaz agyvelőgyulladásban. Néha ezt a betegséget kecsketejtől kapják, itt is ez volt a helyzet. Ez egy nagyon súlyos gyulladás, amelyik gyakran bénulással vagy halállal végződik, különösen gyermekeknél. A gyermekek már kórházban voltak, az egyik két éves, a másik négy. Akkor a nagyapa felhívott engem, hogy végezzünk velük ilyen szívrologika-gyakorlatokat, és kétségbeesve mondta, hogy már két hét eltelt, az orvosok persze mindent megtesznek a kórházban, amit tudnak, de a helyzet egyelőre romlik. Mindkét gyermek nagyon sápadt és apátiában van, semmit sem esznek, s magas lázuk van, azaz a prognózis teljesen zavaros. Akkor gyorsan elutaztam ehhez a családhoz. Mindkét szülő otthon volt ekkor a harmadik, nagyon kicsi gyermekkel, s a nagyapa és nagymama, az apa szülei, szintén otthon voltak. A következőt tettük két órahosszán keresztül.

Először – mondtam – semlegesíteni kell a saját szimpátiáinkat és antipátiáinkat. Ez alapján a gyermekek iránti aggodalom volt. De nem fogom hosszan mesélni, hogyan csináltuk, elmondom, hogy ez körülbelül úgy nézett ki, ahogy elmondtam: kívülről kell nézni magunkra, figyelni, hogyan működik a félelem. A félelem vizualizálásához segítségként még rajzolást is vettek. Mindenki rajzolt egy papírra valamilyen színt, amit vizualizálta a félelmet. Utána, amikor az az érzés ébredt, hogy magam előtt látom a félelmet, elkezdték rajzolni az az érzelmet, ami a félelem helyén keletkezett, a kiegészítő érzést, amíg végül nem keletkezett egy többé-kevésbé semleges érzés. Ez azt jelentette azt, hogy az ember magának segített megszabadulni a félelemtől. De ez nem jelenti, hogy segített a gyermeknek.

Még két lépést kellett tenni, hogy segítsünk a gyermeknek. Először bele kellett élnünk magunkat abba az állapotba, amelyben a gyermek található. Mivel két gyermek volt, így kettő felnőtt az egyikkel foglalkozott, kettő a másikkal. Ezt úgy kell tenni, hogy az ember belülről megváltoztatja a formáját a gyermek formájára, beleéli magát a gyermek külső formájába. Azaz, ha megszoktuk, hogy nekünk ilyen az orrunk, ilyenek a füleink, ilyen az arcunk, akkor belül meg kell változtatnunk a formánkat, egész olyanra, hogy az legyen az érzésem, hogy az orrom most már ezé a gyermeké. Ha ezt kellő intenzitással végezzük, és ők ezt nagy intenzitással végezték, mivel életről és halálról volt szó, így ugyanilyen intenzitással éljük át annak az embernek az állapotát, akinek a formáját most felveszem. Például a nagypapa, aki engem felhívott, ő a két éves fiú állapotába igyekezett beleélni magát. S nála, érdekes módon, nem fejfájás keletkezett megelésként, hanem gyomorfájás, ami elég pontosan leírta az unoka állapotát. A többiekénél más megélések is voltak, most nem emlékszem. Ekkor azt mondtam, valamennyi ideig maradjanak abban az állapotban, ami keletkezett náluk. Ez ahhoz kell, hogy legyen idő arra, hogy felébredjen a kiegészítő érzés, amelyik az első háttérben nem észlelhető. Azt javasoltam, hogy legalább 5-10 percet (ez már sok) maradjanak ebben az átélésben. S ezután kellett most már kihelyezni a betegségnek a gyermekként való átélését. Ez azt jelenti, hogy még egy rajz keletkezett, a harmadik.

Ezután keletkezett még a negyedik, kiegészítő. S ha ezt a negyediket, még mondtam, képesek lennének kihelyezni magukból, akkor meg kellene kísérelni nagyon erős gondolaterővel elküldeni a gyermeknek, akivel foglalkoztunk.

De ezután már el kellett utaznom. Kb. 2 órát voltam náluk. Az idő nagy része nem magára a munkára ment el, hanem a magyarázásra, mit kell tenni. Azt mondtam, hogy amikor újból lesz erejük és idejük, ismételjék meg még egyszer és még egyszer. Mivel az anya általában otthon volt a kicsivel, a kórházba az apa, a nagyapa és a nagymama utaztak. S amikor az apa ezután nem sokkal elutazott a kórházba, az egyik gyermeknél már észrevett egy kisebb változást: ennél

a kétéves fiúnál az arc színe megváltozott, fehérről rózsaszínné vált. A másik kislánynál nem történt változás. De a következő reggel a kislány felébredt, és éhes lett. Utána más jó irányú változások is történtek mindkettőjüknél. A történet azzal fejeződött be, hogy két hét múlva először az egyik, majd a másik gyermeket is kiengedték. Természetesen a szülők nagyon örültek, hogy semmilyen szövődmény sem volt. Természetesen, amíg a gyermekek a kórházban voltak, orvosi segítséget kaptak.

Most csak ennyit tudok mondani.

Ennyi. Köszönöm Robertnek a fordítást.

### 3. Az emberiség fejlődésének modern szakasza: a kultúrák és népek találkozása

*Rehovot, 2008. október 17. este*

Ezzel a témával kapcsolatban néhány szempontot akarok érinteni. Az egyik oldalról az ember és valamilyen közösség aspektusa, személyiség és valamely csoport vagy közösség kölcsönhatása a mai időkben; a másik aspektus – ez a különböző csoportok egymásra történő hatása ütközés vagy együttműködés formájában. Izraelben azt mondják, hogy fontos a csoportok együttműködése; nos, a nemzetek is az embereknek nagy csoportjai, ők is kölcsönhatásban vannak, harcolnak egymással vagy szövetségeket alkotnak.

Kezdhetünk a mi szintünkről: ez az individualitás és a csoport. Itt durván három formát vázolhatunk. Az egyik a régi időkből ismert, amikor a csoport piramis módjára épül, hierarchikusan. Azaz minél magasabban vagyunk, annál szűkebb a kör, legfelül egy áll, a fáraó, alatta a következő hierarchiák, és legalul, ha Egyiptomot vesszük, a rabszolgák. A csoportok ilyen formái már régóta ismertek.

Van másfajta csoport, ahol az emberek nem engedelmessé válnak egy speciális hierarchiának, hanem meghatározott szabályok vannak, adottak az emberek közötti együttműködés törvényei, és az az ember, aki ehhez a csoporthoz tartozik, aláveti magát a meghatározott törvényeknek. A törvényeket demokratikus alapon hozzák, vagyis szavaznak, és a többség elfogadja a törvényt; de az is lehet, hogy a törvényt egy felsőbb hatalom, Isten adja, mint a Tízparancsolatot. Azonban van egy külön hatóság, amelyik végrehajtó szervként vigyáz a törvény betartására.

Az első és a második csoport között különbség van.

Az első csoportban, a tisztán piramis-felépítés esetén, az embereket nem a törvények tartják meg és valamilyen kényszerítő hatalmak, őket az tartja meg ebben a csoportban, hogy egy közös *érzés*-, egy közös *szimpátia*-mezőben tartózkodnak. Pl. ha veszünk valahány embert, akik ugyanazzal a futball-klubbal szimpatizálnak, akkor egy meghatározott rezgésű lelki mező keletkezik, és az emberek a közös csoporthoz tartozónak érzik magukat a közösségi érzésnek köszönhetően. De ha megkérdezzük, hol van ennek az érzésnek a forrása, akkor ezt vagy mint egy szellemi lényt találjuk meg, vagy lehet, hogy van egy képviselője, hordozója, valamilyen karizmatikus személy képében. Az ilyen csoportban általában megszületik egy ilyen egyén, ő kerül ennek a szellemi lénynek a fókuszába, s rajta keresztül megy a hatás a többi emberre. Az ilyen szellemi lény számára mindig kényelmesebb, ha van egy külsőleg látható személy, mivel akkor könnyebb hatást gyakorolni az emberekre, akkor a külső szervek is – fülek, szemek – részt vesznek ebben a folyamatban.

A másik csoport esetén nem úgy van, hogy az emberek mindenképpen közös érzésekkel kapcsolódnak: ott törvények vannak, melyeket az emberek, úgymond, kénytelenek betartani, ha ehhez a közösséghez tartoznak; és ezeknek a törvényeknek a betartását kényszeríteni lehet. Mondjuk egy demokratikus közösségben a többség rákényszeríti az általa elfogadott törvények betartását a kisebbségre, amelyik nem feltétlenül ugyanazt érzi e törvények iránt, mint a többség. A kisebbség nem feltétlenül ugyanolyan pozitívan viszonyul ezekhez a törvényekhez, mint a többség – itt a kényszerítés eleme jelenik meg. És gyakran fordul elő az, hogy az ilyen közösség tagjai minél jobban individualizálódnak, annál több törvény kell. Végül a törvények darabszáma annyira megnőhet, hogy a rendszer elkezd magának ellentmondani. Ha minden emberi viszonyra már saját szabályozás kell, akkor millió emberre millió törvény lesz, vagy még több.

A közösségeknek ez a két fajtája van, s bennük bármely ember egyik vagy másik formában lesz tag. Az első közösség tagjává akkor válik, ha ugyanahhoz az érzés-mezőhöz tartozik, a második közösség tagja pedig akkor, ha a törvény hatályának mezejében van, és abban a mezőben, ahová elérnek a végrehajtó hatalom kezei, amelyik kötelezi őt a törvény elismerésére. De sem az egyik, sem a másik esetben nem mondhatjuk, hogy az ember szabad. Az egyik esetben az emberekhez egy érzéssel, szimpátia-erővel kapcsolódik, a másik esetben a törvénnyel, amelyik bizonyos értelemben szintén kívülről jön. Vagyis, nem ő hozza létre a törvényt és mondja: ez az én törvényem, és így teszek – a törvényt kívülről helyezik rá. Végül is, mindkettő külső hatás. De a mai kultúrkorszakban alapvető feladat, hogy az individualitást nagyobb szabadságban neveljük, mint korábban.

Bizonyos fokú paradoxonhoz jutunk: egyik oldalról, minél nagyobb az individuális szabadság, annál nehezebb a társulásnak ez a két formája, hiszen az ellentmond a szabadságnak. Ha az ember egy belső szabadságot ért el, és már nincs rá hatással a közös érzés-mező, akkor már nem tud az első típusú csoport tagja lenni. A második csoportba lehet őt kötelezni, ha kívülről kényszerítik, és akkor a közösségnek az egyedüli lehetősége ez az aktív kényszerítés. De ez megint csak ellentmond az ember belső szabadsághoz való irányultságának: ellenállás lesz a törvény irányában. Tehát, az ilyen közösség magában mindig rejtett ellentmondást fog hordani: az embernél minél nagyobbra fejlődik a belső szabadság iránti igény, annál nagyobb lesz benne az ellenállás akár az első, akár a második típusú közösséghez.

Most képzeljük el, hogy valójában, ha az első közösséget vesszük, akkor mögötte mindig egy szellemi lény áll, amelyik a lélekben valamilyen érzésmezőt kelt. Ez a lény, az érzések területén egy szimpátia-mezőt hoz létre, és az a lélek, amelyik ennek a mezőnek a hatása alá kerül, már automatikusan ebben a közösségbe kerül. Ezt észrevehetjük pl. akkor, amikor egy új divat jelenik meg, akkor aránylag rövid idő alatt sok ember a meghatározott divat szimpátia-mezőjébe kerül. Bármelyik úgymond divat-kikiáltás mögött egy démon áll, és az kiáltozik. És ahhoz, amit ő kiabál, valamilyen csoport tartja magát.

Képzeljük most el: egy ilyen csoport létrejött, és benne most valaki individualizálódik. Ez azt jelenti, hogy valami önálló keletkezik önála, most már nemcsak egyszerűen részecskéje a közös csoportnak. Ez a lény alapjában a növekedésben érdekelt, minél több lelket megragad, annál nagyobb lesz. Az ilyen típusú szellemi lényeknél az a tendencia, hogy nőjenek, hogy minél nagyobb legyen a hatalmuk. És ha a csoportból valamelyik lélek individualizálódik, akkor ez merénylet ez ellen a növekedés ellen, és veszélyes. Ekkor a védekezési mechanizmus is elkezd működni. Ebben a védekezési mechanizmusban van néhány szakasz.

*Első szakasz:* Képzeljük el, hogy van egy csoport ember, akiket egy közös idea egyesít, vagyis szimpatizálnak valamilyen ideállal. Ez azt jelenti, hogy emögött az idea mögött egy szellemi lény áll, amelyik szimpátia-mezőt hoz létre, bevonzza és benntartja az embereket ebben a mezőben. Képzeljük el, hogy valamelyik ember a csoportban individualizálódik. Ez úgy néz ki, hogy valamilyen más eszméje lesz. Akkor ő azzal hozakodik elő ebben a csoportban. Ilyen esetben az első reakció ütközés lesz az *elképzelések szintjén*, a gondolatok, a két idea szintjén. Nos, ez valószínűleg úgy fog kinézni, hogy az ember valakinek ezt mondja: én valahogy másképp gondolom, nem úgy, mit ahogy a többiek mondják, és akkor ellenvetések mennek felé, de tegyük fel, tisztán logikusak, racionálisak, stb., vita kezdődik... Alapvetően ennek a vitának általában csak egy célja van – hogy ez az ember abbahagyja a saját eszméjének a bemutatását. Ott a cél általában a cél nem igazság megismerése, hanem a csoport megvédése. Ha a vita azzal fejeződik be, hogy az ember azt mondja: nektek van igazatok – bármilyen okból – akkor minden megszakad, lenyugszik.

*Második szakasz:* Ha az ember továbbra is kitart a saját eszméje mellett, akkor ez a következő szintre emelkedik. Ekkor elkezdik az embert morálisan ostromozni. Tisztán eszmei szintről a konfliktus vagy vita morális szintre tevődik át. Azaz, ha korábban ezt mondták: ez a gondolat

nem hihető, akkor most ezt mondják: ez az ember hamis, morális hibái vannak neki. Az már a konfliktus következő szintje, amikor nem egyszerűen azt mondják, hogy „hamis gondolat”, hanem hogy „hamis ember”. És ezt már egy ostromozáshoz lehet hasonlítani. Oroszul azt mondják: ostromozzák a hiányosságait – azaz nem az ideát ütik, hanem az ember lelkét. Ez már fájdalmasabb, mint amikor a gondolat szintjén bántották. És lehet, hogy az ember megadja magát, és elhallgat.

*Harmadik szakasz:* Ha ő mégis kiállja ezt a kellemetlen helyzetet, és továbbra is ragaszkodik a sajátjához, akkor az egyén és a csoport közötti kölcsönhatás a következő szintre lép. Ám mindig figyelembe kell vennünk, hogy a kölcsönhatás egy személyiség és egy csoportszellem, nem az egyes emberek között van. Vagyis ugyanaz az individualitás a csoport valamelyik tagjával külön, amikor az nem az egész csoportot képviseli, egészen másképpen beszélhet, mint amikor ugyanez az egyén újból a csoportszellem mezőjébe kerül. Azaz, az összeütközés valójában egy emberi individualitás és egy nem emberi csoportszellem között lesz, és az összeütközés már a harmadik szintre lép. Ezen a harmadik szinten elkezdnek pletykák terjedni, amelyek ennek az individualitásnak olyan állításokat tulajdonítanak, melyek nevetségesek. Olyan állításokat tulajdonítanak neki, amelyeket ő valójában sohasem mondott, de olyan formában teszik, hogy az az érzés keletkezik, hogy mondhatta. Ezek az állítások általában elég buták, vagyis ezt az embert valójában bolondnak állítják be. Ezután összegyűlnek, és azt mondják: íme ez és ez hangzott el – és bebizonyítják, hogy ez mennyire hülyeség. S az egész közösség mosolyog rajta, s ezt a személyt, mint udvari bolondot állítják ki, *bolondsipkát* kap. Ezután ez az ember akármit mondhat, csak nevetni fognak, mert egy bolondtól nem lehet mást várni. Némely emberek ebben a szerepben is maradnak, mert ez lehetővé teszi nekik, hogy igazat mondjanak anélkül, hogy üstést kapnának.

*Negyedik szakasz:* De ha az ember mégsem nem veszi fel ezt a bohóc-szerepet, és komolyan folytatja a vonalát, akkor *bűnbaknak* teszik meg – ez az összecsapás következő szintje. Akkor az összes résztvevőnél az az érzés keletkezik, hogy ha ő ezután is sérti a harmóniánkat, akkor már *ő maga bűnös*, a dolog túl messzire ment, és véglegesen meg kell szabadulni tőle. És akkor kizárják őt a közösségből, elkergetik, mint bűnbakot, és az elmenetelével az atmoszféra mintegy megtisztul. Minden rosszat, amit eddig átéltek, rá lehet kenni, és azt mondani: ez mind őtől volt, őmiatta, és most már végre helyreállt a harmónia. Megtálatuk a közös ellenséget, és mivel őt kizártuk, megöltük, stb., most már minden jó. És elvben, gyakran ekkor minden abbamarad. Annak az embernek, aki elment, nagyon negatív hangulata lesz ezzel kapcsolatban, a keserűség érzésével megy el, folytatja a szenvedést, stb., az a közösség pedig, amelyikből elment, nagy megkönnyebbülést fog érezni, hogy végül megszabadult a betegségtől, és most újból egészséges. De természetesen nem mondható, hogy a konfliktus ezzel megoldódott, egyszerűen csak újabb ürügyre vár.

Mindamellettt más is történhet. Az is lehet, hogy ez az ember, aki a saját útján megy, végigment ezen a *vitán*, végigment az *ostorozáson*, végigment azon, hogy a *bohócsipkát* ráhúzták, végigment ezen a *halálon*. De amikor elment, nem a keserűség érzésével ment el, hanem minden antipátiától teljesen szabadon. Ez azt jelenti, hogy megbocsátott mindent, amit vele igazságtalanul tettek, teljesen elengedte, és úgy ment el. Ebben az esetben a csoportban nem lesz egység, nem erősödik ez a kölcsönös szimpátia, hanem valami más történik. Kétely- magvakként el vannak ültetve a többi ember lelkében, és egy kételkedő helyett hirtelen több is lesz, és ők ugyanezt az utat járhatják be. Ha mindegyik külön fog menni, akkor ugyanezt a folyamatot járja meg, és végül vagy bűnbak lesz, vagy – második változat, megbocsátással – *áldozati bárány*.

De ez is lehet, hogy azok, akikbe a kételkedés betelepedett, szintén individualizálódtak, ez valamiféle felébredés ehhez a közös háttérhez képest. És ha most két individualitás találkozik, akkor közöttük egy más rendű közösség jöhet létre. De csak akkor, ha ez két felébredt individualitás, és akkor egy másik szellemi lény egyesül velük. És akkor nem egy ember és egy csoportszellem közötti szembenállás lesz ahol az ember ismét az áldozat útját járja, hanem egy

szellemi lény és egy másik szellemi lény között. S itt az a nagy kérdés, hogy milyen (hierarchikus) rendű az egyik szellemi lény, és milyen a másik.

Ha ezek ugyanolyan típusúak, akkor ez azt jelenti, hogy itt olyan emberek vannak, akik egy bizonyos fajta szimpátiával kapcsolódnak, ott meg olyanok, akik másik fajta szimpátiával, ekkor egy hierarchikus rendhez tartozó szellemi lények ütközésével van dolgunk, s végül az egyik felemésztja a másikat. Ha az egyik szimpatikus jellegű szellemi lény, a másik pedig olyan, amelyik az embereket nem a szimpátián keresztül kapcsolja össze, hanem az empátia szintjén működik együtt az emberekkel, akkor a következő történhet: a szimpátiával kötődő első közösségből még egy személy, ha találkozik a két individualitással, az empátia szellemének hordozóival a második csoportból, felébred, a felébredés elemét maga éli át: ez a találkozás ébreszti őt fel. Ez az individualitás a szimpátia és antipátia mezőjéből ébred fel. És már hárman lesznek. Ott, ahol hárman vannak, azután négyen lehetnek. S mondhatjuk, hogy a csoportszellemnek lépésről lépésre hátra kell lépnie, elengedni a lelkeket, amelyeket a saját mezőjében tartott. Nem tűnik el rögtön, nem alakul át, csak egyszerűen hátralép. Azaz, a folyamat nem olyan, hogy egy erős szellem letaszítja azt a szimpátia-szellemet, és az emberek szabaddá válnának, mindannyian felébrednének. Ez olyan módon zajlik, hogy mindenki egyedileg ébred fel. Mondhatjuk, minden lélekért külön kell harcolni, együtt nem lehet felébredni.

Nos, íme itt van egy szociális jelenség, amit leírtam, és ennek a jelenségnek az előképét látjuk Jézus Krisztus útjában. Amikor Ő megérkezett, akkor szintén találkozott, de egyedül volt, mivel a környezete, az Ő apostolai a legvégén elaludtak. Végül egyedül volt, és szemközt állt egy szellemmel, mondhatjuk, egy csoportszellemmel, amelyik abban az időben az egész emberiséget uralma alatt tartotta. És az Ő útja olyan volt, ahogy leírtam: volt ostorozás, töviskorona vagy bohócsipka felhelyezése, megpróbálták Őt bűnbaknak megtenni, amikor ezt mondták: „haljon meg egy mindenkiért”, és mégis, ehelyett az áldozati bárány halála történt, és ennek köszönhető a tanítványok felébredése Pünkösdkor. Ennek köszönhetően vált lehetővé a Pünkösöd.

– *Azaz, ha ő mindenkinek megbocsátott, akkor ezzel elültette a kételkedést (tovább érthetetlen)?...*

– Nos, ez attól függ, hogy milyen mélyre hatolt. Ettől függ, hogy milyen mély lesz a többiek felébredése, akik maradtak.

Talán még két jelenséget leírok, aztán rátérhetünk a kérdésekre és a megvitatásra. Az a jelenség, amivel kezdtünk, a közösségnek az individualitással történő kölcsönhatásait érintette. Ez az individualitás az érzések közös mezőjéből felébred, és törekszik kijutni. Van még egy jelenség, amelyik a mi időnkben egyre aktuálisabbá válik. Hogy leírjam, előbb egy másik jelenséget említek – ez az ember és az őrangyala közötti kölcsönhatás.

Tudjuk, hogy minden embernek van egy személyes angyal-vezetője. Ennek az angyal-vezetőnek a feladata mindig az volt, hogy vezesse az embert egyik életétől a másikig. Ha az ember létezése csak egy életre korlátozódna, akkor nem kellene neki angyal-vezető, és pedig ebből az egyszerű okból: az a helyzet, hogy egy élet folyamán emlékezünk magunkra, azaz van földi emlékezésünk, amely körbeöleli a földi életünket. Nem beszélek az első két-három évről, de a többi részt az emlékezés körbeveszi. És ezért, amikor reggel felébredünk, ha emlékezünk, mit csináltunk tegnap, tegnapelőtt, akkor alapjában van egy ilyen állandó fonál. Ez a fonál csak akkor szakad el, ha az emlékezésünk arról, hogy mik voltunk tegnap vagy tegnapelőtt, megszakad. Az olyan emberről, akinél az ilyen memória „megszakad”, azt mondhatjuk, hogy az „énjét” elveszíti. De csak a földi „énjét” veszti el. De az ember hosszabb lény, mint egy földi élet. Fontos, hogy a többi életéről való emlékezete – ezt jelenti az ő felsőbb „Énje” – ne szakadjon el, ne vesszen el.

És pont ezért az emlékezetért felel az őrangyal. Őrzi az emlékezetet és a kapcsolatot mindazzal a múlttal, amire a földi ember egy életben nem emlékszik. Az őrangyalnak ez a fő tevékenysége, hogy ne legyenek elfelejtve a korábbi életek, hogy azok *valódi* kapcsolatban, *életteli* kapcsolatban álljanak ezzel az élettel. Ha ez a kapcsolat nem lenne, akkor ez ugyanolyan lenne, mintha az ember valamiféle életet élne az előző életével való mindenféle kapcsolat nélkül. Ez ugyanolyan, mintha az ember ezt a napját úgy éli, hogy nincsen kapcsolatban a tegnapi, tegnapelőtti nappal. Ebben az értelemben az őrangyal egy hatalmas emléknek a hordozója, nagyon nagy teher van rajta.

De a másik oldalról, napjainkban még egy változás van. Az ember már annyira emancipálódott (függetlenedett), hogy lehet, hogy nagyon radikálisan él át egy napot, mindenféle kapcsolat nélkül az előző napokkal. De az ember egész földi élete is annyira emancipálódott, hogy ezt leélheti az előző életekkel való nagyobb mértékű kapcsolat nélkül. Ez annak következtében történik így, hogy napjainkban, és korábban is, a múlttal alapjában nem racionalitásnak köszönhetően volt kapcsolat, hanem annak köszönhetően, hogy bennünk az életben szimpátiaként és antipátiaként jelentkezik. Azaz, ha valamilyen életszituációba kerülök, akkor úgy orientálok, hogy „ez az ember nem tetszik nekem, elmegyek tőle” ; „ez a szituáció tetszik nekem – belemegyek”, és ezek a szimpátia és antipátia erői. De ezen a területen most lehetőség nyílt kívülről bejuttatni alkalmi hatásokat. Vagyis kívülről lehet manipulálni az emberek szimpátiáját és antipátiáját. Minden ilyen önkényes manipuláció valójában olyan, ami elszakítja az embert a sorsától, és elszakítja az angyalától.

– *Lehetne egy példát?*

– Nagyon egyszerű példákat lehet felhozni. Például egy embernek sorsa alapján az az elrendelése, hogy ha valamilyen személyiséggel találkozik, vonzalomnak kell benne megjelenni ez iránt a személyiség iránt, hogy bizonyos közös kapcsolatokat és közös dolgokat töltsenek be. De történhet, hogy ez a vonzalom elnyomás alá kerül, mivel pl. olyan nevelést kapott, amin keresztül az ilyen fajta emberhez antipátiával viszonyul, de szimpátiának kellett volna keletkeznie, keletkezik is, de erősen elnyomja az antipátia, külső hatásokon keresztül. És akkor az ember elmegy e mellett a személyiség mellett. Fordítva is lehet, hogy olyan személyiséghez vonzódik, akihez valójában nem kellene vonzódnia. Vagyis olyan események vonzzák őt be, amelyek valójában nem tartoztak az életerejébe.

– *Vagyis az érzései becsapják őt?*

– Igen. Ezen a szinten a szimpátiák és antipátiák becsapják. Nem hihet nekik teljesen, ha nem végzi el mindennek a radikális revízióját, ellenőrzését. De ilyen esetben az őrangyal kénytelen lesz együtt menni az emberrel, szintén letérni erről az útról. Az őrangyalnak újból el kell kezdenie vele ezt az utat, habár valójában az egész megelőző út más helyre vezetett volna. Amíg lehetséges, tartja a zsineget, és törekszik akkor is, hogy az embert, aki ott van, idehívja, ide vezesse, és amennyire lehetséges, ezt a zsineget megtartja. De abban a pillanatban, amikor már lehetetlen lesz ezt tenni, átjön ide. Ez azt jelenti, hogy elesik. Az angyal az emberrel együtt esik. Mondhatjuk, napjainkban ez egy új dolog, hogy az angyal az ember miatt esik, ez új. Korábban is estek az angyalok, de nem az emberek bűne miatt, mondjuk így, de napjainkban az angyal az ember bűne miatt esik, mivel az angyal és az ember sorsa kapcsolatban állnak. Az ember lehúzhatja az angyalt a fejlődésnek arról a szintjéről, amelyik az angyalok előtt áll, ismervén az emberek korábbi életeit, és rákényszerülhet – az ember kívánsága miatt – a fejlődésnek teljesen más útjára kelni az emberrel együtt. Ezt Steiner az okkult titkok egyikének nevezte, ebben az előadásában írta le: „Mit tesz az angyal az asztrálestünkben?”

De ez az individualitásnak és egy szellemi lénynek, a személyes angyalának a kapcsolatát érinti. Van ugyanakkor egy másik fajta kapcsolat is – a közösség és az arkangyal. A nemzetek esetén van ez. Egy munkáról szeretnék mesélni, amit Litvániában végeztünk. A litván nép missziójáról

volt szó (Íme, éppen megérkeztek a litvánok, ennek a misszióknak a hordozói. Meg tudják erősíteni.) Ott ilyen volt a helyzet (nagyon röviden kell leírnom, hogy maradjon idő a megvitatásra). Szeretném, ha ezzel a leírással valamilyen kérdéseket ébresztenék. Ez a leírás Steiner idejében még egy nagy okkult titok volt, csak utalt rá, és azt mondta: ugyanolyan folyamat, mint az angyalok esése, az arkangyalokkal is megtörténhet.

Abban az esetben, amit a litván nép missziójával kapcsolatban láthattunk, így nézett ki a helyzet. Van a litván nép, és vannak ott olyan emberek, akik magukban nemzeti jellemző vonásokat hordanak, és ezekben a tulajdonságokban élnek, ebben a nemzetben élnek azzal a tudattal, hogy ez az élet leghelyesebb módja. És ennek a népnek van egy arkangyala. Ennek a népnek az arkangyala számára a helyzet úgy néz ki, hogy minél több olyan ember van, akik arra törekcsenek, hogy teljesen átadják magukat ennek a nemzetnek azzal a tudattal, hogy az a leghelyesebb, amikor az ember teljesen a nemzetben él, annál erősebben vonzzák őt lefelé, és korlátozzák, leszűkítik a tudatát. És ezért maga a népszellem kereste a lehetőséget, hogy kilépjen ebből, hogy ez feloldódhasson, hogy segítsen neki felemelkedni. Azaz, már nem úgy dolgozott, hogy *erősítse* a nemzetet, *tömörítse*, hanem azt akarta, hogy ez a nemzeti feloldódjon, hogy maga ki tudjon ebből lépni. A múltban az arkangyal a nemzeti tulajdonságok – karakter, stb. – erősítésén keresztül kapcsolta össze az emberek csoportját ezzel a nemzetivel. De az embereket magához kötve, ő maga összekötődött ezzel a közösséggel, és bizonyos értelemben most is kapcsolatban állónak tűnik velük. És most, ebben a pillanatban, amikor az emberek tudata megerősödött, az ő sorsa ezeknek az embereknek a választásával kapcsolatos. Abban az értelemben kapcsolatos, hogy ha lesznek olyan emberek, akik azt az utat választják, hogy megszabadulnak ettől a nemzetitől, akkor magának az arkangyalnak is megnyílik a szabadulás útja. De ha erős tendencia lesz az embereknél, hogy erősítsék, tömörítsék és konzerválják, akkor az arkangyalt, vagy népszellemet az a veszély fenyegeti, hogy annak fogságába esik, amit felépített. Az arkangyal számára ez azt jelenti, hogy annak a formának a fogságába esik, amelyet ő felépített. Mivel most ez a forma önállóvá vált, saját tudatot kapott, és most éppen ez az önállóvá vált forma nem engedi el őt. Van egy mese az emberről és az árnyékáról: Ha az emberből az erő átfolyik az árnyékába, akkor egy bizonyos pillanatban az ember maga árnyékká változik, míg az árnyék egy önálló lényé, és az ember saját árnyékának a túsza lesz. Egyszerűen elmélgedéshez akartam táplálékot adni, amikor ezt a folyamatot leírtam, mivel hasonló folyamatok zajlanak a különböző nemzeti képződményekben.

Vannak-e észrevételek, megfigyelések, kérdések?

– *Hogyan lehet észrevenni, hogy a népszellem a saját népének fogságába esett-e? Milyen tünet alapján?*

– Egyelőre nem válaszolok erre a kérdésre. Hogyan is mondjam – vannak népek, melyeknél a nemzeti eszme természetes módon, természet alapján él tovább. De vannak olyan népek, melyeknél a nemzeti eszme már nem teljesen természetes módon él, csak annak köszönhetően, hogy speciális erőfeszítéseket tesznek, hogy éljen. Teljesen tudatos erőfeszítéseket tesznek, hogy éljen – az, amit már mondtam, hogy a mi időnkben lehetőség nyílt, hogy mesterséges módon hozzanak létre szimpátia és antipátia közösségeket, mivel az emberiség megérett arra is, hogy maga manipulálja a szimpátia és antipátia erőket – ezt az érettséget már elértük. Ennek negatív következménye, hogy az emberiség arra is megérett, hogy mesterségesen erősítse valamilyen közösség életét. De tisztán racionálisan válaszolni a kérdésre, hogy mikor kellene valamilyen közösségnek már meghalnia, hogy már megérett arra, hogy a közösség szelleme elhagyja őt – ez annyira nehéz, mint ahogy arra is nehéz racionálisan válaszolni, mikor kell egy embernek meghalnia, mikor igazságos úgymond, hogy meghaljon, és mikor igazságtalan még. Tudjuk, hogy folyik a vita az eutanáziáról. Vagyis, ha a vitát racionálisan folytatják, lehet azt mondani, hogy íme, ez az ember szenved, miért ne segítenénk neki? És ha ezt a kérdést igazságosan akarjuk megoldani, akkor nagyon individuálisan kell megoldani. Vagyis, ehhez valójában meg kell ennek az embernek a karmáját érteni, hogy legyen jogunk azt mondani: ebben az esetben

igazságos, ha segítünk ennek az embernek, egy másikban pedig – ez gyilkosság. Ehhez meg kell értenünk a karma törvényeit, hogyan áll ez az individualitás ezekben a törvényekben.

A jelenlegi egész kultúránk valójában egy gyerekre hasonlít, aki tiltott eszközöket kapott kézbe, és ez a halálhozó játék nemcsak magának árthat, nemcsak a személyes angyalának, de az arkangyalának is – a közösség szellemének. Ez a mi időnk tragédiája. Ha nemcsak az emberek közötti, hanem a közösségek közötti konfliktusokról is beszélünk, a vallások, kultúrák, civilizációk ütközéséről, akkor természetesen a felelősség ránk is helyeződik, mivel már megértünk, és az emberek ebben szintén aktívan közreműködnek. De ahhoz, hogy megmondjuk, mi a helyzet ennek vagy annak a népnek az esetén, ez speciális, konkrét kutatásokat igényel. Kutatás nélkül nehéz rögtön válaszolni erre a kérdésre. Litvániában elkezdtek a kutatást, ezért tudom most a litván példát idehozni, és azt mondani, hogy ebben az esetben, Litvániában ez úgy néz ki, hogy valójában a litván nép szellemét már el kellene engedni. De ez nem azt jelenti, hogy bármelyik szomszéd nép esetén ennek ugyanígy kell most lennie, ez automatikusan nem jelenti. Ehhez újból speciális és elég megfeszített kutatásokat kellene ismét tenni, amihez erőfeszítésekre és művészetre is szükség van. De általában, globálisan a tendencia természetesen olyan, hogy az emberiségben a nemzeti különbségeknek el kell mosódnia, és az embereknek egyre inkább individualizálódniuk kell.

– *Az embernek milyen belső munkát kell végeznie, hogy megértse, helyes úton van-e az angyalával, vagy az angyala ezt a spárgát csinálja?*

– Nos, mondjuk így: lehet univerzálisabb életfeladatokról beszélni, melyek minden modern embert érintenek – akkor ez nagyon általános lesz. Ilyen általános leírást adott Rudolf Steiner ugyanabban az előadásban „Mit tesz az angyal az asztrálestünkben?”. Ha általánosságokban beszélünk, akkor ott három életfeladat van, és ha az ember az életútján tartja magát ehhez a három ideálhoz, ezeket az irányokat a saját ideáljává teszi, akkor általában mondhatjuk, hogy segíti az angyalt, hogy az ne csináljon nagyon nagy spárgát: Ez az, ami a három lelki képesség magunkban való kidolgozását érinti. *(Szellemtudomány a szellem számára, vallási szabadság a lélek számára, testvériség a testek számára ; a fordító megjegyzése.)*

Első képesség: ez a vallási életben az önállóság kidolgozása magunkban. Mondjuk, pl. a litván nép esetén, ennek a képességnek a kidolgozása volt a legaktuálisabb, hogy ne csak az angyalnak, hanem az őrangyalnak is segítsünk, hogy ne kelljen spárgát végrehajtania. A szabadság a szellemi életben, vagy a vallási életben azt jelenti, hogy radikális revíziót kell végrehajtani: ha valamilyen felekezethez tartozom, akkor miért éppen ahhoz, nemzeti jegy alapján tulajdonítom magamat hozzá valónak, vagy teljesen tudatosan és teljes belső szabadságból lépek be? Van itt egy különbség, vékonynak vagy észrevehetetlennek tűnik, de radikális. Nem készülök sokáig beszélni erről, el lehet olvasni azt az előadást, csak példát akartam hozni.

Észtországban sokáig kerestünk módszereket, hogyan lehet segíteni valamilyen embernek megismerni az életfeladatait. Nos, például az intuitív dráma módszerével próbálkoztunk, individuálisan nagyon megfelelő segítség az egyes embernek, ha egy élethelyzet középpontjába állítjuk, és innen törekszünk megérteni az ő meglehetősen specifikus, individuális életfeladatait. Ha ezeket az individuális életfeladatokat az összemertesség kontextusában nézzük, akkor így is oda jutunk, hogy az, amit Steiner mint univerzálisat vezetett elő, erre az individuális emberre szintén aktuális. Csak egyszerűen ha azt, ami univerzálisan ki lett mondva, individuálisan is kijelentjük, konkrétan ennek az embernek, akkor ez neki nagy segítség. Egyszerűbb akkor neki ezzel dolgozni. Másrészt, egy másiknak megint csak nagyon keveset segít, ha ezt individuálisan egy másik emberre mondjuk ki. Ezért ez ilyen kérdésre csak úgy lehet válaszolni, hogy individuálisan ez jobban segít egy embernek, univerzálisan kevésbé.

– *Amikor az individualitás a csoport ellen ment, és amikor elmegy, megbocsátva a támadásokat, ebben az esetben, ha jól ment el, harag nélkül, akkor az emberek tudatában a saját igazságát*

*hagyja, és ennek a magas foka – amikor Jézus Krisztus megbocsátott a hóhérainak, és ezzel a kereszténységnek egy új korszakát kezdte el, elültette a magot a jövő nemzedékeiben... Kulcsfontosságú-e ez az út?*

Nos, ezt, mint az ilyen út ösképét vezettem fel. Leírtam ezt a meglehetősen univerzális törvényszerűséget, amit minden ember ki tud próbálni a saját életében, speciálisan valószínűleg nem kell ezt keresni, mindenkit inkább a sorsa fogja ilyen szituációhoz vezetni, és ha benne lesz, akkor észreveszi ezeket az univerzális törvényszerűségeket. Tegnap elmesélték nekem – nem tudtam, hanem mondták –, hogy ha valaki a zsidó vallási közösségből egy másik felekezetbe lép be, akkor egészen addig mehet a dolog, hogy az újságban gyászközleményt jelentetnek meg. Vagyis ez azt jelenti, hogy ez a közösség halottként tekint rá. Mondhatnánk: a közösség szempontjából lehetett volna valami másfajta viszonyulás is ehhez...

*– Ön azt mondta, hogy az angyal együtt esik az emberrel, az arkangyal pedig a néppel. Van-e határa ennek az esésnek? Ez a kérdésem egyik része. A másik: mégis, a szellemi világ észreveszi, hogy az angyal együtt esik, mondjuk, hogy az angyal nem tudja megtartani a helyzetet – milyen segítséget tudnak szervezni ennek az angyalnak, hogy ne tudjon leesni? Ugyanez a kérdés az arkangyalokra.*

– Nos, ez azt jelenti, hogy valójában most krízisben élünk. A krízis görögről szó szerint fordítva azt jelenti, hogy „a szétválás ideje”. Szétválás – amikor valamit szétvágnak. Ebben az időben élünk most. Azt gondolom, hogy ez is az oka annak, hogy miért akar ilyen sok ember ebben az időben élni, mivel ez egy döntő időszak, amikor sok ember számára, akik ma élnek, a további fejlődésük kapcsán meghatározott döntés történik.

*– Minek a fejlődése kapcsán?*

Az individualitás fejlődése kapcsán – legalább abban, hogy az milyen irányban történik. Ha ránézünk a múltra, akkor ott, mondhatjuk, a fejlődés meglehetősen eleve meghatározott volt. Vagyis, ha valaki néhány tízezer évvel ezelőtt a jövőbe nézett, akkor meglehetősen pontosan tudta mondani: ekkor majd ez, akkor majd az fog történni. De a múlt összes jóvendőmondója esetén – beleértve Nostredamust és másokat –, az ő jóslataik a valóságban valamikor a mi időnkben véget érnek. Mondják, hogy a maja naptár 2012-ben végződik, és más hasonló naptárak szintén... Miért végződnek ebben az időben? Nem azért, mert ezután az emberiségnek vége lesz, hanem azért, mert a jóslás lehetősége abban az értelemben, hogy meglehetősen pontos, most befejeződik. És ha most valaki akár Michaelt megkérdezi, mi lesz a következő évben, akkor a válasz leginkább az lesz, hogy ezt nagyon nehéz megmondani. És itt két ok van. Nemcsak azért nehéz megmondani, mert az emberiség megjósolhatatlan, és az emberek szabadabbá váltak, ezt vagy azt tehetnek, sőt még az is lehetséges, hogy valaki megnyomja a piros gombot, és tudjuk, hogy akkor mi történik – ez az egyik oka.

De van más is: a jövő megjóslásának van még egy jellemzője: minél pontosabban jósolja meg valaki a jövőt, annál kevésbé tud részt venni annak a megváltoztatásában. Ez az, amit a kvantummechanika a maga idején, mint a határozatlanság alapelvét kimondta: minél pontosabban jósolom meg, hol található meg jelenleg egy valamilyen elemi részecske, annál kevésbé tudom megmondani, hol lesz a következő pillanatban, vagyis, annál kevésbé tudok hatni a mozgásának az irányára a következő pillanatban; és fordítva: minél pontosabban tudom, hogy merre mozog, és minél pontosabban ismerem az irányát, annál kevésbé tudom, hol van most. A jövő jóslásával ugyanez a helyzet: ha valaki megjósolja a jövőt, akkor minél pontosabban jósol, annál kevésbé tudja ezt maga megváltoztatni, annál erősebben kötődik a jóslatához. És ezért a beavatottak nem törekszenek nagyon pontosan a jövőt nézni, mert tudják: minél pontosabban határozom meg, annál kevésbé lesz szabadságom megváltoztatni azt.

*- És miért van ez így?*

Racionálisan ezt ugyanolyan nehéz megmagyarázni, mint azt elmondani, mi az a szabadság. A szabadság valójában egy reális megtapasztalás. De ahogy elkezdek erről racionálisan beszélni, önmagamnak kezdek ellentmondani. Nos, ez ugyanaz a kérdés, mint amit a skolasztikusok megkíséreltek megérteni. A skolasztikusok középkori gondolkodók. Például, itt van a mindenható isten problémája: ha az isten mindenható, akkor ő mindent tud; ha az isten mindent tud, akkor tud olyan követ létrehozni, amit ő nem tud felemelni; ha nem tudja felemelni, akkor nem mindenható. Ebben a pillanatban észleljük, hogy vannak olyan fogalmak, melyekkel nem lehet racionálisan operálni, és ez a jövőre, a lefixált szabadságra és a jóslásra vonatkozó fogalom – ez szintén ilyen.

*- Lehet, hogy ez szintén annak a része, hogy az egyéni szabadságnak van egy irányultsága a csoportszabadság felé?*

- Nos, ez az, amivel kezdtem: paradoxon keletkezik a szabadság és a közösségi harmónia között... Egyszerűen érintettem két témát, melyeket Rudolf Steiner csak sejtetett, mivel azt mondta, hogy az csak 100 év múlva lesz aktuális. De a mi időnk olyan, hogy ez aktuális, ezért most azt mondani, hogy ez titok, helytelen lenne. Ha most elrejtjük azt, ami valójában ég, akkor már valami ellen fogunk hatni. De 100 évvel ezelőtt Steiner csak utalt erre, mivel az emberiség akkor még nem érett meg arra, hogy ezt helyesen megértse. De most ez annyira nyilvánvaló, hogy egyszerűen kötelesek vagyunk ezekről a tényekről beszélni.

#### 4. Szociális hármas tagozódás. *Rehovot, 2008. október 18. reggel.(6)*

Lehet, hogy először megkíséreljük felidézni a szociális hármas tagozódás ideáját, utána pedig megnézzük, hogyan realizálódik a rehovoti közösségben(7). Ahogy én értem ezt az ideát, a szociális szervezet hármas tagozódásán alapszik, és akkor lehet megérteni, ha figyelembe vesszük, hogy az ember egy háromtagú lény. Ha az embert, mint szellemi-lelki-fizikai lényt képzeljük el, akkor a szellemi rész az ő „énje”; a lelki része már maga is három részre oszlik: beszélünk gondolkodásról, érzésről és akaratról. A gondolkodási rész a legszemélyesebb, ahogy Steiner írja a „Teozófiában”; az akaratrész van legközelebb a fizikaihoz, a testihez, középen pedig a lelki rész, a tulajdonképpeni lelki – az érzések. És Steiner azt mondja: a szociális hármas tagozódás a mai embernek van szánva. Azaz, pl. az ősi görög vagy ősi egyiptomi alkatú ember számára a szociális hármas tagozódás helytelen lenne. És a jövő, mondjuk a hatodik korszak embere számára a szociális hármas tagozódás szintén helytelen lenne.

Ha az ősi egyiptomi embert vesszük, akkor benne szintén voltak gondolatok, érzések és akaratok, de ezek nem elkülönülten működtek. Ott, ahol nálunk gondolkodás van, nála kinyilatkoztatás volt, úgymond jött valami... Vagyis nem úgy volt, hogy maga gondolt valamit, hanem a fejébe érkezett valamilyen gondolat, ráadásul ez a gondolat nagyon képszerű volt, sokszínű. Ez a képszerű gondolat, rögtön érzést keltett a lélekben. És ez az érzés cselekedetre készítette, akaratra. Vagyis felülről érkezett valami, mint kinyilatkoztatás leereszkedett, és az már a cselekedethez vezetett. Ha ő a fáraó helyén volt, akkor ezt az istenektől kapta, ha pedig lejjebb volt a hierarchiában, akkor úgymond a főnöktől. És ezért a helyes szociális forma éppen az ilyen emberre volt szabva: minden felülről áramlott lefelé, és akkor ez helyes volt. Ott bevezetni a szociális hármas tagozódást: a szellemi élet szabadságát, stb. – ez természetesen lehetetlen lett volna.

De az ógörögöknél a helyzet már kissé megváltozott, a gondolatok már nem kinyilatkoztatások voltak, ezért a közösség struktúrája már nem piramis-szerű volt. Ott bizonyos fajta szabályok jelentek meg, törvények, és e törvények alapján működött a közösség. A törvények forrásai különfélék voltak, de a fontos az, hogy voltak valamiféle törvények, melyek alapján együtt éltek az emberek.

A szociális hármas tagozódás ideájában az is benne van, hogy a modern ember alapjában egy átmeneti folyamatban tartózkodik. Mondjuk az ógörögök törvényeit a hagyományok alapján fogadták el. A hagyomány az, amit az ember úgy érzékel, mint egy meghatározott viszonyulást valamihez. Például az emberek szimpátia és antipátia készlettel rendelkeztek, és ezek a szimpátiák és antipátiák tradicionálisak, konzervatívak voltak. Képzelték el egy olyan közösséget, ahol valamihez való viszonyulásban mindenkinek ugyanaz az érzése. Akkor megértjük, hogy ez az érzés törvénné válik mindenki számára. Csak egyszerűen fel kell írni egy törvénykönyv formájában: egy ilyen szituációban a többségnek ez az érzése – így írjuk fel. Kutatni kellett a nemzeti, vagy a vidéki, vagy a patriarchális érzés archetípusát, és törvénykönyv formájában leírni. Olyan *közvetlen* kinyilatkoztatás az istenektől már nem volt, mint Egyiptomban, mivel a gondolatok mintegy már sajátjaik voltak, nem volt az az érzés, hogy ezek az istenektől vannak. Egyiptomban nem kellett különös törvények, egyszerűen csak az kellett, hogy a fáraó kinyilatkoztatást kapjon, és amikor megkapta, tovább cselekedett. A görögnek pedig magába kellett néznie, és azt mondani: nekem ilyen viszonyulásom van ehhez, és olyan viszonyulásom ahhoz, s ebben hasonlítok a többiekre, sok ilyen hasonló van. És ebből a tradicionális viszonyulásból íródtak a törvények, és azok voltak a szociális közösség alapjai.

Nagyon fontos, hogy a törvény tradícióból született, a szokásokból, nem fejből gondolták ki. És a középkori közösségekben szintén így volt, azok az emberek is ilyenek voltak.

Aztán megint változás jött, most már nem volt elegendő az általános szokásokat feltárni, megjeleníteni, mivel a szokások atomizálódni kezdtek. Vagyis már nem volt elegendő, hogy valaki ismerje a nép összes szokását, és jogtudós legyen, úgymond a törvény tudója, mivel maguk ezek a szokások individualizálódtak – minden embernek egyre inkább személyes viszonyulása volt. Ebben a viszonyulásban a görög demokrácia és az, amit mi demokrácia alatt értünk – ezek nagyon különböző dolgok. A mai időkben úgy van, hogy minden embernek valamihez saját viszonyulása van, individuális, nem tipikus. És ezért most azt gondolni, hogy feltérképezhetünk valamiféle tipikus viszonyulást, és ebből törvényt készíthetünk – nos, ez nem megy.

És Steiner ideája éppen ebben volt, hogy a szimpátiák és antipátiák, vagy érzések vonatkozásában az ember már individualizálódott. Az egyik oldalról, a gondolkodása különvált, és önállóvá vált; a másik oldalról, az érzések területén egy individualizálódás megy végbe, csak az akarat területén van még a testiséghez kötve – a lélek ezzel a részével még a természet törvényeihez kötődik. Az érzésekben és a gondolatokban individualizálódott, már nem természeti lény. De akaratában a lélek még természeti, és aláveti magát a természeti törvényeknek. És Steiner, alapjában, számításba véve, hogy a lélek e három része különböző módon kapcsolatos a természettel és a szellemmel, a szociális organizmusnak egy olyan formáját kereste, amelyik figyelembe venné ezt a különbséget: hogy milyen módon áll kapcsolatban a gondolkodás a szellemmel, milyen módon kapcsolatos az érzés ezekkel, és milyen módon az akarat mindezzel, és a szociális hármas tagozódást ajánlotta, mint meghatározott formát.

Vagyis, a hármas tagozódásnak ezért kell megszületnie, hogy – én így mondanám – a gondolkodás, az érzés és az akarat különváljon. A középkori közösség kétagú volt, az egyiptomi egytagú, a mi közösségünk pedig háromtagú.

És íme, most már meg tudjuk nézni, hogyan lehet lehetővé tenni az ember gondolkodó részének, a lélek e részének, hogy mintegy helyes szociális struktúrát vegyen fel. Ebben, ahogy Steiner mondja, a leghelyesebb – ez az, amit mi *szabadságnak* nevezünk – s ő a *szellemi élet szabadságáról* beszél.

Az érzések területén, ahol a szimpátiák és antipátiák vannak, nem beszélhetünk szabadságról, mert ha a szimpátiák és antipátiák területén teljes szabadságot adunk, akkor háború kezdődik, mindenki mindenki ellen. Az ősi Görögországban nem kezdődhetett volna mindenki mindenki ellen háború, egyszerűen azért, mert a szimpátiák tipikusak voltak. S a görög, meg még a középkori ember felépítése is olyan, hogy amikor egy másik emberrel találkozott, rögtön egy tipikus szimpátia vagy antipátia kezdett el benne működni. A középkorban a lovagoknak is tipikus szimpátiája vagy antipátiája volt, és a parasztnak is. Ha egy lovag találkozott egy paraszttal, akkor mindkettőben egy program működött, s ez alapján a program alapján az egyik térdre esett, a másik pedig egy más program alapján úriemberként viselkedett.

- De ez nem egyéni volt, igaz?

- Ez nem egyéni volt, hanem tipikus, és a viszonyulások egy program alapján épültek. Le lehetett volna azt is írni, hogy a lovag és a paraszt találkozásakor ennek és ennek kell megtörténnie, de ez valójában nem volt olyan fontos, hiszen egy program végezte ezt. És ezért lehetetlen volt egy parasztot hercegi trónra ültetni, mivel ha ő meglátott volna egy lovagot, akkor is térdre ereszkedett volna a program alapján. A közösségi szociális struktúrának egészen más fogalma volt akkor.

De a mai korban a programok nagyon individuálisak. Steiner ezt még egy kicsit másképpen is leírta. Azt mondta: ezért volt úgy (még a középkorban), hogy amikor két ember találkozott, mindketten tudták, hogyan kell egymással beszélgetni. A beszélgetés tipikus volt, és érthető, nem kellett a beszélgetés nyelvezetét keresni, hogy beszélgetni tudjanak. Most, ha két ember találkozik, eleinte nagyon nehéz a közös nyelvet megtalálni, amelyen fokozatosan megtanulhatjuk megérteni a másikat. Igen, az embereknek most nagyon nehéz rögtön megtalálni a helyes frekvenciát, mivel nincsen program. Nem tudod, hogy kivel találkozol. De érthető, hogy most is vannak olyan emberek, akiknél inkább program működik, és elegendő azt ismernünk, úgymond az élettapasztalatunkból, hogy tudjuk, hogyan kell felé fordulnunk. De a mi időnkre az a jellemző, hogy nem tudod, mit vár el tőled, és sokára, úgyszólván fáradságosan, fokozatosan kezded a másik lelkét megérteni. És a következő napon találkozol vele, és megint nem tudod ...

A szimpátiáknak és antipátiáknak ezen a területén jelenleg bizonyos értelemben káosz uralkodik. És ezért nem mondhatjuk, hogy itt teljes szabadságot kell adni – ez szociális katasztrófát jelentene.

- *Ez anarchia ...*

- Ez anarchia és szociális katasztrófa – mindenki háborúja mindenki ellen. És nincsenek tradicionális érzések, melyekre alapozva szabályokat lehetne egyszerűen írni.

Az akarat területén ez egyszerűbb – ott az ember a testében még a természeti törvények rabja. Ott, úgy mondhatjuk, hogy a természeti törvények diktálnak, hogy enned kell, fel kell öltöznöd, családodnak kell lenni... Ott, úgymond, nincs önkényeskedés, szükségletek vannak, és azok határozzák meg a törvényeket, ezért ott szabadságról nem lehet beszélni. Mivel nem lehet azt mondani, hogy például ma döntést hoztam, és abbahagyom az evést. Ott kőkemény szükségszerűség van. De van ott még valami más is – hogy ennek a kőkemény szükségszerűségnek annál inkább meghatározott irányt lehet adni.

És most nézzük: az első tényezőben, a gondolkodásban, ahogyan már mondtuk, az ember eléggé emancipálódott, saját maga tud magában gondolkodni, és ezt mindenhogyan alá kell támasztani, ezért beszélünk a szellemi élet *szabadságáról*. Az életszükségletek területén – az akarat területén – szabadságról egyáltalán nincs szó. A középső területen – az érzések területén – szintén nem beszélhetünk szabadságról. Steiner kereste a fogalmat: vajon mit lehet venni az érzések területén közös, univerzális fogalomként, ha ez nem a szabadság? És az *egyenlőség* fogalmához jutott el. Az egyenlőség ezt jelenti – az érzések területén –, hogy az én érzéseim ugyanannyira fontosak, mint a tied. Neked is jogod van érezni valamit, és nekem is jogom van érezni valamit, ebben az értelemben egyenlők vagyunk. Vagyis nem mondhatod, hogy az én érzéseim fontosabbak, mint a tiéd; de én sem mondhatom, hogy az én érzéseim fontosabbak, mint a tiéd. És ebből az érzések világában meglévő egyenlőségi viszonyból nem az következik, hogy az érzések egyenlők, vagyis ugyanolyanok, hanem az, hogy az én „énem”-nek ugyanúgy kell az én érzéseimhez viszonyulnia, mint ahogyan más érzéseire viszonyul. Ez a mi kultúránknak a jelszava: a *tolerancia*, a *türelem*. Vagyis, ha az egyik azt mondja, hogy ez nekem tetszik, a másik pedig azt, hogy nekem ez nem tetszik, akkor az érzések területén a szociális folyamatok alapjának a türelem kell, hogy legyen. Igen, teljesen jogod van ahhoz, hogy ez neked ne tetszen, de el kell ismerned, hogy nekem ezt tetszet – ezt nevezzük *egyenlőségnek*.

De most a következő kérdés merül fel: ha neked tetszik, nekem meg nem, milyen módon juthatunk közös nevezőre? És itt mindezt egy folyamat képében kell vizsgálni, amelyik ott kezdődik, ahol a görög demokrácia befejezte. Ott azzal fejeződött be, hogy kiszámítják a többséget: hány „tetszik”, hány „nem tetszik”, pl. a közösségben megszámolták, hogy 20 ember mondta, hogy „tetszik”, tízen, hogy nem, és mivel a 20 a tíznél több, ezért a kisebbségnek engedelmeskednie kell a többségnek. Miért ott fejeződött be? Azért, mert ezt mondják: teljesen elismerem a te érzéseid igazságosságát, ugyanúgy, mint ahogy a saját érzéseimnek is elismerem

az igazságosságát. De ha 20 van „mellette”, míg 10 „ellene”, az egyszerű számtan azt mondja, hogy a kisebbségnek el kell fogadnia a többség érzését. Itt kezdődik egy másfajta demokrácia. A demokrácia neveli a türelmet, és a kisebbségnél neveli azt. Igen, ezáltal a kisebbségnek új módon kell élnie, és el kell fogadnia azt, ami a többségnek megfelelő, függetlenül attól, hogy a kisebbségnek nincs alapja, hogy ez megfeleljen neki. Azelőtt a feladat előtt áll, hogy átalakítsa a „nem”-jét „igen”-re. Az érzések területén most egy bizonyos fajta türelem *nevelése* folyik.

Viszont az akarat területén nem mondható, hogy a természeti törvények területén egyenlőség van, mivel az emberek egyszerűen a testi vonásaik alapján különböznek. Steiner azt mondja: *napjainkban* van egy olyan elv (a múltban ez nem volt), amit legjobban a *testvériség* szóval tudunk kifejezni. De mit értünk ezalatt? Azt az egyszerű dolgot, hogy a kultúránk felépítése most olyan, hogy alapjában, amikor valaki dolgozik, akkor nem a maga számára dolgozik. Azaz, ha valakinek van például egy olyan gépsora, amivel cipőt készít, ezen a gépsoron havonta mondjuk 1000 párat tud gyártani. Világos, hogy nem fogja ezt az 1000 pár cipőt maga hordani – nem saját magának készíti. Az az igazság, hogy nem saját magának dolgozik. Lehet, hogy egyet magának készít, de a többi 999-et nem fogja megtartani, hogy hordja és elhasználja azokat. Lényegében mások számára teszi ezt. Ebben az értelemben az, amit csinálok, alapjában mások számára csinálom. Ez nem jelenti azt, hogy szeretnem kell őket – az az érzések területe. Általában, amikor ezt mondják: „testvériség”, rögtön szimpátia-érzés keletkezik, és azt gondolják, hogy ez a szimpátia területére vonatkozik. Általános hiba, hogy az emberek ahogy meghallják a „testvériség” szót, rögtön a szimpátia és antipátia területére emelik azt. Azon a területen nincs testvériség, ott egyenlőség van. Testvériség a cselekedetek területén van. Ez nem feltételezi, hogy szimpátiát kell éreznem az iránt, akinek az 1000 pár cipőt készítettem, de a tény az, hogy nem a magam számára gyártottam. És minek nevezzük azt a tényt, hogy nem magamnak dolgozok? Steiner a „testvériség” szót használta erre. Lehetséges, hogy lehet más szót találni erre, amelyik nem vezetne félre bennünket a jelentésében, vagyis hogy szeretnem kell őt, stb., ha a „testvériség” szó szerepel ott, és akkor az ember az érzések területére úszik, és illúzió keletkezik. Lehet, hogy a szociális hármasság tagozódás eszméjében a „testvériség” szóval ez gond, és másik szót kellett volna keresni, pl. „globalizáció”, vagy valami mást ... De ennek az értelme éppen az, hogy az ember nem saját maga számára dolgozik. Sőt egészen addig – mondja Steiner, és igaza van –, hogy ha a szabó 100 kosztümöt megvarrt, és egyet magának megtartott, még ezt is helyesen kell érteni. Azt a tényt, hogy egyet megtart magának, így kell érteni: ezt meg kellett tennie, hogy lehetősége legyen a többi 999 kosztümöt eladni: nem mehet meztelenül a munkába, hogy kosztümöt készítsen a többi embernek. Ez felelne meg a civilizáció mai szintjének, hogy a teste szintén a termelés eszköze. A cipésznek gondoskodnia kell a termelési eszközeiről, hogy azok rendben legyenek: beolajozni, stb. És ugyanide, a termelési eszközök közé tartozik az ő teste is, melynek szintén kell kenőanyag, és még valami: enivaló, stb., beleértve a ruhát is, mint öltözetet. Ez arra vonatkozik, hogy gondoskodik a gyártási eszközökről, hogy tudjon dolgozni. Íme ilyen összefüggés van a testvériség területén.

- Steiner azt írja, hogy jobb lenne, ha ezt a kosztümöt ő mástól venné meg, akkor a gazdasági szféra számára ez jobb lenne.

- Ez jobb lenne, mert akkor helyes viszony nevelődne, és nem keletkezne minduntalan illúzió.

- Van itt egy ilyen momentum: amikor ő valamit termel, ebben a pillanatban ő önmegvalósítást is végez, és ebben az értelemben valamit magának is tesz: tanul is, s érzést is tapasztal (elégedettséget) ...

- Egyszerűen ez a három terület nincs elválasztva: az akarat területén van gondolkodás és érzés is; az érzés területén van szellemi rész is, és egy úgynevezett természeti elem; s a szellemi területen szintén van természeti elem, mivel a természet szintén szellemi...

*-Kérdésem van. A termelés területéről hozunk példákat. És akkor felmerül a kérdés: hogyan van ez a mi esetiinkben? Itt szinte senki sincs termeléssel kapcsolatban. Pl. a kibucban mi semmit sem termelünk, akkor mi a helyzet?*

- Nos, általában annyit akartam mondani (a szociális hármastagozódás elméletéről), hogy az „egyenlőség” alapján más szót jelent: „türelem”, és hogy a „testvériség”-nek is van másik értelme: „csak mások számára teszek”; a „szabadság” azt jelenti: magam kapom az intuíciókat, nem kölcsönzöm valakitől, hiszen az intuíciókat nem lehet mástól kölcsönvenni- ez az értelme ezeknek a szavaknak. És ha konkrétan erre a közösségre alkalmazva akarunk erről beszélni, akkor ezt majd szünet után.

## 5. Gyakorlatok Rudolf Steiner „Hogyan jutunk a magasabb világok megismeréséhez?” c. könyvéből.

*Rehovot, 2008. október 18. este*

Ma elsősorban a „Hogyan jutunk ...” c. könyv első részéről fogok beszélni. Rögtön az első fejezettől: az „Előzetes feltételek”-nél kezdődik, és addig a fejezetig tart, ahol az iskolázás feltételeiről van szó. Tulajdonképpen két részből áll a könyv: az első rész az „Előzetes feltételek”-nél kezdődik, a második pedig itt: „Feltételek a szellemi iskolázáshoz”, és hogy ez miért így van, rögtön elmondom.

Az a helyzet, hogy a második rész a „lótuszvirág” formálásához ad gyakorlatokat, az első rész pedig ezeknek a „virágoknak” a táplálásához. Vagyis minden test egyik oldalról a táplálékon, szubsztancián keresztül képződik, a másik oldalról pedig a formán keresztül, amit ezek a szubsztanciák kapnak. És ezeknek a gyakorlatoknak a karaktere különböző. A második rész – a forma számára való gyakorlatok, az első rész pedig – olyan gyakorlatok, amik a táplálékot adják. És pont ez a – mondjuk így – „diéta”, a tápláléknak ez a kérdése számomra bonyolultabb, mint a forma kérdése. Ezért, mivel ez közvetlenül az elején van, az emberek gyakran ezzel a diétával kezdve azt tapasztalják, hogy nem megy nekik, és a forma kérdései egyszerűen nem merülnek fel. Vagyis, hogy hogyan kell az asztráltestünket helyesen táplálni, arról fogunk ma beszélni. Az első két fejezet tulajdonképpen kulcsszerepet tölt be. Az első fejezet címe: „Előzetes feltételek”. Ezekben az „Előzetes feltételekben” arról van szó, hogy milyen módon kell a saját szimpátiáinkkal és antipátiáinkkal dolgozni. A második fejezet címe: „Belső nyugalom”, ennek a fejezetnek a folytatása. Hardufban egy teljes előadást tartottam már erről a témáról, beszéltem a szívlogikáról. És itt már szintén olvastam ezeket az előadásokat a szívlogika témájában, mivel ezek belépő, előkészítő feltételek a „diéta” gyakorlatok végzéséhez.

Vegyük például az első gyakorlatot. Erről van szó: tegyenek maguk elő egy növényt, amelyik növekedési szakaszban van, és törekedjenek belső nyugalomban megfigyelni ezt a növényt. Ennek a gyakorlatnak a további leírásában ezt mondja: ha kellőképpen figyelmesen fogják ezt tenni, akkor egy olyan érzést fognak észrevenni, ami általában észrevétlenül halad át a lelken. És valójában a gyakorlat az, hogy erre az érzésre összpontosítsunk, hagyjuk, hogy felhangozzék a lélekben olyan módon, hogy más gondolatok és érzések ne zavarjanak. S azután Steiner rámutat, hogy mire hasonlít ez az érzés, amelyikre figyelniünk kell. Ez az érzés arra az érzésre fog hasonlítani, ami akkor keletkezik, amikor napfelkeltét nézek. Úgyszintén, ha a belső nyugalomban valami elhaló, hervadó vagy halott növényi képződményt figyelnek meg, akkor a lélekben megint egy érzés bukkan elő, és ha észreveszik, és megállnak rajta, akkor erősödik, és arra az érzésre fog hasonlítani, amit akkor tapasztalok, amikor a felkelő Holdat észlelem az égen. Ez egy meglehetősen rövid leírása annak a két gyakorlatnak, melyek kulcsjelentőségűek.

Ha elkezdik ezeket csinálni, megfigyelve mind az elsőt, mind a másodikat, észreveszik, hogy valójában a lélekben különböző érzések és gondolatok haladnak át, és egy belső kételkedés ébred: ezekből az érzésekből melyik az, amit a lélekben kell tartani és megfigyelni? Természetesen ezt lehet sokszor végezni, és valamikor valójában lehet majd mondani: nos, valószínűleg ez az. De itt van egy nagyon fontos pont. Steiner azt mondja: a belső nyugalom állapotához kell érkezni, és ebben a belső nyugalmi állapotban kell ennek a helyes érzésnek megszólalnia. Viszont általában ennek a gyakorlatnak a kezdetén nincsen bennünk ilyen állapot. Vagyis ezt a gyakorlatot már valamilyen érzéssel kezdjük el, és arra törekszünk, hogy hozzáadódjanak még valamilyen érzések, melyek a megfigyeléstől keletkeznek, és hogy elérjünk valamit. Ezért valójában a „Belső nyugalom” c. fejezet még ezeknek a gyakorlatoknak ez

előkészítő feltételeihez tartozik. A gyakorlatok kezdete előtt ennek a belső nyugalomnak az állapotát kell kidolgoznunk magunkban. És hogy hogyan dolgozzuk ki, ebben segít a szívlogika.

Ezt a gyakorlatot lehet így végezni: egyszerűen sorba veszek minden lépést. Vegyenek maguk elé valamilyen növényt.

1) Először törekedjenek valóban *meglát*ni azt, amit a szem lát: megfigyelni a levelek formáját, színét... Törekedjenek, hogy ettől valamiféle *benyomást* kapjanak a lelkükben.

2) Amikor megkapták ezt a benyomást, észre kell venni, hogy milyen *érzést* hívott elő a lélekben ez a benyomás. Nézzenek mintegy magukba, és mondják: nos, nekem ilyen érzésem van.

3) Most, a szívlogika alapján, ezt az érzést *ki kell helyezni*.

Erről a kihelyezésről sokat beszéltünk. Ez azt jelenti, hogy a következő elképzelést építem fel: nézek magamra, ahogy ülök a széken, és kívülről figyelem magamat. Ennek során meg kell tanulnom kihelyezni magamból ezt az érzést – nos, a szívlogika módszerét használva. Mondhatjuk, hogy megfelelő színt és formát keresek ennek az érzésnek. Keletkezett bennem valamilyen érzés, és megkérdem: ha belemerülnék, milyen színt hívna elő bennem egy hasonló érzékelés? Ez lehet egy szín, vagy egy színkeverék. És ha sikerült választanom, akkor azt mondom: most megfigyelem magamat kívülről, látom magamat a széken ülve, és magamba nézek – azon a helyen, ahol ezt az érzést érzem – a képmásomban, s ott létrehozom a meghatározott színt, azt a színt, amelyik a belső érzékelésemnek megfelel. Ha ezt a lehetőségekhez képest intenzíven végzem, észreveszem, hogy ha két-három percig figyelem ezt a képmást, önmagamat, akkor észreveszem, hogy az érzés, ami bennem volt, mintegy kifolyik belőlem. Egyesül ezzel a képmással és ezzel a színnel. Bizonyos értelemben megszabadulok ettől az érzéstől.

4) Ha két-három percig megpróbálok kihelyezni magadból ezt az érzést, megszabadulni tőle, akkor belül észreveszed: egy másik érzés támad, egy következő érzés. Ez másfajta, mint az, ami kezdetben volt.

5) Ugyanúgy kell vele szemben is fellépni: keresni, hogy milyen szín és forma felel meg ennek az új érzésnek.

6) S ha ezeket megtaláltam, akkor ismét a képmásomra nézek, és már nemcsak az első érzést látom, hanem a másodikat is, forma és szín képében, és az egyik a másikhoz adódik. Figyelem a képmásomat, és ott látom ebben a képmásban szín formájában a két érzést.

7) Ha most két-három percig folytatom ezt a megfigyelést, és a figyelmemet megint belülről irányítom, akkor lehet, hogy még valamilyen érzés keletkezik. Lehet, hogy ezeket a lépéseket két-háromszor meg kell ismételni, de az is lehet, hogy már kettő is elég: egyszer csak egy nyugalom-érzés lép fel bennem. Nincsenek már olyan látványos érzések szimpátia vagy antipátia formájában. Belül többé-kevésbé semleges lelki állapot lép fel. Olyan, mintha saját magam előtt állnék, és azok a bánatok és örömök, különféle gondolatok, amik korábban voltak, most mind rajtam kívül helyezkedik el. És íme ez az a kiinduló állapot, ahonnan el kell kezdeni a gyakorlatot.

Ebből az állapotból kiindulva kell ilyen módon végezni: ismét arra nézek, amit a szemem lát, és most arra törekszem, hogy azt a formát vegyem fel, amit látok, megpróbálok mintegy beleélni magam ebbe a formába. Általában ismerem a saját formámat: van két kezem, két lábam, fejem, szemem, fülem. De most belső erőfeszítést kell tennem, és a saját formámat arra fel kell megváltoztatni, amit látok, és valamennyi ideig meg kell kísérelni ebben a másik formában maradni. Ha ebben a formában maradok, a lélekben egy ismeretlen érzés keletkezik, egy olyan

érzés, amelyik korábban nem volt, mellyel kapcsolatban azt tudom mondani: ez nem az én érzésem. Ez fokozatosan mintegy betölti a lelket, ha a lélek a másik formában van. Amíg ebben a formában tartom magam, azt érzékelem, hogy ez az érzés beledolgozódik a lélekbe. Önök várakoznak, és ez az érzés fokozatosan mintegy beledolgozza, beleéli magát a lelkükbe. Valamennyi idő szükséges, hogy ez az érzés fokozatosan erősödjön. És ez csak addig zajlik, amíg a saját formájukat kihelyezték, és annak a formájában tartózkodnak, amit mint növényt észlelnek, ennek a növénynek a gondolatformájában tartózkodnak. Alapjában ez az értelme az ilyen gyakorlatnak. A másikat – a halódó vagy halott növényvel – ugyanígy kell végezni.

Általános hiba, hogy azt megelőzően, hogy ezt az előkészítést elvégeztem, kihelyezve magamból az általános érzéseimet, már a növényt próbálom figyelni, és arra, hogy mit érzek. Na és mit fogok érezni? Azt, amit általában érzek, vagyis saját magamat. És semmi olyat, ami a növényvel kapcsolatos, általában nem sikerül észrevenni. Az a művészet, hogy magamat először félre kell állítani. És az, hogyan kell ezt tenni, abban a két fejezetben van leírva, amelyeknek a címe: „Előzetes feltételek” és „Belső nyugalom”. És az, amit és „szív-logikának” neveztem, leírja azokat a kis lépéseket, melyeken a belső nyugalomhoz eljuthatunk. A belső nyugalomnak ebből az állapotából már bármelyik gyakorlat végezhető, ami ebben a könyvben le van írva.

- *Visszatérhetünk-e röviden a „szív-logika” négy szakaszához?*

Első szakasz – érzékelem a dolgot, és figyelmesen nézem, hogyan hat rám. Ez lehet egy meghatározott növény, amelyik növésben van, vagy lehet halott, egy darab fa, vagy lehet bármi más objektum is. A jövőben majd ilyen objektumokat vehetünk: hallom egy állat rikoltását, vagy egy ember beszédét... Teljesen mindegy a kiinduló pont – valami lezajlott, ez hatott rám, és én érzékelem ezt a hatást: valamilyen érzést hív elő bennem, a lélek megmozdulását, valamilyen gondolatot – mindezt a szimpátia és antipátia területéhez sorolhatjuk. Valamit most mondtam, figyeljék meg, hol mozdult meg bennem valami, egy mozgás zajlott le bennem, gondolatok jelentek meg – ez mind egy komplexum, ez valamilyen benyomás volt. És ennek a benyomásnak a gyakorlathoz semmi köze sincsen. Erőfeszítést kell tenni, hogy *kihelyezzük* magunkból, hogy ne ezzel a benyomással forduljunk a növényhez, vagy ne ezzel a benyomással kezdjük hallgatni az embert, stb. – *semlegesíteni* kell ezt a benyomást.

Nos, a hangok hallgatását, mint következő gyakorlatot vesszük, mivel a hang állandóan változik. Ezért a benyomás állandóan változik. Megragadni és gyorsan semlegesíteni, kihelyezni magunkból – ehhez magasabb szint szükséges, mint egy növényről benyomást szereznünk, amelyik nem változik, az a benyomás, amit ő tesz, állandó marad. És ezért javasolja Steiner, hogy ne a hangokkal kezdjünk – hogyan beszél az ember és ezzel milyen benyomást tesz – hanem pont azzal, amit a szem többé-kevésbé állandóan lát. És most vegyék ezt a benyomást, és helyezték ki magukból. Hogyan kell ezt csinálni – ez a következő fejezet, a „Belső béke”: íme, ülsz ebben a térben, építsd fel a képmásodat; hunyd be a szemed, képzelj el magadnak ezt a teret, képzelj el magadat ebben a térben ülve, világos ingben és sötét nadrágban (ha magamról beszélek, másnál ez másmilyen); és úgy nézz erre, mint egy teljesen külső objektumra. Oda tudsz menni hozzá, megérinteni, és olyan érzésed lesz, mintha valami külsőt érintenél, és nem saját magadat; aztán újból eljöhetsz onnan. Olyan benyomásodnak kell lenni, hogy valami idegenhez értél, valami idegent láttál. Betekinthetsz ebbe az idegenbe, és akkor mit látsz ott? Azt a benyomást látod, ami abban az objektumban van. S ahogyan mondtam, törekedjenek szint és formát találni arra a benyomásra, ami önökben él. És ha sikerül ebben az idegenben szint és formát megfigyelni, akkor észreveszik, kb. 2-3 perc múlva, hogy Önökből ez az erő kifolyik és a képmásban marad. Megszabadulnak a személyes benyomástól. Az, amit most leírok, az valamely érzéstől való elválás technikája.

Ahogyan már mondtam, ha az első érzést kihelyezik, akkor általában még nem jutnak rögtön a nyugalomhoz. Például, amikor nézik: íme ott látom magamat, és ha magamba nézek, látom a saját megéléseimet, és azt mondom: az, ami a hangulatom és érzésem alapján bennem volt, az

lehet, hogy narancssárga színű. Tehát látom magamat, és látom magamban ezt a narancssárga formát. Lehet, hogy valaki kéket mond, a harmadik pedig pirosat. 2-3 percig kell ezt megfigyelni. Akkor, ha megint magukra fordítják a figyelmüket, akkor észreveszik, hogy ez az érzés, ez a hangulat megváltozott.

Ezt a megváltozott hangulatot megint ki lehet fejezni valamilyen színnel és formával. Ismételjék meg ugyanazt a kihelyezési technikát. Ismét mint objektumra nézzenek magukra. S ekkor már ebben az objektumban, ha az első hangulat pl. narancssárga volt, akkor ez más színű lesz, lehet, hogy kék vagy lila. De mindig újból kell keresni, milyen lesz ez a szín. Amikor ezt megcsinálták, megint nézzenek magukra 2-3 percig, mint objektumra. És akkor ennek az objektumnak a belsejében meglátják ezt a narancssárgást és talán a lilát.

- *És mi a helyzet a formával? Egy szó sem hangzott még el a formáról.*

- Nos, ha önök valamilyen hangulatot rajzolnak, mit tesznek? Azt kérdezik: mit érzek most? És ha nem egyenesen azt mondják, hogy „félelem” vagy „öröm”, hanem ezt mondják: a szemem előtt egy színpalettát vezetek el; narancssárga – nem teljesen; narancsos-pirosas – ez közelebb van; lehet, hogy van egy kis szürke árnyalat – még közelebb... Értik, hogy mire gondolok? Amikor elkezdenek rajzolni, minden esetben egy forma keletkezik önöknél, ilyen vagy olyan. Arra, ami keletkezik, arra néznek. Ez értetem forma alatt.

És maradjanak ebben. Megfigyelik magukat, mint egy objektumot, és ebben az objektumban valamilyen színt látnak. Bizonyos idő elteltével olyan érzésük lesz, hogy a hangulat változni fog. Ha ezt a változást elkapták, akkor törekedjenek ezt a megváltozott hangulatot ismét felismerni oly módon, hogy most azt mondják: ennek a narancssárga felel meg, lehet, hogy most már valamilyen kék, vagy kékes-zöld... Nos, keresik, keresik, keresik és azt mondják: aha! Ez közelebb, közelebb, közelebb ... ez az! Lehet, hogy ez... Most újból magukra néznek, mint objektumra. Ebben az objektumban volt narancssárga, ne feledjék ezt, most még valami kékeszöld ül benne, ezt is adják hozzá. Egy-két percig figyelik és észlelik: a hangulat megint változik. Ha ezt még egyszer elvégzik, és lehet, hogy még egyszer, egyszer csak ezt veszik észre: figyelek, de a hangulat már nem változik. És akkor, amikor ezt mondják: figyelem magamat, de a hangulatom már nem változik; akkor jutottak el a belső nyugalomig.

Akkor nyissák ki a szemüket, nézzenek a növényre, és kezdjék változtatni a saját formájukat. Amikor azt érzik, hogy megvan önöknél ez a belső nyugalom, akkor nézzenek erre a növényre ismét ebből a belső nyugalomból, és mondják: íme, ül valaki, kerek feje van, stb., és törekedjenek ebben a belső egyensúlyi érzékelésben elkezdni annak a növénynek a formáját felépíteni, amelyet látnak.

- *Magunkból?*

- Magukból, a középpontból kifelé.

- *Úgy érti, hogy az adott növény formáját vagy általában egy növényt?*

- Mindig nagyon konkrétat vegyenek, ne egy kitaláltat, hanem azt, amit a szemükkel látnak, kezdjék el belülről rekonstruálni, és minél pontosabban, annál jobb. Egy imaginációt építenek nyitott szemmel. ... Ez tisztán gondolati tevékenység, és legjobb ezt a saját központjukból tenni, nem elhagyva azt, belőle kell kezdeni és egyszerűen csinálni, gondolatilag csinálni. A következőképpen értem ezt. Amíg önök előtt egy kisebb virág van, nincs különbség. De ha más gyakorlatokat kezdenek el végezni, lehet, hogy egy hatalmas fa lesz a szemük előtt, és akkor már nagy különbség lesz: önök a saját középpontjukban vannak, vagy a nagy fa energetikai hatásának adják át magukat. Akkor lehet, hogy teljesen elvesznek... lehet, hogy a fejük forogni kezd, és minden ilyen lehet, ezt nem kell tenni. Nem szabad magukból kilépni, mivel ... eltévedhetnek.

... Minden esetben ellenkezőleg, a belső egyensúlyi pontba kell érkezni, sehová sem elmenni, és eleinte semmit sem szabad keresni. Az első, amit tenni kell – a teljes belső egyensúly állapotába érkezni. Az itt (önökben belül) található, nem itt-ott-amott. És hogyan jutnak el ehhez? Egyszerűen építsenek fel egy gondolati képet. Itt egy gondolati kép van. Ebben a gondolati képben ezt látják: aha, ott ül egy ember, ilyen-olyan formájú, stb. És ezt a formát még megpróbálom kiegészíteni egy hangulattal, és megtöltöm színnel – íme ezt csinálom. De innen (a középpontomból) indul az erőfeszítés, innen építem a gondolati képet. Sehová sem megyek és sehol sem kalandozok el. Innen jön az akarati erőfeszítés, gondolati, és az építi fel a gondolati képet. Ennyi.

Az egésznek a lényege ez, hogy ha eljutnak a belső nyugalmi állapotba, akkor valójában csak ettől a ponttól kezdve lehet azt az érzést keresni, amiről Steiner beszél. Felolvasok három mondatot a „Hogyan jutunk a magasabb világok megismeréséhez?” c. könyvből.

„Először annyira élénken, olyan pontosan, ahogyan csak lehet, nézze meg a dolgokat.” – na erre gondoltam – „és csak azután adja át magát a lelkében ébredő érzésnek, a megszülető gondolatnak. Fontos, hogy egyformán fordítson figyelmet mindkettőre, a tökéletes belső egyensúly megőrzése mellett. Ha a szükséges nyugalmat megtalálja, és annak adja oda magát, ami a lélekben éled fel, akkor egy megfelelő idő elteltével a következőt élheti át. Meglátja, hogyan csírázik ki benne az érzések és gondolatok új fajtája, melyeket előzőleg nem ismert.”

Alapjában ezt akartam elmondani, ezt a három mondatot, vagyis elmondani, milyen technikai lépésekkel lehet ehhez eljutni. Tudni kell a következőt: a saját belső átéléseinkre úgy kell néznünk, mintha azt valaki más élné át, és nem mi magunk. Megpróbáltam technikailag egyszerűen körbeírni.

*- Lehet, hogy itt az intuitív drámához hasonló technikát kell használni. Amikor valamelyik szín megfelel, de rögtön ködössé válik és elmegy, és lehet, hogy ebben a pillanatban meg kell kérdeznem: te, ez az a szín vagy nem? Különben ennek a színnek az érzékelése elmegy.*

- Nos, amit mondtam – színt választani az érzésre – ez alapjában arra szolgál, hogy ezt az érzést könnyebben felismerjük.

*- Ennek nem kell rögtön objektív megismerésnek lenni, ezért végezzük többször?*

- Nos, mondjuk így: mit jelent nevet találni? Ha a szavakból akarnak megfelelő nevet találni, úgy tűnik, hogy kevés a szó.

*- Akkor nem szó, hanem valamilyen felismerés...*

- Igen, ha tudják szavak nélkül, akkor az természetesen jobb. Általában a szín is segít. Az érzések, amelyek először kihelyeződnek, a szimpátia és antipátia területéhez, az elementáris világhoz tartoznak. És az elementáris világra a színek a legmegfelelőbbek, hogy valamit felismerjünk. Ha az embernek sikerült kihelyezni a szimpátia és antipátia érzéseket, eloldódnunk tőlük, akkor az empátia világába emelkedik. Ez már nem az elementáris világ, hanem egy magasabb világ. Ezt a világot Steiner kezdetben asztrális világnak hívta, később alsó devachánnak. És ott finomabb érzések vannak, nehéz hozzájuk színt választani, egyszerűbb hangot, hangzást. Vagyis egyszerűen azt kell nézni, mi illik jobban ehhez az érzéshez.

*- Lehet, hogy van még valamilyen kiegészítő eszköz: papírral és festékkel tenni ezt néhányszor. Akkor lehet egy képet látni, és megkérdezni: ez az? Ez a technika kezdetben sokat segít. Segít, hogy bizonyosságra tegyünk szert.*

- A belső világunkkal való ilyen munka tekinthető-e valamiképpen a Kis Küszöbőrrel való találkozásnak?

- Nos, igen, ha ezt helyesen végzik, akkor az ember fokozatosan elkezd orientálódni az asztrális világban. És valamikor beköszönt az a pillanat, amikor a léleknek minden belső része ki van helyezve, és előtte állnak. És ha ez a pillanat beköszönt, akkor alapjában a Kis Küszöbőr előtt áll. Van-e még kérdés? Ha nincs, akkor teszek még pár gyakorlati megjegyzést.

Alapjában az összes gyakorlatnál, amelyeket Steiner ad, a kiindulási pont mindig ez a belső nyugalom állapota. A két első gyakorlat – a növekedés és a hervadás folyamataival. És akkor észre lehet majd venni, hogy a növekedés folyamatai a lélekben olyan érzést hívnak elő, amelyet objektív szimpátiának, világ-szimpátiának lehet nevezni. Vagyis, ez... tudjuk, mi az a szimpátia, amelyik személyes szimpátia, de ez belső szimpátia, még a fiziológiai folyamatokra is hat. Míg az az érzés, amelyet akkor élek át, amikor növekvő virágot látok, szintén hasonlít a szimpátiára. De ez az érzés növekedési folyamatokat idéz elő. És fordítva: az az érzés, amit a hervadásban átélek, az objektív antipátiára hasonlít. És Steinernél van egy olyan utasítás, hogy ha valaki megtanulta objektíven kihelyezni magából a szimpátiákat és antipátiákat, akkor ezekkel az erőkkel, ezekkel a szimpátia és antipátia erőkkel tud növekedést és hervadást irányítani. Ezek objektív erők. A növényekben növekedéshez és hervadáshoz vezetnek, de mi szimpátiaként és antipátiaként érezzük őket. Ezek *éter*i szintű erők.

A következő gyakorlatsor, amit Steiner javasol, magasabb szintű erőkkel, az úgynevezett *asztrális* erőkkel kapcsolatosak. A hallással kapcsolatosak. Először valamilyen állat rikoltását javasolja hallgatni. De ott ismét először a belső nyugalom állapotát kell kidolgoznunk magunkban. Vagyis, amikor az állat rikolt, és ez a lélekben általában személyes szimpátiát vagy antipátiát idéz elő – ezt ki kell helyezni. Először ki kell helyezni, belső egyensúlyra jutni, és azután tovább hallgatni az állat rikoltását. És akkor meg lehet tanulni, mintegy átélni az állat ordításában azt, amit az állat lelke él át. Ezt az állat fájdalmaiként vagy örömeiként éljük át.

És a következő lépés, amikor az ember tanulja hallgatni és hallani a másik embert, szintén szimpátiák és antipátiák nélkül. Vagyis a másik ember beszédét kell hallgatni, de ismét ügyelve arra, hogy ha a lélekben személyes mozgás keletkezik, azt ki kell helyezni, belső nyugalomra jutni, és úgy folytatni. Ezek a gyakorlatok bonyolultabbak, mint a növekedési és hervadási gyakorlatok, abban az értelemben, hogy ami ott jön, az mintegy – élő beszéd, hiszen egész idő alatt megy és változik, és ezért minduntalan változnak a lélekben a szimpátiák és antipátiák. Folyamatosan figyelni kell arra, hogy a lélekben belső nyugalom legyen. És ez erőfeszítést igényel.

És Steiner ebben az utolsó gyakorlatban különösen javasolja, hogy hallgassunk az emberek véleményére, ahogy mondja, azokéra, akik valamilyen szempontból jelentősen lejjebb állnak nálunk, és eközben a fölény érzését nyomjuk el. Ebből a szempontból, mondja Steiner, hasznos, ha a gyermekekre hallgatunk, mivel a gyerekektől sokat lehet tanulni. És ezzel a kérdéssel szeretném befejezni: *miért* lehet a gyerekektől még egy bölcsnek is sokat tanulni? Azért adtam fel ezt a kérdést, mert ha ezt az utolsó gyakorlatot végezzük, akkor a lényeg nem az, hogy *mit* mond a másik, nem is az, hogy *mit* mondanak a gyerekek. Az a lényeges, hogy amikor gyerekeket hallgatunk, gyakran fölény érzése keletkezik bennünk. És pont ezt az érzést kell először kihelyeznünk magunkból. S ehhez lelki erőfeszítés szükséges. S amikor ezt az erőfeszítést tesszük, akkor ezen keresztül szellemi tökéletesedést hajtunk végre. Vagyis, nem azon keresztül tökéletesedünk, hogy valami bölcs beszédet hallunk a gyerekektől, és megtudunk valamit, hanem azáltal tökéletesedünk a gyerekeket hallgatva, hogy nagyon nagy erőfeszítéseket kell tennünk, hogy a fölény érzését elnyomjuk. És éppen ez az erőfeszítés, amit belül szükséges megtennünk, hogy úrrá legyünk egy meghatározott szimpátia vagy antipátia érzésen, vagy a *büszkeségen*, adott esetben a fölényen, ez a helyzet akkor, amikor Steiner mondja: „A legbölcsebb is mérhetetlenül sokat tud tanulni gyerekektől” – tanul úrrá lenni a saját

büszkeségén, és nem azon keresztül tanul, hogy a gyermekek valami fontosat közölnek. Ez a gyakorlat abban a részben van, amelyiknek ez a címe: „Előkészítés a beavatáshoz”. A következő rész, aminek a címe: „Megvilágosodás”, olyan gyakorlatokat ad, amelyek lehetővé teszik nemcsak átélni, hanem látni is ezeket az asztrális erőket. Ott a gyakorlatok már nemcsak az érzésre, átélésre irányulnak, hanem még a gondolkodás is hozzáadódik, amelyik lehetővé teszi megvilágítani ezeket az erőket, láthatóvá tenni. De az összes gyakorlat attól a ponttól kezdődik, amellyel kapcsolatban megkíséreltem technikailag körbeírni, hogyan érhető el – ennek a belső nyugalomnak a pontjától. Vagyis ezek közül a gyakorlatok közül bármelyiket végezhetjük, ha megtanulunk erre a pontra eljutni. És ez észrevehető eredményekhez fog vezetni.

## 6. A modern ember és a szexualitás.

*Rehovot, 2008. október 20.*

Nos, ez a téma nagyon általánosan van megfogalmazva, ezért, ha vannak konkrét kérdések, lehet, hogy egyszerűbb lenne, ha azok megfogalmazódnának, legalább induláshoz. Ez nem azt jelenti, hogy a beszélgetés kérdés-felelet formájában zajlik, csak hogy meghalljuk, mi érdekli önöket.

*1. Ezen a területen mintha nagyon függenénk a természettől. Elérhető-e olyan helyzet, hogy ezeket a folyamatokat tudatosan irányítsuk? Vagyis akarom akarni – akarom, nem akarom akarni-nem akarom?*

*2. Hogyan áll kapcsolatban az ember szexualitása a karmával?*

*3. Hogyan kapcsolatos a szerelemmel, ha egyáltalán kapcsolatos?*

*4. Jó lenne, ha megvilágítaná az egyneműek kapcsolatát.*

*5. Hogyan vált az ember kétneművé, és milyen jövő vár ránk ezen a téren?*

*6. Hogyan lehet erősíteni és gyógyítani a szervezetet, meghatározott gyakorlatokkal irányítva ezt az energiát?*

*7. Hogyan történt, hogy a Nyugaton a szexualitás valami tiltottba fordult, valami nem jóba, míg Keleten az mindig jogos élvezet volt, kellemes és felfrissítő?*

Csukják be az ajtót, és kezdünk.

Nos, azt gondolom, hogy mindenki érzi, hogy ez a téma szorosan kapcsolódik a szimpátia és antipátia témájához. Ezt már egy kicsit érintettük az előző előadáson. Van még egy téma, ami majdnem ugyanilyen intenzíven kapcsolatos a szimpátiával és antipátiával – ez a pénz témája. Ezért amikor ezeket a témákat tárgyaljuk, alapjában nagyon fontos, hogy a lélek egy meghatározott hangulatot vegyen fel – ez az, amit empátiának nevezünk –, hogy a szimpátia és antipátia erőket mint objektumokat legyünk képesek szemlélni, és nem mint a szubjektumunk részét, hogy el tudjuk választani magunktól, és meg tudjuk figyelni azokat a folyamatokat, amelyek mentén folynak. És a szimpátia és antipátia erőknél ez a része, ami a szexualitással kapcsolatos, mindennél mélyebben ül az emberben, gyakorlatilag a testben. Ha a csakrákat nézzük, akkor nem a felső csakrákban ül, hanem az alsóban. És minél lejjebb van egy csakra, annál közelebb áll az anyagi folyamatokhoz. Úgyhogy az empátia állapotából kíséreljük meg, hogy ezzel a témával foglalkozzunk, azt mondjuk, a tudományos vizsgálódás nézőpontjából. És ezt a tudományos vizsgálódást kezdhethetjük a történelemmel.

A szexualitás története ismert a szellemtudományból, beleértve a bibliát is. Ha figyelmesen olvassuk a bibliát, az van benne, hogy az ember kezdetben egyidejűleg férfinak és nőnek lett teremtve, és már később volt a szétválás férfira és nőre. Ez azzal volt kapcsolatos, hogy a föld szubsztanciája, az anyagi szubsztancia összesűrűsödött – vagyis, a tűz-levegő állapotból egy

inkább levegő-víz állapotba, majd egy keménybe is. Az ember testiségében, amikor a földi szubsztanciával egyesült, kezdetben csak tűz, meleg volt, majd levegő-elemek, aztán víz-elemek, aztán sűrű elemek, És egyszer csak probléma merült fel a szaporodással, azaz hogy magához hasonlókat reprodukáljon: ahhoz, hogy emberi testet lehessen alkotni a sűrű szubsztanciából, több energia kell, mint ha valami hasonlókat tűz-szubsztanciából kellene létrehozni. Nos, ezt azzal lehet összehasonlítani, hogy, mint tudjuk, tisztán értelmi vagy tisztán szellemi erőfeszítéssel egyszerűbb egy kezdet felmelegíteni, mint mondjuk megalkotni, mivel ott még más szubsztanciák is vannak.

S mivel ez a probléma felmerült, tisztán energetikai probléma, hogy az ember magához hasonlókat reprodukáljon, így már szükséges volt, hogy a testiség megalkotásán ketten dolgozzanak, s ekkor történt a nemek szétválása. A mai ember felépítése olyan, hogy van fizikai teste, éterteste, lelke és szelleme. És látjuk, hogy a fizikai testek két típusra differenciálódnak, férfira és nőre. Az étertestek is két típusra különülnek: van férfi típus és női típus. Ami azt illeti, a fizikai forma megalkotása a következő módon zajlik. Az étertest kezdetben mindkét nemet tartalmazza. De az energiája arra megy, hogy egy egynemű lényt alkosson meg, ez azt jelenti, hogy az étertest férfi része férfi fizikai test formálásán dolgozik, és azzal a testtel kapcsolódik össze, s ekkor egy hímnemű emberről van szó. Szoros kapcsolat van az étertest férfi része és a fizikai test hozzá tartozó fizikai formája között, és a férfi szubjektumnál az étertestének a női része szabad marad. Az nem dolgozik a fizikai test alakításán, különben ez kétnemű lény lenne, hanem ezt a férfiak gondolkodására, tudatra használják. Ezért a férfi tudat – nos, nem mondhatjuk, hogy női – férfi, de nőies jellegű. A férfi gondolkodás nőies típusú.

- *Vagyis befogadja a gondolatokat?*

- És kihordja és megszüli. És jó, hogy van szabad rész, melyre támaszkodva az ember fejleszteni tudja a tudatát, a gondolkodását. Ha kétnemű lenne, akkor egyáltalán nem lenne szabad elem, amelyre támaszkodhatna a tudat, az egész étertest a fizikai test képzésével lenne elfoglalva. A nőknél fordítva van – náluk a gondolkodás férfi princípiumnak engedelmessé válik, mivel az étertest női része a fizikai anyag formaképzésével van elfoglalva, a férfi rész szabad, gondolkodásra használható. Egy bizonyos fajta polaritás adódik: a férfiaknál női étertest, a nőknél pedig férfi, és a gondolkodási mód fordított, ellenkező. Fizikai szinten a férfi jelleg működik, ha valami új fogantat, pl. gyermek, mivel ő adja az impulzust, aztán a női jelleg kihordja a gyümölcsöt, és néhány hónap múlva valami új születik. A gondolkodás területén, ha figyelmesen megnézzük, minden pont fordítva zajlik: az első impulzus általában a nőtől ered, a férfi melengeti ezt a gondolatot, aztán születik meg a gyümölcs. És ha visszafelé vizsgálódunk, akkor észrevehetjük, hogy a kiinduló impulzus a nőnek köszönhetően keletkezett. És a nők, ha ezt tudják, nagyon okosan tudnak eljárni.

Fel lett téve egy kérdés, hogy vannak olyan emberek, akiknél mindkét nemi jelleg megtalálható, az úgynevezett hermafroditák, és hogy az ő életük rövid. Abból, amit elmondtam, bizonyára rögtön érthető, miért rövid az ő életük az átlaghoz képest – mivel az étertest gyorsabban lemerül. Mindkét formát párhuzamosan fenn kell tartania, és még a tudaton is dolgoznia kell. És ha az ilyen embernek tudata van, akkor az étertest egy részét a tudat használja, s a fizikaiság teljes értékű fenntartására már nincs elegendő lehetősége.

Ha magasabbra emelkedünk, az asztrálestest szintjére, a különbségek kezdenek elmosódni, ott már nem mondhatjuk, hogy a nőknek férfi asztrálestest van vagy fordítva. Habár azt is mondhatjuk, hogy a szimpátia elem inkább női jellegű, befogadó, az antipátia pedig inkább férfi, de mindkettő tartalmazza mindkét elemet, a szimpátiát is, és az antipátiát is. Szellemi szinten pedig nincs különbség. Az empátia területén mondhatjuk, hogy a szellem képes magában mindkét elemet kifejezni – befogadó és impulzust adó is tud lenni.

- Mégis, vannak olyan szellemi erők, vagy szellemi vezetők, akik az emberiség tudatában vagy férfi vagy női jellegűek. Például, Szófia női jellegű, más szellemi lények pedig férfi jellegűek.

- Ez semmit sem mond a belső természetükről, hanem a cselekedeteik módjáról beszél. Természetük alapján ezek a szellemi lények ezt is, azt is hordhatják magukban, de az emberi tudatban többnyire vagy mint impulzust adók, vagy mint kihordók, hordozók jelennek meg.

S akkor érthető, hogy ha az étertestben ilyen polarizáció történik, az étertest férfi része a férfi fizikai testben formaképzőként működik, mintha egy lépcsőfokkal mélyebben ereszkedne az anyagba, ennek a testnek a női része pedig kissé feljebb. Polarizáció és vonzás keletkezik a két polaritás között, és ez a vonzás jelenik meg, mint a nemek vonzása. Vagyis az alapja az, hogy az étertest polarizált. És amikor a szabad női étertest a férfiban keresi a hiányzó felét ezen a szinten a nőnél, akinél az étertestnek a férfi része szabad. Ez egy mélyen ülő ösztön, amennyiben van ez a polarizáció. És ez a helyzet akkor keletkezett, amikor a Föld fizikai anyaga eléggé megsűrűsödött, és amikor a nemek szétválásának eredményeként az öntudat kezdett ébredni, mivel szabaddá vált az a rész, melyet az öntudatra lehet használni.

- A Föld kialakulása előtt a szellemi világban nem volt az embernek öntudata?

- Öntudat nem volt. Volt tudat, de nem öntudat. Ebben különbség van. Az öntudat azt jelenti, hogy tudok saját magamról gondolkodni. A tudat azt jelenti, hogy tudok érezni, gondolkodni, de nem speciálisan magamról.

Természetesen amíg az ember kétnemű volt, és saját maga tudott magához hasonló utódot létrehozni, természeti lény volt, öntudat nélkül, és akkor a szaporodását felsőbb erők irányították, ő a tudatával ebben a folyamatban nem vett részt, mivel öntudat nélkül nem tudott például tervezni, hány gyermeket szeretne létrehozni, stb. Kritikus pont akkor keletkezett, amikor ez a dilemma lépett fel: ha az embernek van öntudata, akkor a Földön az emberiség életének folyamatában részt tud venni, ha nincsen, akkor pedig nem tud. Szaporodás szükséges, hogy az emberiség a Földön éljen, az isteni erők pedig ezt a folyamatot lehetőség szerint a saját kezükben akarták tartani, hogy elkerüljék a visszaélést. Atlantisz idején a nemzés még tudatosság nélkül ment végbe. Voltak misztériumok, ahol volt kapcsolat a szellemi világgal, és ott ismert volt, hogy mikor milyen lelkek készültek megtestesülni; és akkor a Földön olyan szülőpárokat kerestek, akik megfelelnek nekik, az ő küldetésüknek. Akkor az embereknek már volt tudatuk, de nem annyira világos, mint most nekünk, hanem olyan volt, mint most pl. a gyerekeknek 3-5 éves korukban. És emlékezés volt, de nem volt még gondolkodás. És akkor a nemzés folyamatában mindkét lélek testen kívül volt, a szellemi világban tartózkodtak. A szellemi világban, a lelki világban, ők ketten nem olyan tudatosan éltek, mint mi most a szokásos nappali tudatunkban, de nem annyira tudat nélkül, mint ahogy most az álomban élünk. Ez egy határ-állapot volt. Az egyik és másik lélek találkozása az álmok világában történt, vagy a lélekvilágban, mondjuk így, viszont fizikai szinten történt a fogantatás, ösztönösen, tudatosság nélkül. Nos pontosan úgy, mint az emésztésünk – működik, de mi magunk azt nem kontrolláljuk. Akkor ez tisztán természeti folyamat volt, mint ma a táplálékok emésztése. És, úgymond, az anyag útját, amit a szervezetben bejár, nem kísérte tudatosság. De az embernél a tudat egyre jobban megerősödött, és bekövetkezett az a pillanat, amikor ez kikerült a misztériumok kontrollja alól, és akkor szabályok keletkeztek; mondjuk 2000 évvel ezelőtt a germán néptörzseknél olyan szabály volt, hogy a nemzésnek csak akkor volt szabad megtörténnie, hogy 9 hónap múlva a gyermekek a 12 szent nap és éjszaka periódusában szülessenek. A december 25 és január 6 között született lelkek a nép teljes értékű tagjának számítottak. Ott is voltak saját misztériumaik, és amikor a nemzés ideje bekövetkezett – ez Húsvétkor volt, tavasszal...

- És fizikai aktus történt-e?

- Mindig volt fizikai aktus, ez érthető.

- *Mivel mindig azt gondoltam, hogy abban az időben nem volt fizikai aktus, hogy ez tisztán szellemi esemény volt...*

- Nem, a fizikai test mindig részt vett. De amikor a fizikai aktus idején már volt tudat, akkor ez nem volt a már elhomályosult tudatban, és akkor kezdték a nemzést szabályozni, hogy ez mégis a természeti ciklus szerint történjen.

- *Vagyis, ez a két periódus a kereszténység előtti időkben szintén szent volt?*

- Általában minden évszaknak megvan a maga jellegzetessége. A Föld asztrálteste változik, a Föld éterteste változik, ezért érthető, hogy ha a lélek ebben vagy abban az évszakban érkezett, olyan asztrális és éteri szubsztanciákat hozott magával, amelyek az évszaktól függenek.

A legősibb időszakokban még egyáltalán nem volt tudat. A nemzés fizikai szinten ment végbe, ez alatt az idő alatt a lelkek lelki szinten tartózkodtak; és azokban az időkben olyan erős asztrális szimpátia és antipátia átélés nem volt, mint amelyet ma megél az ember egy nemi aktus során. Vagyis ez az asztrális atmoszféra, amiben a nemzés végbement, szabad volt ezektől az asztrális szubsztanciáktól, és akkor azt mondták, hogy ez szűz (szeplőtelen) fogantatás volt, asztrális összetevők nélkül. Ebben az értelemben a megérkező lélek nem kapta meg a saját asztráltestébe ezeket az impulzusokat, szintén szűz (szeplőtelen) maradt, úgy zajlott le, mint ahogyan ma a növények világában. Éppen ezt nevezik szűz (szeplőtelen) nemzésnek. De persze a férfi fizikai test és a női is részt vett. Éteri szinten zajlott, és nem asztrálisan: energetika működött; de az energetika mélyebben ül a tudat alatt, mint a szimpátia és antipátia, de azok nem voltak. Abban az ősidőben is megtervezett volt a lelkek érkezése, hová, milyen párhoz kell a lelkeknek jönni – mindez tervezett. Egyik oldalról az asztrális tisztaság megőrződött, a másik oldalról megőrződött a kapcsolat a kozmikus horoszkóppal. Aztán ez a kapcsolat kezdett felbomlani, amikor az emberek felébredtek. Olyan emberek jelentek meg, akik átérték a nemi aktust, a fizikai test fizikai tudatában tartózkodva. Akkor az asztráltest az éteri folyamatot kezdte szintén átélni: vágy keletkezett benne: mintha az ember valamit kipróbált volna, ami megtetszett neki, és ezután felébred benne a kívánság, még egyszer ...

- *Mikor volt ez?*

- Még Atlantiszban. Annak a kultúrának a bukása idején. És előbb törekedtek védekezni ez ellen, úgy, hogy ha gyerekek születtek ilyen nemzésből, megölték őket, hogy ne szülessen olyan ember, akinek tisztátalan az asztrálteste, mivel az, mint egy fertőzés fog a lélekre hatni. De azután ez egyre inkább kikerült a kontroll alól.

- *Akkor minden ember beelátott az asztrális világba vagy csak a beavatottak?*

- Atlantiszban a tisztánlátás – ez megszokott volt. Vagyis, még ha nem is volt lehetséges teljesen szabályozni, akár testben volt az ember, akár nem, de mégis kontrollálták a lelkeknek a tisztaságát, akik érkeztek, hogy ne mindenfajta lélek szülessen. És ennek a kontrollnak a maradványai megvoltak még a germán néptörzseknél, amikor azt mondták: csak azok a lelkek, akik abban a 12 szent napban és éjszakában születnek, ők rendelkeznek kellő tisztasággal, és ők lehetnek szabadok. Azok, akik ezen az időszakon kívül születtek, rabok kell, hogy legyenek. Ők nem válhattak a társadalom vezetőivé, már nem ölték meg őket, hanem rabok voltak, nem kaphattak szabad akaratot, mivel az asztráltestükben romboló akarati impulzusok voltak, és ezt az akaratot fogságban kellett tartani. Ilyen módon, kezdetben a gyermekszületésnek ez a folyamata mintegy összhangban állt a kozmikus ritmusokkal.

Később a Kozmosz és a Föld kapcsolatának tudata a keresztény világban meggyengült. Csak egy olyan érzés maradt, hogy, mondjuk így, a tudatosan átélt nemi aktus – ez valami bűnös, ott tisztátalan szubsztanciák vannak, és ezért a lehetőségek szerint arra kell korlátozni, amennyi a

szaporodáshoz szükséges. Vagyis, ha teljesen korlátozzák, akkor nem születik gyermek. De az élvezeti elemet, mondjuk így, amelyik az asztrális tisztátalansághoz vezet, lehetőség szerint ki kell zárni. Na és akkor kezdett úgy hatni a társadalom, hogy mindez rossz, mindez helytelen, stb. Valójában emögött az emberek valós átélése van, és ez az átélés, mint ahogyan már elhangzott, a szimpátiának és antipátiának azok az erői, amik az alsó csakrákkal kapcsolatosak, ezek az erők a mi tudatunk számára, és az akkori tudat számára is (a középkorban stb.) túl erősek: az ember elveszíti a kontrollt, elveszíti a szabadságát, hogy uralja ezeket az erőket – ilyen érzés volt ez. De olyan eszköz, amivel erősíteni tudták volna az embereket, hogy abbamaradjon a szabadságának az elvesztése, hogy kontrollálni tudja ezeket az erőket stb. – a tömegek számára nem volt. Voltak olyan emberek, akik valamilyen belső utat megjártak, kontrollálták a csakráikat, az asztráltestüket, Nyugaton is és Keleten is, de ez a középkori emberiség többségének a fejlettségnek azon a szintjén elérhetetlen volt. A mi időnkben a helyzet megváltozott, az emberi tudat még jobban megerősödött, és ezért most azt vesszük észre, hogy a szexualitáshoz való viszony megváltozott. Most mintegy kettős, átmeneti állapotban van. Már nem olyan, mint a középkorban, hogy ott olyan erők működnek, hogy ez mintegy az ellenőrzésemén kívül esik. Az ember ki akarja harcolni a szabadságát ezen a területen, és nem pusztán korlátozni magát. És ezeknek a belső tiltásoknak a levétele összhangban van azzal a belső megéléssel, hogy pusztán korlátozni már nem hiteles.

Elvben az öntudatnak potenciálisan van lehetősége, hogy megtanulja kontrollálni ezeket az erőket, ahogyan kontrollálom a szimpátia és antipátia egyre finomabb szintjeit. Na és természetesen felmerül a módszer, a technika kérdése. És ha most a technikáról beszélünk, az elmúlt előadásban beszéltem a szimpátiák és antipátiák kihelyezéséről és kiegyensúlyozásáról. Azt is mondtam, hogy Steinernek van még egy rövid megjegyzése, hogy az, aki megtanulta helyesen kihelyezni a szimpátiáit és antipátiáit, az hatni tud a természetben a növekedési és szaporodási folyamatokra. A szimpátiákból és antipátiákból a legintenzívebbek azok, amik a szexualitás szférájában működnek. Valójában ezek az erők annyi intenzitással és olyan energia-töltettel rendelkeznek, hogy az anyagot mozgásba hozzák. Vagyis, az ami a növényben a folyadékot mozgásba hozza, ugyanazok az erők, az intenzitásuk szerint. És ha valaki hatni akar a növekedés és haldoklás természeti folyamataira, ugyanannyi erőre van szüksége, mint ami ahhoz kell, hogy teljességgel kontrollálja az alsó csakrák szimpátia és antipátia erőit. És Steiner száz évvel ezelőtt rámutatott, hogy az emberiség alapján megérett erre. Megérett, hogy a tudatát leengedje erre a területre.

De ezen az úton vannak még buktatók. Az a helyzet, hogy... Mit jelent, hogy leengedni a tudatba, vagy mondjuk felemelni a tudatba valamilyen erőt, a szimpátia vagy antipátia lelkierejét? Először is, ez aktív lelki erőfeszítést igényel: minél erősebb ez az energia, annál több erő szükséges. Aztán, vannak különféle verziók: vannak olyan lelki átélések, melyek kellemetlenek, azokat az ember maga is ki akarja helyezni. Senki sem akar fájdalmat csak úgy érezni, feltétlenül törekedni fog kihelyezni, elválasztani magától – belső motiváció van. Ami ezeket az erőket érinti, konkrétan a szexualitását – ott ez a motiváció, nagyon nem egyértelmű. Vannak pillanatok, amikor ez szenvedéssel áll kapcsolatban, vannak, amikor élvezettel. És az egyik probléma ezzel a kihelyezéssel – ez mindig az élvezet elutasításával kapcsolatos, ez az ára a képességnek – hatni a növekedésre és a szaporodásra, vagy a haldoklásra – ennek ára az élvezetről való lemondás. Vagyis a technika ugyanaz, mint amiről beszéltünk, nincsen más technika, de fontos, hogy az az erő, amit oda kell tenni, nagyobb. És még abban az értelemben is nagyobb, hogy tovább kell dolgozni, mivel, ahogyan már mondtam, az étertestnél egy mélyen ülő tendencia van. Nemcsak az asztráltestben kell valamit átalakítani, hangulatokkal, érzésekkel való munka egyszerűbb – hanem valamit még az étertestben is át kell alakítani. És ez ugyanolyan bonyolult, mint a mélyen ülő szokások átalakítása.

És itt még egy aspektus van. Látjuk, hogy a kultúránkban van egy ilyen törekvés: ezeknek az erőknek szabadságot adni. De a másik oldalról, ha az ember nem teszi hozzá a tudatos erőfeszítéseit, a tudati munkát, akkor nagy a veszélye annak, hogy ezeknek az erőknek a rabjává

válk. Vagyis, ez a „Hogyan jutunk ...” c. könyvben rögtön az első fejezetben le van írva: ha az ember az élvezetet az élvezet miatt keresi, akkor egyre mélyebben összekapcsolódik vele, és egyre kevésbé lesz szabad. Helyes, hogy most a korlátozásokat leveszik, de a levételnek az ára az lehet, hogy az ember még jobban függővé válk, mint azelőtt volt. Vagy pedig észreveszi ezt a veszélyt, és magára veszi ezt a munkát – a tudat erősítését, az alsó csakrák kontroll alá helyezését. Akkor kidolgoz magában egy nagyon fontos képességet, és erről a képességről már a katolikus egyház is tudott. Ezt a képességet a gége és a szaporodási szervek közötti, a megfelelő csakrák közötti kapcsolat teszi lehetővé. Ezért van az, hogy amikor a serdülőkor beköszönt, és a nemi érés bekövetkezik, a tizenévesnek megváltozik a hangja. És ez a kapcsolat a következő jellegű.

A valóságban az ember nemcsak akkor dolgozik alkotó módon, amikor a szaporodása megtörténik – akkor, mondjuk, hogy gyermekeket alkot a természet segítségével – hanem amikor a levegőben egy szót mond – akkor szintén egy lényt alkot. És ekkor egy szó születik (a gégében). A gége – szaporodási szerv. Vagyis az embernek nem egy szaporodási szerve van, hanem kettő, és ezek energetikailag összefüggenek. Ha valaki energetikailag intenzívebb szavakat akar létrehozni, akkor az alsó csakrából kell energiát vennie. Ha valaki az összes energiáját lentre irányítja, intenzív nemi életet él, akkor a szava gyenge lesz. Ez mint két közlekedőedény: ha itt sok van, ott kevés lesz, és fordítva. A katolikus egyház valamikor észrevette, hogy a pap szava kezdte elhagyni az erejét. Ez az emberiség fejlődésének objektív folyamataival volt összefüggésben – és a VII. században az egyház tekintélye gyengülni kezdett, mint a hétéves gyerekénél...

*/A kérdés a hangfelvételtől nem érthető/*

- Úgy értettem, hogy maga az emberiség objektív módon fejlődik, valami változik. Ha korábban a fáraó mondott egy szót, az erősen hatott az alárendeltjeire, de ha mi most a gyerekeknek mondunk valamit, ez nem hat úgy. És valamikor a VII. században észlelték, hogy a pap és az Evangélium szavai nem úgy hangoznak a hallgatók számára, mint azelőtt. A szavak azelőtt imaginációt hívtak elő: az emberek hallgatták, és nagyon erős átélések keletkeztek az előttük felolvasott szövegtől – ott energia volt jelen. S éppen ez a hatás kezdett gyengülni, és az egyház ezt észrevette, és ezért vezették be a VII. században a papi nőtlenséget; azt mondták: ahhoz, hogy a szó ereje megőrződjön vagy még erősebbé váljon, eljusson a hallgatókhoz, az kell, hogy a papok ezt a területet korlátozzák. Ez egyszerűen csak még egy példa. A papi nőtlenség eszméjének ez volt az értelme. Hogy hogyan tartották be – ez egy másik dolog. De ebben volt az ideája.

És valóban, ez az emberiség jövőbeni fejlődésével kapcsolatos. Amikor most kimondunk egy szót, egy levegő-forma keletkezik, vibráció, és feloldódik, meghal. Ez önmagában egy halott szó, ahogy mondjuk, valamilyen forma, ami gyorsan szétesik. Képzeld el egy képességet, hogy az ember mondana egy szót, és ez a szó elkezdene, mint a növény, ismétlődni, szaporodni. Néha a visszhang ilyen, de ez mindössze egy mechanikus szaporodás, klónozás. Képzeld el, Örményországban van egy kolostor, a sziklába faragva (*Geghard? ford.*), és ott lehetséges az élő szó átélése – abban az értelemben élő, hogy mint a növény, szaporodik – kilencszer lehet átélni: mondanak egy szót, és kilencszer ismétlődik. De utána mégis meghal, ezért ez még halott, ásványi képződmény. De a jövőben az emberiségnek meg kell tanulnia ilyen szavakat mondani, melyek magukban éteri energia töltésével fognak rendelkezni, amely a kihelyezett szimpátiákból és antipátiákból alakul ki. Képzeld el, hogy valaki mond egy szót, és ebben a szóban van még egy étertest, mint a növényeknél. De a növénynek kemény szubsztanciái vannak, a szó párából fog állni, levegőből és tűzből, és lesz éterteste, amit önk helyeztek ki magukból mint valamilyen szimpátiát vagy antipátiát. Ez a képződmény majd szaporodhat. És akkor az ember majd ezzel a szaporodási szervvel növényeket hoz létre, és nem csak halott képződményeket, mint most. Ez a jövő képessége. A mostani szaporodási szervek elhalnak, a gége továbbfejlődik. A még távolabbi jövőben még egy kis lelket kell hozzáadni. Akkor ez nem növény, hanem állat

lesz. És a még távolabbi jövőben még szellemeit is kell hozzáadni. Akkor az ember embereket fog alkotni. Ez az emberiség fejlődésének a jövője. És a fő szerv, amivel ezt majd teszi, jelenleg csak csiráiban létezik, egyelőre csak halottat tud létrehozni.

Mi a helyzet ma? Az az érdekes tendencia, hogy a szexuális életben a szimpátia és antipátia területe elválasztódik a nemzéstől. Először valahogy arra törekedtek, hogy a szexuális kapcsolat közben ne nemzzenek gyereket, aztán megjelentek a fogamzásgátló szerek, most pedig már lehetséges, hogy a megtermékenyítés mesterségesen történik – ez az egyik szféra, az intim élet pedig egy teljesen másik szféra. És ez a tendencia egyre inkább ahhoz vezet, hogy elkülönülnek egymástól, hogy az emberiség terméketlenné fog válni. Már most is probléma a meddőség, és tovább fokozódik. A legvégén, az emberiségnek ebben a testi formában vége lesz, meddő lesz ebben a formában, gépek segítségével még valameddig tovább fog létezni, de azután már ez sem lesz. És Steiner egy – történelmi nézőpontból – egészen közeli időszakot jelölt meg, azt mondta, hogy nyolcezer év múlva a nők terméketlenek lesznek, és egyidejűleg a körbevevő külső környezet is, és az emberi testiség is metamorfózison megy keresztül. Vagyis, valójában akkor már a születéshez tudatosan kell hozzáadni az éteri energiát. És akkor már jobban megjelenik az a képesség is, hogy élő szavakat mondjunk. De az élő szavak létrehozásának képessége teljes mértékben a következő planétán, a jövő Jupiteren lesz kidolgozva. Ez egy távoli jövő, de már most kialakításra kerül, amikor ezt mint gyakorlatot folytatják.

- *Mi lesz a motiváció ezeket a lényeket megalkotni?*

- Igen, a motivációt illetően – az szintén a szexualitással áll kapcsolatban, elfelejtettem ezt mondani. Valójában a szexualitással kapcsolatos élményekben a középpontban az érintés érzése áll. Hiszen az ember a fizikai világgal és a saját testével, mint ennek a világnak a részével, a 12 érzék segítségével áll kapcsolatban. A tapintásérzéknek fizikai szempontból különös jelentősége van, mivel az ember általában azt mondja: „Csak annak hiszek amit meg tudok érinteni.” Az érintés az anyagiség mélyes átélését adja. Az átélés nem annyira mély a látás vagy a hallás során, például, lehet, hogy látok valamit, de nem hiszem, vagy hallok, de mégis kételkedek. De ha valamit meg tudnak érinteni, és érzékelni a keménységét, akkor azt mondják, hogy ez valójában van. És amikor a nemek kettéválása megtörtént, akkor keletkezett ez az éteri vonzás. Egyik oldalról lehet mondani, hogy rossz, hogy az emberek szimpátián és antipátián keresztül állnak kapcsolatosban, és az túl erősen hat, stb. De a másik oldalról, az öntudatos ember számára, ha nem lett volna az élvezet motivációja, akkor gyermeknemzés sem történt volna. Vagyis, ez egyidejűleg motiváció is volt, hogy valakit egyáltalán észrevegyenek, családot alapítsanak, gyerekük legyen, stb. Ha az élvezet elem nem lenne, akkor a motiváció túl gyenge lenne az emberi faj folytatásához. Elegendő elképzelni, mennyi gond van a gyerekekkel, igaz? És még ez a motiváció sincs! :

- *És még a szüléskori fájdalom...*

-Sok dolog van, ami csökkenteni tudja a motivációt. És ezért alapján mehetünk még tovább visszafelé annak a periódusnak a kezdetéhez, amikor az ember kezdte a fizikai testében megtapasztalni magát. Akkor ez a megélés valójában túl intenzív jellegű volt. Az anyagi folyamatok nagyon intenzívek, intenzívebbek, mint a gondolati folyamatok, ezért a gondolatainkat tudjuk mozgatni, a tárgyakat viszont nem. A természeti törvények erősebben hatnak, mint a gondolkodás. És akkor az emberiség hirtelen erre a szintre ereszkedett, ahol anyagi törvények hatnak és hatalmas erők, sokkal intenzívebbek, mint a lelki erők. Ha ezeknek az erőknek a teljes intenzitását átelnénk, akkor az ember pl. valamilyen színben, mondjuk a pirosban, szörnyű intenzitással élné át a piros energiát. Az, ami a szemtől indul, szörnyen intenzív lenne a számára, vagyis ő, találkozva valamilyen színnel, nagyon erős élvezetet vagy erős fájdalmat élné át, határtalanul. Ha nem lenne egy védekező folyamat felállítva, akkor minden külső érzékelés nagyon erős fájdalom vagy erős gyönyör lenne. A beszéd szabadságáról egyáltalán nem lehetne szó. Amikor az ember szeme megnyílt a külvilágra – ezt Lucifer tette –,

akkor az emberiség ezzel a veszéllyel állt szemben. És akkor egy másik szellemi lény adott védelmet. Ez az, amit beszéltem a kiegészítő érzésekről a külső érzések vonatkozásában.

- *Milyen másik lény?*

- Ez Krisztus volt, aki a külső benyomások erejét addig a szintig tompította, amíg már elviselhetővé váltak. Vagyis, ha valamilyen szintet nézünk, az első benyomás nagyon erős, de nagyon rövid, annyira erős, hogy ha 10 másodpercig tartana, nem bírnánk ki... De rögtön egy kiegészítő folyamat kapcsolódik be, amit kiegészítő színeként látunk a szemben; ez rögtön tompítja a külső erőt. Ha sokáig nézed, egyáltalán nem látod. Ha valaki teljesen piros szobában ül, nem fogja a piroszt látni. Ha csak egy hangot hall, megszűnik azt hallani. Azért, mert rögtön ez az egyensúlyozó folyamat kezd el működni, és semlegesíti a külső benyomásokat – minden érzék területén, egyet kivéve. Egy szférában az intenzitás mintha nem annyira gyengülne – ez a szexualitás szférája. Ennek elegendően intenzívnek kell lennie, hogy az emberi faj folytatását motiválja. És ezért ezen a területen nehezebb belső szabadságot kapni, mint más érzékelések területén.

- *De a tapintásérzékhez van-e ún. kiegészítő? Most csak a szexuális területről van szó – de magának a tapintás érzéknek van-e kiegészítője?*

- Igen, van kiegészítője. Tudok ülni a széken, és egy idő után nem érzem a széket, stb. De egy területen ez gyengítve van, a kiegészítés elve gyengébben hat. Ez volt ezzel kapcsolatos az egyik oldalról, de a másik oldalról természetesen kiegészítő feladatnak minősül – ha a belső szabadságról beszélünk. És éppen ez a feladat áll kapcsolatban az anyagi szintű folyamatokkal. A gyermeknemzésnek úgymond anyagi szinten kell megvalósulnia.

- *Kapcsolatos -e ez még a tudat folyamataival is?*

- Nos, a polaritás általánosan kapcsolatban áll az ember tudati folyamataival. Hiszen maga az emberi tudat már a polaritáson alapul – az érzékelések és a gondolkodás polaritásán. És, gyakorlatilag az ő egyesítésük nevezhető megismerésnek – ennek a két polaritásnak az egyesítése.

Vannak-e kérdések? Ja, volt még egy kérdés – milyen a jövő motivációja?

A jövőben a motiváció annak az átélésnek a megemelésével lesz kapcsolatos, amit *moralitásnak* és *szeretetnek* hívunk. Lelkileg az ember az empátia irányában fejlődik. Ez azt jelenti, hogy kontrolláljuk a szimpátia és antipátia erőket az összes csakra szintjén. És ha ez az összes szinten megtörténik, az lesz a teljes empátia. De az élet az empátia állapotában mintegy már más szinten folyik. Az ember ebben az állapotban az *igazságot* harmóniaként kezdi érzékelni, ami boldogságot tud hozni, míg a *hamisat* – mint diszharmóniát, ami fájdalmat hoz. És az ő motivációja az lesz, hogy csak olyan cselekedeteket hajtson végre – és a szavak szintén tettek – amelyek a *világgal való összhang* érzését növelik. A környezet oldaláról ezt a szeretet cselekedeteként fogják megélni.

- *Milyen karmikus következményei vannak a mai időkben, ha valaki túlságosan függ az alsó csakráktól?*

- Ez a mai időkre vonatkozik. Korábban másmilyen kapcsolat volt, másként éltek át mindent, a karmikus következmények is másmilyenek voltak akkor. A mostani időkre az emberiség megérett arra, hogy a saját kezébe vegye a felelősséget ezért a területért. Ezért a karmikus következmények jelenleg mások, mint amilyenek akkor voltak, amikor még nem volt meg ez az érettség. És azt mondhatjuk, hogy valójában most átmeneti időben élünk. Most nagyon sok lélek születik, akik nagyon erős magány-érzéssel élnek. Ilyen érzés korábban nem volt, amikor az

embernek erős szimpátia-érzései voltak a rokoni, vér szerinti kötelékekkel kapcsolatosan. Ezek a vér szerinti kötelékek mára meggyengültek. A lelkek érzik a velük való kapcsolat hiányát. Korábban olyan kapcsolatok is voltak, melyek a közös tradíciókhoz kötődtek; a közös tradíciók szintén a közösségi érzést hordozták. Ez is meggyengült, és ott a magány. És megtalálni azt a lelket, aki ugyanúgy érez, mint én, hogy azonnal megérezzük a hidat – ez ma nagyon bonyolult.

De a másik oldalról el kell mondani, hogy ha az emberek korábban a szimpátia alapján találtak egymásra, akkor ez úgymond az életervben volt, a szándéknak felelt meg. Az istenek tervében az volt, hogy a lelkek a Földre érkezve találkozzanak egymással, közös tevékenységek, közös élet által kapcsolódjanak egymáshoz, keletkezzen náluk közös karma, hogy az emberiség egy egésszé váljon. Képzeld el, ha két lélek nem találkozik a Földön, akkor nincs közös karmájuk. Ha ők a Földön találkoznak, nem lesznek közömbösek egymás iránt. Néha előfordul, hogy valaki volt, aztán nem emlékszel a nevére, semmire sem emlékszel. És az egész emberiség éppen így élne, mindenki önmagában, általában mindenféle kapcsolat nélkül, ha nem lennének rokoni kötelékek az elején. A rokoni kötelékek rákényszerítették az embert, hogy érdeklődjön a másik iránt, de amikor már leélt vele valamennyi időt, ez már közös karma volt. Ha a következő életben találkozott vele, már nem kellett rokoni kötelék, mivel a közös karma már előidézte, hogy nem közönyösek egymás iránt.

És most az emberiség már addig a szintig jutott el, hogy alapjában nagyon kevés ember van, akivel nincsen közös karmánk. Ezért a rokoni kötelékek, hogy általában valakivel legyen valamilyen dolgunk, már nem szükséges, és ezért ezek gyengülnek. De ennek helyére a közös karmáról való emlékezésnek kell állnia. Vagyis ha találkozok valakivel, lehet, hogy szimpátia és antipátia érzésem lesz, de valójában ezek nem feltétlenül állnak kapcsolatban a közös karmával, hanem lehet, hogy csak külső tényezőkkel kapcsolatosak. De a valós emlékezés erről a személyről nem a szokásos érzések szintjén történik. És minden embernek, amikor a Földre érkezik, az a kívánsága, hogy minden ismerősére emlékezzen. De ha az érzékelés csak az érzések szintjén történik – ez nem emlékezés, ez nem elegendő, mivel nekem a saját érzéseim vannak, öneki is a sajátjai, nem találjuk itt azt a közöset, ahol együtt voltunk. És ez a magány-érzés az életünkben attól van, hogy képtelen vagyok emlékezni a régi ismerősökre, kik ők valójában.

A vágy erre az emlékezésre, valójában alapvető, ami a modern ember lelkében társadalmi szinten él. Ha nem elégítődik ki teljesen, akkor, ahogy Steiner mondta, a következő megy végbe: Akkor az emberek, amikor találkoznak valakivel, ahelyett, hogy emlékeznének erre az individualitásra az előző életből, emlékeznének arra, hogy kik is vagyunk valójában, ezt fogják megélni: van vele nekem valami közös, lennie kell valami közösnek, de ezen a szinten nem tudom ezt megtalálni. Akkor az ember ezt az intim közelség szintjén keresi. Akkor ezt a magányt próbálja betölteni, úgymond, *jobban megismerni őt*. De ez az emlékezés nem az alsó csakrákból jön. Hiszen az alsó csakrák inkább a fizikai testtel állnak kapcsolatban, míg az emlékezés innen jön (a felső csakrákból), ezért úgy lehet valahogy megérezni, ha egyenesen a szemébe nézek. Ha kitaratom ezt a kontaktust, akkor lehet, hogy felébred valamilyen emlékezés. De az alsó csakrákon keresztül nem ébred fel. Csak ez a csábítás éled fel, amelyik egyre erősebben vonz, és az ember tovább fog keresni, és tovább... És ezt Steiner leírta. Azt mondta: ezt az emberiségnek meg kell tanulnia – karmikusan emlékezni a másokra. És ha ez nem történik meg, akkor különféle szexuális aberrációk fognak robbanni, ahol azt, ami a legkisebb szabadság, a legnagyobb szabadságnak fogják hívni. Az a tény, hogy jelenleg ez a folyamat zajlik, is azt jelenti, hogy amit Steiner előre megmondott, már bekövetkezett.

- *Miért olyan nehéz kitaratni a másik szemébe való nézést?*

- Mivel ez karmikus emlékezés, nem szimpátia, nem antipátia, akaratot igényel.

- *És mi van akkor, ha ez nem nehéz?*

- Abban az esetben, ha ez nem nehéz, azt jelenti, hogy vagy nincsen közös karma, vagy nem olyan nehéz a teher.

Az egyneműek kapcsolatáról volt még egy kérdés. Amennyire magamnak ezt tudom magyarázni, ez a vonzódás az azonos nemű kapcsolathoz akkor keletkezik, amikor az étertest polaritása mintha nem lenne teljes. Vagyis ha mondjuk az étertest férfi része fizikai testet épít, de a mi időnkben, ahogy Steiner leírja, az étertest már nem áll olyan szoros kapcsolatban a fizikaival, van közöttük valamilyen tér – akkor az étertestnek ez a része is ki tud magában fejleszteni egy vonzást a megfelelő rész, a női rész iránt. És mondjuk van egy ilyen szabad női rész egy férfi étertestében. Akkor előfordulhat, hogy egy férfi étertest férfi felének egy része vonzódik egy másik férfi étertestének a szabad női részéhez. És íme lehet ilyen keresztező tendencia. Gyakran észrevehetjük, hogy azok az emberek, akiknek hajlamuk van az azonos neműekkel való kapcsolatra, valójában ők nem teljesen inkarnálódtak. Ezért lehet, hogy az ilyen emberek a művészetben aktívak – ez kapcsolatos az étertestük mozgékonyásával. És lehet, hogy az étertestnek az a másik része, különösen a női, aktív tevékenységgel egyensúlyozódik, de ha a nem teljesen inkarnálódott férfi fél keresi az egyensúlyt, akkor lesz az, hogy az embernek hasonló nemű párja lesz.

Nos, az ilyen felépítés alapján karmikus jellegű. Habár a nevelés által lehetséges és lehet is az étertest kiszabadítása. De természetesen, ha ezt a nevelésen keresztül tesszük, biztosítani kell, hogy ami felszabadult, az helyes alkalmazást találjon, és ne pusztán az ellenkező polaritáshoz vonzódjék. Steinernél van néhány példa az ilyen karmikus feladatokra. Vegyük a balkezesek példáját. Ez megközelítőleg ugyanaz, mint az azonos nemű kapcsolatokra való irányultság. De a balkezesekkel úgy van, hogy ha az ember az elmúlt életében nem a környező helyzettel összhangban cselekedett – mondjuk amikor hallgatni kell, kiabálok, stb. – akkor az ember balkezesnek születik. Most tudatosan meg kell változtatnia azt, ami benne fordítva van, a környezethez hozzá kell igazítania magát – nincs más választása. Vagyis, azt kell gyakorolnia, hogy összhangba hozza a valósággal a saját cselekedeteit. Ez a karmikus következménye az ilyen előző életnek. És érthető, hogy ez a feladat egész életre szól, ha az ember balkezes. És azt gondolom, hogy az ember feladata, ha van benne hajlam a saját neméhez, az, hogy a felszabaduló étertestnek ezt az erejét helyes módon spirituális csatornába vezesse. Ezek az emberek gyakran spirituális szakmával rendelkeznek, de nem mind viszi véghez a feladatát, mondjuk így.

Volt még egy kérdés, amelyik Keletet és Nyugatot érintette. Véleményem szerint Keleten is, Nyugaton is, van ez is, és az is: Keleten vannak technikák, amelyek az alsó csakrák irányítását tanítják, de ugyanazon a Keleten erősen elválnak a férfi és a női. Ez mindenütt így van. Úgyhogy én nem tenném fel úgy a kérdést, hogy Nyugaton így, keleten meg úgy.

*- És mire kell figyelni a mi időnkben ezen a területen, hogy harmonikusan viselkedjünk, vagyis mit tegyünk ezzel a problémával?*

- Nos, én pl. azt mondnám, hogy jó lenne, ha egy kapcsolatnak karmikus okok, karmikus emlékezés adna alapot.

*- De hogyan kell ezt tenni?*

- Legalább azt, hogy olyan irányultságot válasszunk, hogy a másikkal való találkozás során ne ezt állítsuk az első helyre, hanem azt a kérdést, hogy most milyen közös feladataink vannak. Akkor a másik emberrel való találkozás problémája egy más színezetet is kap, nem csak egy szinten fog zajlani.

- Ön adott a szimpátiákkal és antipátiákkal való gyakorlatokat, tudna-e ebben az irányban is valamilyen gyakorlatokat javasolni? Nem abban az értelemben, hogyan emlékezzünk a közös karmára, hanem hogy hogyan kontrolláljuk ezeket a csakrákat?

- Ez ugyanaz. Elkezdik a gyengébb szimpátiákkal és antipátiákkal, és ha ez a képesség fokozatosan kialakul – kihelyezni és semlegesíteni őket – akkor észre lehet venni, hogy a tudat az alsó csakrákhoz is kezd ereszkedni. Vagyis nem kellene speciális gyakorlatok. Ez a gyakorlat felülről lefelé hat, ha helyesen végzik.

## 7. Hogyan találjuk meg a viszonyunkat a Krisztus-impulzushoz?

*Rehovot, 2008. október 21.*

Ez előadás vagy beszélgetés formájában történik, vagy hogyan? Nem tudom, mit gondoltak a szervezők.

*- A programban előadást hirdettünk.*

Akkor hálás lennék, ha először megint kérdések hangoznának el a témában, akkor már lehetne egy ilyen bevezető előadást tartani, és azután még lehetnének kérdések és válaszok ebben a témában ...

(A kérdések összegyűjtése után) Röviden saját számomra felírtam őket:

*1. A Waldorf-pedagógia és a kereszténység, és ezeknél a problémák a Krisztus-impulzussal kapcsolatban.*

*2. Az egyházakban való hit kérdése.*

*3. Hogyan tegyük a Krisztus-impulzust az életben hatásossá?*

*4. Hogyan hatol a Krisztus-impulzus az emberekbe, akik a kereszténységgel kívülről nem állnak kapcsolatban?*

*5. Mi az a keresztény impulzus?*

*6. Mi ez: Krisztus megjelenése az éteri világban?*

*7. A Krisztus-impulzus és az antropozófia közötti viszony.*

*8. Hogyan jelenik meg a Krisztus-impulzus a keleti tanításokban?*

*9. Mit jelent az, hogy „Krisztus énbennem”?*

*10. Van-e az izraeli antropozófusoknak feladatuk a kereszténységgel kapcsolatban?*

*11. És még tegnap kérték, hogy beszéljünk egy kicsit a keresztény istentiszteletről.*

A második kérdéssel kezdem, a **vallásokban való hitről**, és megpróbálom egy kicsit jellemezni, hogyan változott a Krisztus-impulzus az emberiségben. Ha a keresztény vallásról beszélünk, akkor most nagyon sok különböző irányzat van, mint pl. a judaizmusban is. Valamikor tartottam egy előadást abban a témában, hogyan fejlődött a kereszténység évszázadról évszázadra. Érdekes kapcsolat van a kereszténység fejlődése és az egyes ember élete között. Tudjuk, hogy az ember megszületik, járni, beszélni, gondolkodni tanul, felébred az én-tudata, aztán hétéves korában iskolába megy, aztán következik a serdülőkor, majd felnőtté válik.

És tessék, a kereszténység századokon át tartó fejlődését megvizsgálva észrevehető, hogy a kereszténység, mint jelenség, mint mozgalom, szintén meghatározott metamorfózisokon ment keresztül. Vegyük az első három évszázadot, amikor az egyház még nem volt állami szervezet. Vagyis akkor a keresztény közösségek sehol sem voltak bejegyezve. És csak a IV. század elején ismerték el állami vallásként néhány országban. A kereszténységnek állami vallásként való elismerése azt jelentette, hogy külső szervezetet kapott. És szellemileg ez ugyanazt jelentette, mint ami a gyerekekkel akkor történik, amikor azt mondja magáról, hogy „én”. Mondhatjuk, hogy a kereszténységben a földi „én” ébredt fel. Ahogy a gyermeknél 3 éves korban, ugyanúgy a kereszténységben a IV. században. A IV. században, ez azt jelenti, hogy háromszáz éves volt, három évszázados.

S ha tovább követjük, akkor észrevehetjük, hogy minden évszázad egy évnek felel meg az ember életében. Mondjuk, először volt az állami vallás, a bizánci típusú, akkor nem voltak nagy különbségek. Ami jelenleg a pravoszláv orosz egyház (ez annak a bizánci egyháznak a folytatása) – az akkor egy egységes keresztény egyház volt, és ennek az egyháznak a hívőkhöz való viszonya körülbelül olyan, mint az óvónőé a gyermekekhez. Az óvodában még nincsen tanulás, ott a gyermekek játszanak, és a játékon, az énekeken, a művészeteken keresztül egy meghatározott nevelést kapnak. Mondhatjuk, hogy az ortodox egyház az éneklésen, a festett ikonokon keresztül nevelte a keresztény világot, és az emberiség a kereszténységhez való viszonyában óvodáskorú volt. A papok, mint az óvónők, megmondják a gyermekeknek, mit szabad játszani, és mit nem. És ez a tradíció a mai napig folytatódik némelyik egyházban – ilyen helyzetben van az orosz pravoszláv egyház, a görög, az örmény – ez az óvoda. Ezt nem szabad negatívan érteni, csak azt jelenti, hogy a keresztény valláshoz való viszonyban a különböző csoportok különböző korban vannak. Vannak olyan lelkek, akiknek ez a viszony tetszik, senki sem kényszeríti őket, hanem nekik tetszik, és akkor ők az óvodába mennek játszani.

Amikor a kereszténység 7 éves lett – ez a VII. század volt – akkor a VII. században, mint tudjuk, az iszlám vallás erősen korlátozta a bizánci egyház hatássféróját, és ez elvesztette a hatását. Megjelent még egy egyház a saját prédikációjával – a katolikus. Ez az egyház már teljesen másképpen neveli a keresztény világot, úgy, mint ahogy az alsó tagozatos tanárok. És tudjuk, hogy ott nem az utánzás, hanem a tekintélyen keresztül történik a nevelés. És ezért abban nagyon fontos volt a pápa tekintélye, a pap tekintélye. Minden módon ezt a tekintélyt kellett sugalmazni. Nálunk pedig ez az, aminek a Waldorf-pedagógiában kell lenni az első nyolc iskolai osztályban, a nyolcadik osztályig. Van egy osztálytanító – ez a „római pápa”, az összes pap az ő meghosszabbítása, de a pap is, amikor ígét hirdet, nem a maga, hanem a pápa nevében beszél. A pápának van egy dogmája a tévedhetetlenségről – ez azt jelenti, hogy az egyház határozatot hozott arról, hogy ha a pápa egy *speciális* módon valamit kihirdet (nem minden, amit mond, hanem vannak meghatározott momentumok, amikor *így* beszél), akkor ez „abszolút igazság”. És mindez azzal a tekintéllyel kapcsolatos, ami ebben a korban szükséges a gyermeknek – a serdülőkorig. A katolikus templomban egy „osztálytanító” van, ezért neki tekintélye kell, hogy legyen.

Az emberiség pedig századról századra növekedett és fejlődött tovább. És ugyanúgy, mint a negyedik osztályban, az ötödik osztályban is problémák keletkeznek a tekintéllyel. Persze, a gyermekek nem hisznek el mindent, nem vesznek kézpénznek mindent, amit a tanár mond – ugyanígy az emberiségben is, a keresztény világban a tudat növekedése zajlott – mondhatjuk, hogy megjelentek olyan emberek, akik a kereszténységhez képest már 11-12 éves korban voltak, mint az 5. osztályosok. Ők nem rögtön a kereszténység kezdetén tűntek fel, hanem a XII-XIII. században. És akkor a tanítóknak már erős intézkedéseket kellett tenni, hogy a tekintélyt fenntartsák: ekkor keletkezett az inkvizíció. Mondhatjuk, hogy az osztálytanító észrevette, hogy elveszíti a szituáció feletti kontrollját, és kemény intézkedésekhez folyamodott. A leghiperaktívabbakat – hogy így mondjam – keresztet hadjáratba küldte. Tudja az osztálytanító, hogy a 4-5. osztályban, ha a teremben túl nagy a mozgékonyosság, ki kell menni valahová, mivel a gyerekek az osztályteremben már nem fognak egyszerűen nyugodtan ülni, mozgás kell nekik. Én

valamikor egy osztályban erről a dologról konzultáltam: a tanárnő – ott az egyik fiú hiperaktív volt – nézte, hogy a fiú túlságosan zajongani kezdett, a tanárnő kiküldte, és azt mondta neki: tegyél két kört az iskola körül, aztán gyere be, ülj le. Kiment belőle egy kissé a gőz, aztán visszajött, és nyugodtan ült. És tessék, ez is egy nevelési intézkedés volt, amivel a Waldorf-pedagógusok próbálkoznak.

Aztán az osztálytanítónak mondjuk a 8. osztályban világozzá válik, hogy át kell adnia az osztályt. Ez akkor szokott lenni, amikor a gyermekek 14-15 évesek, a 8. osztályban. Ezt, ha így átszámítjuk, a XIV-XV. századot kapjuk, a Reformáció kora kezdődik. Ez a kereszténység serdülőkora. Nos, ahogy a Waldorf-iskolában jönnek a szaktárgy-tanítók – már nem egy tanítja az egész osztályt, hanem a különböző tárgyakat külön tanárok viszik. A tanulás módszere is változik, már nem dogmatikus – „a tanár mondta, és meg kell tanulni” – ez felel meg a katolicizmusnak, a dogmatikus nevelésnek – hanem most már párbeszéd kezdődik a nagyobb osztályok tanulóival, feladatokat kapnak, olvasnak valamit, beszámolókat készítenek. És azt látjuk – ebben az időben a legkülönbözőbb áramlatok keletkeztek, egy egyházból hirtelen sok áramlat kivált: a lutheránus egyház, a kálvinista, és még valamilyen protestáns mozgalom jelent meg. Ezek mind, mint külön tantárgy, amik valami másra tanítanak, mivel feltűntek olyan emberek, akiket a dogmatikus tanítás nem elégített ki, és azt mondták: ez nem nekünk való, mi a kereszténységhez való viszonyunkban már más korban vagyunk, nem 10 és nem 7 évesek a kereszténységhez való viszonyunkban, magunk akarunk gondolkozni, vitatkozni, stb. Az ilyen lelkek számára más tanulási forma is létrejött – az, ami az iskola magasabb osztályainak felel meg. Ott már lehetetlen, hogy a tanár dogmákat mondjon. Meg kell győznie őket, vitában bizonyítani a diákoknak, hogy igaza van. És éppen ez a protestáns mozgalmak jellemzője: előadások, viták, prédikációk – ez mind a tanulás formája. És ezek a mozgalmak mind a pápa tekintélye elleni mozgalomként indultak. Martin Luther ezeket a téziseit kifüggesztette a templom falára, és az első az volt, hogy a pápa nem minősül tekintélynek. Vagyis az osztálytanító tekintélyét megdöntötték. És az emberiségnek az a része, amelyik a tudatnak eddig a szintjéig felnőtt, átment ebbe a mozgalomba. De mindig voltak emberek, akik, úgymond, a keresztény korok alapján még korábbi századokban voltak. Voltak olyan emberek, akik még elismerték az osztálytanító tekintélyét, ők nem a felsőbb osztályokban voltak, hanem a középső vagy alsó iskolában (*Ez nálunk a 10-11., 5-9., és 1-4. osztályoknak felel meg; ford.*); voltak emberek, akiknek lelkük alapján inkább az óvoda felelt meg, ők továbbra is a pravoszláv egyházban maradtak. Sőt voltak olyanok is, akik sem itt, sem ott nem voltak, hanem az őskeresztény tudatban, a jászolban (bölcsoede) tartózkodtak. (*az oroszban a „jaszli” szót használják a bölcsödére IS; ford.*). És egyszerűen látjuk, hogy minden további évszázadban olyan emberek jelennek meg nagy mennyiségben, akik tudatuk alapján annak az évszázadnak felelnek meg (a kereszténységhez való viszonyukban).

És tessék, a serdülőkori krízisei elmúltak, és a XIX. században már feltűntek olyan emberek, akiknek úgymond a záróvizsgát kell tenni. Az emberiség mintegy kijárta az iskolát, és le kellett tennie a kereszténységi érettségi vizsgát. Ez akkor történt, amikor a külvilágban a materializmus csúcspontja volt, s ezután már olyan lelkek jelentek meg, akik, miután az iskola befejeződött, kiléptek az egyházból: ki a protestánsból, a katolikusból, és az összes többiből is – ez a materializmus kora, a XIX. század vége. És amikor az ember befejezi az iskolát, továbbtanulásra van lehetősége – ennek egyetem a neve. Ezek azok az emberek voltak, akiknek nem volt elég egyszerűen nézni, ahogy a pap cselekszik, és amit cselekszik, és utánozni – ez az óvoda volt. Nem volt nekik elegendő, hogy odamenjenek valamilyen okos emberhez, meghallgassák, hogy mit gondol valamiről, és azt elhiggyék – ez volna a katolikus templom. Nem volt elegendő nekik mások által írt könyveket tanulmányozni, gondolkozni ezen, referátumokat írni erről – ez lett volna a gimnázium, a felsőbb osztályok. Ezek voltak azok az emberek, akiknek saját szellemtudományos kutatásra volt impulzusuk. Vagyis nem ezt kell mondani: tessék, valamikor a Bibliában ezt és ezt írták, amit nekem meg kell tanulnom – nem, az ember azt mondta: „Magam akarom tanulmányozni, hogyan teremtődött a világ, milyen volt akkor a világ állapota. Milyen

módszerek vannak ehhez? Magam akarom tanulmányozni, milyen szellemi erők működnek a természetben”. És így tovább, és így tovább, és így tovább.

Ez mind a felsőoktatás, az egyetem feladata. Ott a hallgatók a természet törvényeinek és minden környezőnek az önálló kutatását tanulják. Mivel az egyetem ideje beköszöntött, megjelent a professzor is, mondjuk így – az egyetem alapítója, Rudolf Steiner. Mondhatjuk, hogy a kereszténység kijárta az iskolát, és most megalapításra került az egyetem. Steiner volt – mondhatjuk így – az egyetlen professzor ezen az egyetemen. Az egyetlen testet öltött – voltak ott olyan professzorok, akik fizikailag nem inkarnálódtak. Mesterek – és voltak elsőéves hallgatók. Az első évfolyam száz év. És most az emberiség befejezi az első évfolyamot. Nos, még négy évnek kell következnie. Négyszáz év múlva kell, hogy legyenek végzősök, akik magiszter, Mester elnevezést kapnának, igaz? Most még nincsenek Mesterek, de négyszáz év múlva meg kell jelenniük – olyan beavatottak, akik önállóan tudnak másokat tanítani.

Adott esetben van a Szellemtudományi Főiskola – ez mindennek a keresztény tanításnak a folytatása, ahol van óvoda, általános iskola aló tagozat, felső tagozat, gimnázium és most az egyetem. És az antropozófia, vagy szellemtudomány ennek az egyetemnek a tudománya. Ebben az értelemben mondhatjuk, hogy kapcsolatban áll a kereszténységgel, érthető, abban az értelemben, hogy mindennek a fejlődésnek a folytatása. De észrevesszük, hogy ha megvizsgáljuk, milyen formája volt az óvodának – ez a pravoszláv egyház, milyen formája az iskolának – ez a katolikus, aztán a protestáns, akkor észleljük, hogy az, amit mi egyház alatt értünk, az antropozófiához természetesen nem illik. Az impulzus ugyanaz, de ez egyszerűen más emberek, modern emberek számára a tanulás új formájával rendelkezik. Most egyszerűen – hogy is mondjam – a (keresztény értelemben) felnőtt fiatal embereket az önálló szellemi kutatásra tanítja. Ez a felsőoktatás. És nem véletlen, hogy rögtön még nincsenek magiszterek – a magisztrátúrát nehéz egy év alatt befejezni, öt év szükséges. De négyszáz év múlva lesznek már végzősök.

Ezért érthető, hogy amikor ezt mondják: „egyházban való hit”, akkor mindig meg kell kérdezni, milyen korú az ember. Ha egyetemista korú, akkor az első évfolyamra kell mennie, természetes, hogy nem óvodába megy, hogy valamit tanuljon. Képzeljék el: Önök 20 évesek, és jön az óvónő, és úgy próbálja Önöket úgy nevelni, mint egy négyévest: „Leányom” vagy „Fiam” – ezt mondja a pravoszláv atya. Érthető, ha ebben az értelemben önöknek kevés bizalmuk lesz az ilyen emberben. De vannak emberek, akik a karmájuk alapján a valláshoz való viszonyukban ebben a korban járnak. Amíg lesznek ilyen lelkek, addig ezek a szervezetek is lesznek. De mivel a fejlődés megy tovább, ezeknek a lelkeknek a száma csökken. Ezért, úgymond, a hívek száma ezekben az egyházakban csökken, és csökkennie is kell. Ugyanez vonatkozik a katolikus egyházra is. Mondhatjuk, hogy a katolikus egyház a középkorban a tanulás csúcán volt. De a mi időnkben ez mindössze csak az alsó vagy felső tagozat, de utána van még gimnázium is, és már van első évfolyam is ... Vannak más lelkek, ők továbbmennek. Ezért ott is csökkennie kell a hívek számának. Németországban évente mintegy százezer ember hagyja el a katolikus egyházat. Érdekes módon a protestáns egyházból még többen mennek el. Az én teóriám szerint ennek fordítva kellene lenni: aki befejezte a felső tagozatot, gimnáziumba megy. Ha az emberiség előre megy, akkor óvodásnak egyre kevesebbnek kell lenni, és azoknak, akik egyetemre járnak, egyre többnek.

De érdekes módon, vannak emberek, akik otthagyják az iskolát, nem lépnek át a következő szintre, hanem egyszerűen abbahagyják, nem fejezik be a tanulmányaikat. Ez azért történik, mert az iskola különböző részei között konkurencia van, konkurencia olyan formában, hogy az, aki alsó tagozatba vagy felsőbe jár – a katolikus egyházba – állandóan azt hallja, hogy ha gimnáziumba mész vagy óvodába vagy egyetemre, akkor a pokolba kerülsz. Az, aki gimnáziumba jár, ugyanezt hallja. Vagy az óvodában, ott még rosszabb, ott tényleg ezt hallod: ha nem ez, akkor pokolra jutsz. A katolikusok és a protestánsok valahol még egy kissé együttműködnek. De a helyes együttműködés ez lenne: az ember megy az óvodába, a nevelő

látja, hogy a kora alapján már ideje iskolába mennie, és mondja: menjél át ebbe a szervezetbe. Ehelyett a nevelő azt nézi, hogy nála a csoportban minél több gyermek legyen, hogy több pénz legyen – hiszen a szülők fizetnek – ez azt jelenti, hogy habár ez az ember már 20 éves, még mindig arra törekszik, hogy az óvodában tartsa őt és játékokkal foglalja el. Na és így az történik, hogy az ember nem lát alternatívát, hogyan meneküljön az óvodából, és többé sehová sem akar menni, abbahagyja a tanulást. És ebben az értelemben, ez az alapvető oka, hogy miért csökken az egyházakba vetett hit: az emberek kinőnek abból a formából, amelyik a múltban számukra megfelelő volt, de nem javasolják nekik, hogy ebből a formából menjenek át egy másik formába, hanem megijeszítik. Ezért nincsen ilyen gördülékeny átmenet, hanem konkurencia van. De valójában ez így lesz: minél tovább fog az emberiség fejlődni, érthetően annál kevésbé lesz szükség a régi formákra, és kevesebb ember lesz, aki velük kapcsolatban lesz. Ezért a számuk csökkenni fog. Így lehet erre a kérdésre válaszolni, és egyidejűleg arra a kérdésre is, ami az antropozófia és a kereszténység kapcsolatáról szól.

Természetesen fontos, hogy valójában az egyetem egy önálló kutatás, minőségileg különbözik az iskolai tanulástól. Mivel az önálló kutatás azt jelenti, hogy valami újat fedezel fel, ami korábban nem volt; nem régi könyvekben olvasod, hogy mi volt korábban – ez valami teljesen új. És ezért az egyetem és a többi iskolai rendszer között nagy különbség van, nagy távolság. És ezért ez a három vallási rendszer az egyetemet nem ismeri el, mindhárom ellene lép fel.

*- De az ember, még ha be is lépett az egyetemre, amíg hosszú gyakorlások útján nem alakulnak ki nála a szellemi szervek, nincs meggyőződve arról, hogy milyen lényekkel áll szemben, és hibázhat...*

Nos, bármely önálló kutatásban előfordulhatnak hibák, ez világos. És magának az egyetemi oktatásnak van még egy értelme, hogy megtanítsa az embert helyes módon kutatni – mindegy, hogy a fizikát vagy a szellemvilágot kutatják. Arra vonatkozóan, hogy még egy ellenvetés lehet: hiszen az emberek nem járnak végig minden évfolyamot, hogyan fejlődnek mégis? De valójában, íme egy érdekes tény, Steiner azt mondta, hogy azok az emberek, akik elkezdtek az első évfolyamot, száz év múlva lépnek át a másodikba. Ez a közösség karmája. Azt mondta: a század végén – vagyis amikor a második évfolyamot meg kell indítani – ismét megérkeznek ezek a lelkek és mennek a második évfolyamra.

*- Azok az emberek, akik Steinerrel voltak? Az antropozófiai közösségre gondol?*

- Igen. Ott volt a második évfolyam. Lehet, hogy egyszerűen továbbmegyek ezeknek a kérdéseknek a mentén, aztán a végén még lehet kérdéseket feltenni.

Azt gondolom, ha az a kérdés, hogyan viszonyuljunk a **Waldorf-pedagógiában a kereszténységhez**, hogy vannak különféle ortodox irányzatok, melyek azzal vádolják a Waldorf-pedagógiát, hogy a kereszténységgel áll kapcsolatban, akkor nekem úgy tűnik, hogy ha a Waldorf-pedagógián tudományt és művészetet értünk, és nem vallási dogmát, akkor kevesebb alapja lesz annak, hogy a Waldorf-pedagógia mögött valami vallásosat lássanak. Alapvető probléma, hogy annak az embernek, aki kívülről figyeli az antropozófiai mozgalmat vagy a Waldorf-mozgalmat, az az érzése támad, hogy ez még egy vallás. Ez az érzés akkor keletkezik, amikor olyan emberekkel találkozik – sok ilyen van – akik az antropozófiai tudást dogmaként, készpénznek veszik. És akkor teljesen jogosan mondja: ez egy vallás, melynek alapítója Steiner.

Ha a felsőfokú iskola ideája valóban a tudományos kutatás, és ennek a kutatásnak a módszereit alkalmazzuk, és továbbfejlesztjük ezt a tudományt – ha nagyon élő módon él valamilyen közösségben, akkor a kísértés, hogy ezt kívülről valaki vallásnak nevezze, kicsi lesz. De természetesen, hogy akkor is lesz. Ez ugyanaz, mint amikor Galilei a tudományos állításaival előjött, a vallási ortodoxok akkor is elkezdtek mindenféle bűnnel vádolni, holott ez tudomány volt. Vagyis ez a harc a dogmatikus hit és a tudományos gondolkodás között nem tűnik el ezalatt

az idő alatt. De szembeállítani valami valós élővel ezzel a dogmával és a dogma oldaláról érkező nyomással csak akkor lehet, ha neked *nem* dogmád, hanem minőségileg valami teljesen másod van. Ha te a dogmával egy másik dogmát törekszel szembeállítani, akkor a te dogmád gyengébb lesz, mert amelyik dogma mögött több ember áll, az energetikailag egyszerűen erősebb. Ha olyan élő tudás segítségével lépsz fel a dogma ellen, amely a kutatásod saját eredménye, akkor abban, amit mondasz, van valami, ami a dogmában nincs – ez egy éteri erő. És éppen ez az éteri erő tud áttörni bármely évszázados dogmát, mint ahogy a növény áttöri a betonburkolatot. Ezért a problémát részlegesen – nem teljesen, de részlegesen – abban is látom, hogy az, ami akár Waldorf-tudás, akár antropozófiai – az szintén a dogmák területéhez tartozik, és akkor szintén nincsen esélye.

Nos, egyszerűen azt mondtam el, mit tehetünk mi saját magunk. Megszüntetni valamiféle dogmatikus szektákat nem lehetséges. Csak azt lehet megvizsgálni, hogyan vegyünk erőt, hogy ennek a nyomásnak ellenálljunk. Ne egy újabb dogmát állítsunk a világba, hanem élő tudást. És az a tény, hogy Galilei állításai győztek, pedig akkor senki sem állt mellette, egyszerűen azt bizonyítja, hogy az élő tudás legyőzi a dogmát. De ez eleinte nagy áldozatokat és bátorságot követel. És ezt sajnos nem lehet megúszni – erről szintén beszéltem a kezdő előadásban, hogy ha találkozol egy csoportszellemmel, akkor ez történik.

Most lehet, hogy néhány szót szólok a **Krisztus-impulzusról**. Ezek a kérdések voltak: Mi az a Krisztus-impulzus? Hogyan tegyük a Krisztus-impulzust működővé? Hogyan hatol be a Krisztus-impulzus a nem-keresztény emberekbe? Hogyan jelenik meg a keleti tanításokban?

Nos, ismét észre lehet venni, hogy ahogy az emberiség a kereszténység értelmében nő és felnőtte válik, úgy a Krisztus-impulzus, ahogy az emberiségben megjelenik, átalakul. Mondhatjuk, hogy a modern keresztény embereknek mások a feladatai, amikor felsőoktatásra, egyetemre járnak, mint amikor alsó tagozatra. Ezért ha a Krisztus-impulzusról beszélünk, akkor lerövidíthetjük ezt a témát, kicsit korlátozhatjuk – beszéljünk a modern Krisztus-impulzusról. Ez különbözik attól, amit a pravoszláv vagy a katolikus világban kultiválnak. A szellemtudomány felsőoktatásában a Krisztus-impulzust úgy lehet helyes módon fejleszteni, ha a megismerés útján, a szellemi kutatás útján haladunk. Vagyis a kiinduló kérdés ehhez a kérdéshez vezet: hogyan ismerjük meg a kereszténységet? Milyen útjai vannak Krisztus megismerésének? Hiszen ezek az antropozófiában már ismertette vannak. Nos, azoknak az előadásoknak a kontextusában, melyeket itt felolvastam, lehetséges néhány tényre rámutatni.

Steiner azt mondta, hogy a XX. században a Krisztus-impulzus új metamorfózison megy át, és ez az éteri Krisztus megjelenésével kapcsolatos. Ez azt jelenti, hogy Krisztus mintha egy angyali öltözetet öltene magára, és egy angyal képében jelenik meg az embernek. De az embernek a tudatával természetesen fel kell nőnie ahhoz, hogy befogadja az angyalokat, és még ahhoz is, hogy az angyalok sokaságában megtalálja ezt a különös angyalt, aki nem angyal, hanem Krisztus, csak egy angyal öltözékében. De észrevevessük, hogy éppen a mi időnkben az angyalok témája sok ember számára aktuálissá vált. Például 100 évvel ezelőtt ez a téma egyáltalán nem volt aktuális, és 50 évvel ezelőtt sem. Valahogy az utolsó 20 évben jelent meg az irodalomban tömeges formában. Ez azt jelenti, hogy az emberiségben egy élő érdeklődés van az angyalok világának befogadására. És ez az érdeklődés segít eljutni az éteri Krisztus érzékeléséhez.

De amit mondtam, vagyis ennek az előadásnak a kontextusában, még egy konkrét példát tudok felhozni, ami a Krisztus-impulzushoz kapcsolódik. Amikor a szimpátia és antipátia kihelyezési gyakorlatokat végeztük, hogy az empátiához eljussunk, akkor meghatározott lépések voltak. Az első lépés az volt, hogy valamiféle lelkiállapottól, ami szimpátia és antipátia erők formájában nyilvánul meg, elválasszuk magunkat, kihelyezzük azt magunkból, megtanuljunk az emocionális energiákhoz mint külső erőkhöz fordulni. És akkor arról beszéltem, hogy ha ezt az első lépést megtesszük, akkor egy kiegészítő energiát tapasztalunk. A lélek érzi, hogy mintegy beleáramlik egy másik áramlat, és ez az áramlat az elsőt, amit kihelyeztünk, semlegesíteni tudja, lekötöni. Ha

a második áramlatot is kihelyezzük, akkor egy alkímiai folyamat zajlik le, mint amikor savat és lúgot egyesítünk, só, semleges üledék válik ki. Egy ilyen lelki alkímia eredményeképpen az ember asztrálteste mintegy megtisztul, megszabadul az illúzióktól, a szimpátia és antipátia jelenlétének ezektől az összetevőitől. Kérdezhetjük, hogy az ember asztráltestében mi teszi őt egoistává? Éppen ez a személyes kapcsolat a szimpátia és antipátia érzésekkel. Az ilyen munkán keresztül pedig az asztráltest fokozatosan megszabadul a szimpátiáktól és antipátiáktól.

Ha pedig most azt kérdezzük, honnan jön ez a kiegészítő energia, amelyik lehetővé teszi az embernek, hogy megszabaduljon, akkor erről a tegnapi előadásban beszéltem, hogy ez a kiegészítés elve, amelyik Krisztustól ered. Tegnap mondtam, hogy az embernek van egy külső érzékelése, és belülről elindul ennek a külső érzékelésnek a kiegyenlítése, másképp az ember nem lenne szabad, túl erősen élné át az érzékelésből származó a fájdalmat vagy élvezetet. És azt az erőt, amelyik a lélekben ezt a kiegészítő semlegesítő folyamatot felébreszti, Krisztus adja. Ugyanez a helyzet az asztráltestnek a szimpátia és antipátia erőkhöz való viszonyával. Ennek a kapcsolatnak a semlegesítésére szolgáló erők Krisztustól jönnek. Alapjában ugyanaz a kiegészítés elve, és ugyanaz a forrása – Krisztus ereje. Aki végez ilyen munkát, megkérdézheti magától: honnan van bennem ez az érzelmi energia, honnan ered? Minél pontosabban megtanulja ezeket az áramlatokat megkülönböztetni, annál pontosabban fogja látni: ez az áramlat az éteri Krisztustól jön. Vagyis, ha megtanuljuk követni a kiegészítő áramlatok folyamatát, akkor alapjában belőlük formálódik az éteri Krisztus imaginációja.

- Ez kapcsolatban áll a szelleménnel?

- Igen, ha Ő angyalformában hat, akkor ez igen, a szelleméből.

De a folyamatnak természetesen további következményei is vannak. Alapjában az ilyen folyamat, amikor valami megköti a lelket, nem engedi szabadnak lenni, azután a lélek valamilyen cselekedetet tesz, ennek eredményeként kap még segítséget és megszabadul – ez a folyamat valójában ugyanazon elv szerint zajlik, mint amely szerint a karma hat. A karmával ugyanez a helyzet: az ember valamilyen élethelyzetben valamit tesz, és ezzel magának karmát hoz létre. Ez az élethelyzet megmarad, és mindaddig kíséri, amíg valamilyen módon nem képződik, nem épül egy kiegészítő szituáció, amiben az ember valamit ismét tesz. Ha helyesen tesz, akkor ilyen módon lezárja a karmát – a kiegészítő szituáció mintegy lezárja, semlegesíti a kiinduló helyzetet. De ha a karma-elvet globálisan vesszük, akkor oda nemcsak a szimpátiák és antipátiák tartoznak, amelyek kiegészítő szimpátiákon és antipátiákon keresztül oltódnak ki – ez a létezésnek csak az egyik szintje, a lelki, de a karma-elv a létezésnek minden szintjén hat: a lelkin, az éterin, a fizikain. Lelki szinten elég gyorsan tud hatni – a lelki szint elég mozgékony. Hogy a a fizikai szinten hasson, néha a következő élet szükséges. Hogy mondjuk a kiegészítő érzést megtapasztaljuk és kihelyezzük, lehet, hogy 15 perc elég. Hogy valamilyen szimpátiát a kiegészítőn keresztül semlegesítsünk, lehet, hogy 1000 évre is szükség van, hogy előbb megalkossuk majd megtapasztaljuk. De az elv ugyanaz, a törvény ugyanaz. És a mostani időkben Krisztus úgymond a saját kezébe vette ennek a princípiumnak a vezetését. Ez ismét az Ő éteri eljövételével kapcsolatos. Ha önök – a mostani időkben – semlegesítenek egy érzést, gyakorlatra tesznek szert az empátiában, akkor az éteri Krisztustól kapnak segítséget. Ezek a kiegészítő energia-áramlatok Ővele kapcsolatosak. Ez ma az egyik lehetőség arra, hogy Krisztust megtapasztaljuk.

S ezért az a fogalom, hogy „Krisztus énbennem”, szintén változik. Mondjuk, ha valaki a kereszténység kezdetén, a VII. századig mondta, hogy „Krisztus énbennem”, akkor ő a saját étertestében tapasztalta Krisztus erőinek a jelenlétét, azok ott voltak, és ezek az emberek megkapták Krisztus étertestét, annak lenyomatát, már a születésükkel. Ez adott volt nekik, és ők egyszerűen csak vették, és magukban megtalálták. Később az emberek már nem találták meg az éterben úgymond *adottként* az áramlatokat, melyek Krisztushoz kötődtek. De olyan asztráltesttel születtek, melyben megint csak Krisztus asztráltestének lenyomatai voltak. Ezek az emberek

nem végeztek mondjuk szívlogikát, nem keresték a kiegészítő energiákat, ezek az energiák már bennük voltak. Magukban élesztették fel ezeket, egyszerűen adottságként volt bennük. De a saját „énjüket” aktivizálni, elkezdni változtatni az asztráltestüket, valamit tenni – ehhez akkor még nem volt erő.

S tessék, valamikor a 20-as évektől kezdve, amikor a kereszténység betöltötte a 19. évét, az iskola befejeződött, és lehet mondani, hogy ekkor keletkezett az „én” ereje is, hogy a saját „énben” felébressze Krisztus erejét. Ez az „én” szintje, ez nem az asztráltest, nem is az étertest. Ezért csak a mostani időkben igaz teljesen ez a kijelentés – nem a saját „énem”, hanem Krisztus „Énjének” az ereje hat, amikor a szívlogikát végzem, amikor az asztráltest megtisztításával foglalkozom, stb. A középkorban helyesebb lett volna ezt mondani: „Nem az én asztráltestem, hanem Krisztus asztrálteste”, és nem ezt: „Nem én, hanem Krisztus énbennem”. Még korábban ez lett volna a helyes: „Nem az én étertestem, hanem Krisztus éterteste”. És ezért mondja Steiner, hogy habár Pál ezeket a szavakat mondta „Nem én, hanem Krisztus énbennem” – ő tudta, hogy ez csak a XX. században lesz így. És az egyházak akkor szintén ennek az állapotnak feleltek meg. A katolikus egyház számára alapjában az a katolikus a megfelelő, akinek az asztráltestében van Krisztus. A pravoszláv egyház számára az a megfelelő pravoszláv, akinek az étertestében van Krisztus. A szellemtudomány főiskolája számára a valódi keresztény – az, akinél az „énben” van jelen Krisztus, az, aki a saját „énjében” Krisztus „Énjének” erejét tapasztalja. De saját asztráltesttel rendelkezik, amit változtatni kell, saját étertesttel, amit változtatni kell ...

*- Vagyis az embernek a saját „énjéből” kell felismernie a kiegészítő érzést, amelyik ezen a gyakorlaton keresztül jön, és akkor mondhatja, hogy „Nem én, hanem Krisztus énbennem” – ebben a felismerésben?*

- A felismerés az ehhez szükséges erőfeszítés formájában jön. Az „Én” erőfeszítést tesz, amikor végzi ezt a munkát.

Volt még egy kérdés a **Krisztus-impulzust** érintően **a keleti tanításokban és a nem keresztényeknél**. Nos, ha a „Krisztus-impulzus” alatt valós belső átéléseket értünk, akkor alapjában pl. Észországban nagyon sok ateista van. És nekem is sok dolgom volt olyan emberekkel, akik a vallással semmiféle kapcsolatban nem álltak. És mégis, ők valakitől meghallották, hogy ha vannak valamiféle problémák, akkor van hová fordulni. Aztán amikor hozzám fordultak, nem kérdeztem, hogy keresztény-e vagy sem, mint hisz Istenről, stb. Az volt a fontos, hogy ha egy embernek van valamilyen pl. lelki problémája, akkor meg lehet őt tanítani, hogy a kihelyezés módszerével milyen módon lehet lelki egyensúlyra szert tenni. És ennek során nem hangzik el Krisztus neve. De ha az ember eljut ennek az érzésnek, a kiegészítő érzésnek az átéléseig, az erőfeszítésnek, a gyakorlat eredményének az átéléseig, a végén mondhatjuk, hogy mindennek van egy forrása, és ennek a neve: „Krisztus”. Ennek az átélésnek lehet más nevet adni, egy megfelelőbbet, de a keresztény impulzus átélését mégis konkrét megélésben kell kialakítani. Ha ez megvan, akkor már nem sok hiányzik: csupán a nevéen kell nevezni. És a Krisztus-impulzusnak az ilyen megélése sok embernél megvan, nemcsak az ún. keresztényeknél. Így ez nem valamiféle tradicionális egyházhoz való tartozás kérdése, ez a lét egyik pozitív erejének reális átélése.

Ugyanez a helyzet a keleti tanításokkal is. A keleti tanításokban – mondjuk, vegyük a buddhizmust – a buddhizmus olyan módon kezdődött, hogy az alapcélja az volt – a kereszténység előtti buddhizmusban – hogy megszabadítsa az embert az újratestesülések körforgásából. Ehhez a nyolc rétegű ösvényen kellett járni, gyakorlatokat végezni. És általában

lehetett azt mondani: ha az ember kiszabadult ebből, akkor hála Istennek, el tudott menni. Buddha bevégezte a saját megtestesüléseinek a körforgását, példát mutatva a többieknek. Érdekes módon, amikor feltűnt a kereszténység, a buddhizmusban még egy áramlat jelent meg. Ezt már mondtam: ha már eljutottál addig a pontig, hogy kikerülj az újratestesülések körforgásából, akkor hozhatsz egy olyan döntést, hogy tovább is a Földön maradsz, hogy segíts a többi lénynek szintén kimenni, kiszabadulni. Ez az áramlat jobban elterjedt, mint az első, a tiszta buddhizmus, és a „nagy buddhizmus” elnevezést kapta. És ez már tiszta Krisztus-impulzus a buddhizmusban. Az evangéliumok megírták Krisztus színeváltozását a Tábor hegyen – Krisztus ott teljességgel semlegesítette az egész karmát, ami Jézus étertestébe volt írva: ez az étertest tisztává vált, mint a hó, és a napnál fényesebben ragyogott; és akkor, mondhatjuk, Krisztus Buddha rangra emelkedett. Most Ő mondhatta volna: Bevégeztem a megtestesülések körforgását. Ugyanazt a szintet érte el, mint amit Buddha 5 századdal azelőtt. Azt is mondhatta volna, ha Ő buddhista lett volna – a megtestesülések körforgása bevégeztetett. – Most Ő elhagyja a tanítványokat. Három tanítvány volt vele, ők minderről tanúskodtak. Ahogy Buddha, Ő is elmehetett volna, és a tanítványok körülötte voltak és látták, és ez példa lett volna a tanítványoknak, hogy ugyanezt tegyék. De éppen itt volt egy különbség. Ő nem hagyta el a tanítványokat, hanem úgymond leereszkedett. Miért? Mivel vannak más lények, akiknek Ő most segít felemelkedni. Mondhatjuk, hogy ez már átmenet volt a szokásos buddhizmusból a nagy buddhizmusba. És a buddhizmusban magában is ugyanez történt – egy metamorfózis ment végbe, és egy teljes áramlat jelent meg, pedig külső kapcsolat a kereszténységgel nem látszik. De ez a kapcsolat létezik. Buddha maga szintén megjárta a saját fejlődését, amikor felment a hegyre. És Buddha Krisztus által inspirált volt, és mivel ő maga inspirálta a továbbiakban a buddhizmust, úgy ott ő inspirálta ezt a változást. Ha megvizsgáljuk, hogy valamelyik keleti tanítás hogyan metamorfozálódik, akkor észre lehet venni, hol inspirálta azt a Krisztus-impulzus.

Végül egy keveset beszélek az istentiszteletről – a keresztény kultusz-rituáléről. Amikor a korai kereszténység Jézus feltámadása után megszületett, akkor Márk evangélista, aki Péter apostol volt tanítványa, egyebek között Alexandriával, Egyiptommal állt kapcsolatban, és Péternek, az ő tanítójának a kivégzése után Alexandriába utazott. Ott találkozott egy főpappal, az egyiptomi misztériumok felszenteltjével, és elvitte neki a Krisztus-impulzust. Az befogadta ezt az impulzust, s akkor ők együtt dolgozták ki a keresztény rituálét. Márk azzal a kérdéssel fordult hozzá, milyen módon lehetne kialakítani a keresztény beavatást, felhasználva az egyiptomi beavatás ismereteit. És így, ebből a formából keletkezett a korai keresztények keresztény istentisztelete. A beavatás e formájának értelme az volt – sok különféle cél volt, de egyik ezek közül – hogy gyógyszert készítsenek a halál ellen. Vagyis Krisztus legyőzte a halált, és az első keresztények azt mondták: „Mi szintén le tudjuk győzni a halált. Ehhez orvosságra van szükség. A halál egy betegség, melyben az egész emberiség megbetegedett. És mi, úgymond, e betegség gyógyításán fogunk dolgozni.” És a keresztény istentiszteletnek ez volt az értelme: elkészíteni a halál-betegség elleni gyógyszert. De ez nem olyan gyógyszer, mint amelyet a külső medicina készítene. Jelenleg az emberek keresik azokat a géneket, amelyek az öregedéshez, a halálhoz vezetnek, valahogy ki kell azokat kapcsolni, akkor öregedés nem lesz... A keresztények számára világos volt, hogy az öregedés és a halál folyamata a gondolkodás és az érzés módjával kapcsolatos, hogy ez szintén pszichoszomatika. A halálon úrrá lenni a testben, ez kapcsolatban áll azzal, hogy úrrá lenni a halálerőkön a lélekben. Ezért ehhez a gyógyszerhez nemcsak fizikai szint kapcsolódott, hanem éteri és asztrális is. Ebben az értelemben jobban hasonlít az antropozófiai gyógyszerekre, ahol van potenciálás, és nem csak fizikai szubsztancia. De ez nem egyszerűen homeopátia, ez egy nagyon radikális homeopátia, mivel a kenyér és a bor fizikai szubsztanciájához, melyek ennek a szubsztanciának a hordozói, olyan gyógyító erők csatlakoznak, amelyek Krisztustól jönnek, és akkor a kenyeret már nem egyszerűen kenyérnek hívják, hanem Krisztus testének. A bor pedig hordozza magában azt, amit Krisztus vérének hívunk. S ha az ember ezután Úrvacsorát vesz, vagyis kenyeret eszik, akkor ezt a gyógyszert veszi be. És akkor ez a gyógyszer úgy hat, mint magasan potenciált homeopátiás gyógyszer a halál-betegség ellen.

Eközben – nagyon röviden beszélek erről – első lépésnek minősül, amit már ecseteltünk, ez a szív-logika, vagy érzés-logika. Vagyis a halál egy meghatározott karmával kapcsolatos. Ezért az embernek meg kell tanulnia tudatosan dolgozni a karmáján. Például, ha vesz egy karmikus szituációt, és megfigyeli azt – még az istentisztelet eleje előtt – és elvégzi azt, amit az érzések átalakításának neveztem: kívülről ránéz erre a helyzetre, elválasztja magától a saját személyes érzéseit, amíg a teljes belső nyugalomhoz nem ér. Ez mind – az istentiszteletre való felkészülés. Ha az empátia teljes állapotából, vagy a teljes nyugalomból nézek rá az életem valamely területére, akkor úgy fogom azt látni, mint ahogy a halál után fogom látni, amikor a fordított áttekintést végzem. Tudjuk, hogy amikor az ember meghal, 3-4 napig nézi az életét, de nem a megszokott állapotból, hanem ilyen empátiából. És ez mintegy a beavatás első lépcsője. Még az istentisztelet előtt felkészül.

Ha az ember felkészült, akkor megy az istentiszteletre, maga az istentisztelet pedig négy részből áll. Az első rész, ami úgy van felépítve és olyan imákkal, hogy alapjában ráhangolja a lelket arra, hogy újból érzékelje a saját életét. Ott valójában ismét fel kell építenie az élete valamely részének az imaginációját, amivel már dolgozott, és a belső nyugalom állapotába kell jutni. És amikor ez megvan, beköszönt egy pont, amikor az Evangéliumból olvasnak fel szöveget. Ez azt jelenti, hogy még egy imagináció épül – Jézus életének egy része. De ez nem úgy épül, hogy az ember kívülről nézi, hanem úgy, hogy most éppen fordítva, az empátia erejével bele kell élni magunkat Krisztus helyzetébe. Amikor egy intuitív drámát állítunk, különféle helyzeteink vannak, és éppen ilyen értelemben kell Krisztus képviselőjévé válni. Amikor az ember elvált magától, a saját érzéseitől, és Krisztus megtapasztalásával egyesült – ez zajlik a halál után, amikor érzékeli az életének a panorámáját, és ha öneki az élete során volt kapcsolata Krisztussal, akkor halála után az életét Krisztus pozíciójából érzékeli. És ez érhető el az istentisztelet idején az ilyen mintegy belső tevékenységek segítségével. Ebből az érzékelésből keletkezik, hogy is mondjam, egy bizonyos valós megtapasztalása a Krisztus-impulzushoz való kapcsolatnak. Ezt nevezik a kereszténységben Krédónak, vagy Hitvallásnak, ez 12 mondatból áll, melyek az embernek Krisztussal való kapcsolatát írják le. Ezeket az Evangélium olvasása után olvassák.

Ezután kezdődik az istentisztelet második része. Ez a lélek kamalokán való áthaladásának felel meg. Amikor az elmúlt élet panorámájának 3-4 napos megfigyelése befejeződik, akkor kezdődik az út a kamalokán keresztül. Ez az asztráltest megtisztításának az útja. És az istentisztelet második részében ezt meghatározott imákkal kísérik, és ha helyesen meditatív formában kísérik, akkor a kamaloka útját járják végig. Most nem tudok minden egyes imát kommentálni.

Csak azt lehet mondani, hogy ha a tudat ezt helyes módon járja végig – ehhez egyszerűen csak gyakorlat szükséges – akkor az istentisztelet harmadik részében a lélek állapotát tapasztalják a szellemvilágban a kamaloka után. Ebben az állapotban a lélek új testet épít magának a következő életre, amelyik lehetővé teszi a régi karma semlegesítését. Ez a test négy elemből áll: föld-elem, víz-elem, levegő-elem és tűz-elem. Most az, ami úgymond szellemileg végbemegy az istentisztelet harmadik részében, összekapcsolódik a négy elemmel: a tűz- és a levegő-elemmel – ez a tömjénfüstben van; a víz-elem – a bor, a föld-elem – a kenyér. És ebbe a négy elembe íródik bele Krisztus feltámadási teste.

A negyedik részben pedig meg kell tanulni helyes tudatban egyesülni a feltámadási testtel. Nos, külsőleg ez étel és ital – egy korty bor és egy falat kenyér – vételezésével történik. Szellemileg pedig azt jelenti, vagy azt éljük át, mintha a saját „énem” most egyesülne a fizikai testtel, mint ez születéskor történik az új testtel. Az istentisztelet elején az ember mintegy elkülönül, elválasztódik a régi testétől, szellemi testtől, az istentisztelet végén pedig egy új testtel egyesül. Aztán kívülré megy, amikor az istentisztelet végződik, és most az új test erőivel a kiegészítő karmikus szituációba kerül, melyet semlegesítenie kell.

Ebben áll a keresztény istentisztelet értelme.

Volt még pár kérdés, amit fel akartak tenni. Egy kérdés maradt még, az **izraeli antropozófusok feladata a kereszténységgel kapcsolatban**. Nos, nekem úgy tűnik, hogy ezt a kérdést az izraelieknek kell megválaszolni, ez Izrael konkrét specifikumának kérdése.

- *Kutatásokat végzünk ...*

- Igen kutatásokat kell végezni, mint évfolyam-munkát. A kutatás: évfolyam-munka. Ez – a babérkoszorús szintig. Mivel a mester – mágus-szint, ez a képesség nemcsak arra szolgál, hogy kutatni kell valamit, megismerni, hanem utána ezt a képességet valósággá kell átdolgozni ezeknek a tudásoknak a segítségével. Ehhez még gyakorlás szükséges.

- *Említette, hogy az emberek, akik az első évfolyamon voltak, most a másodikra születnek. A harmadik évfolyamra megint meg kell születni, vagy hogyan?*

- Steiner nem beszélt arról, hogyan fog a harmadik évfolyam épülni, azt mondta, hogy az első évfolyamosok második évfolyamosokként születnek. Hogy lesz-e esélyük a másodéveseknek a harmadik évfolyamra járni, nem mondta. Látható, hogy ez a kérdés mégis nyitott maradt: egyáltalán fog-e ez az egyetem hosszú ideig létezni, és hány egyetemista marad ott ... Lesz-e harmadik évfolyam vagy sem ...

*Amikor a lélek új testbe érkezik, mindenkinél ugyanannyi idő telik el az inkarnációk között?*

- Most mindez nagyon különböző. Lehet, hogy száz év telik el, lehet, hogy akár ezer év. De az is megtörténhet, hogy a családban meghal egy gyermek, és ismét ugyanabban a családban születik meg.

- *Jelenleg mi fizikai testben vagyunk, Krisztus pedig éteriben. Amikor nekünk már nem lesz fizikai testünk, mint a Jupiteren, fog-e Ő bennünket továbbra is kísérni?*

- Igen, mivel ez a kérdés az egész emberiséget érinti. Az emberiség egy része a Jupiteren sem lesz teljesen a fejlődés megfelelő szintjén. Vagyis feltételezhető, hogy egy rész nem lesz ezen a szinten, és nekik segítségre lesz szükségük. És amíg mindenkinek, akinek segítségre van szüksége, nem adatik meg, közvetlenül össze leszünk kötve a Krisztus-impulzussal. A továbbiakban is ez mégis az ember szabad döntésének kérdése, összekapcsolódik-e Vele, vagy sem. Amikor szabaddá válik, ő maga dönt.

## Megjegyzések

- (1) Tolmácsolás oroszról héberre és vissza – Robert Katz és Anna Drazsinszki. A hangfelvételtől az orosz szöveget Rosa Idlis jegyezte le.
- (2) Id. Leo de la Ussey: A szociális művészet és forrásai „Szabad szellemi élet” kiadó Stuttgart, 1983
- (3) Id. Rudolf Steiner. A templomlegenda és az aranylegenda, mint a fejlődés múltbeli és jövőbeli titkainak szimbolikus kifejezése GA 93. Filozófiai és antropozófiai kiadó, Moszkva, 1998.
- (4) Id. Rudolf Steiner A csillagok világa és az ember: az emberiség szellemi részvétele GA 219/ Kaluga, „Szellemi megismerés” kiadó, 1999.
- (5) Id. még Rudolf Steiner. Szereteten alapuló testvériség. Antropozófus közösségalkotás GA 257. „Fény” kiadó, Odessza, 2001.
- (6) Ennek a találkozásnak a hangfelvétele nagyon rossz, ezért a jegyzetben lehetnek hiányosságok és torzítások. - R.Idlis
- (7) A Rehovoti közösség konzultációjának hangfelvételét külön publikáljuk. - R.Idlis

*Forrás: <http://bdn-steiner.ru/modules.php?name=Books&go=page&pid=2307#1>*

*Magyar nyelvre fordította: Rákos Éva*